

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ
ΝΗΠΙΑΓΩΓΩΝ

**«Μουσική και Δημιουργική Γραφή: Προτάσεις
Δραστηριοτήτων για παιδιά με δυσλεξία»**

«Music and Creative Writing: Activity suggestions for
children with dyslexia»

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΝΗΠΙΑΓΩΓΩΝ

Επιβλέπουσα καθηγήτρια: Βακάλη Άννα

Βαθμολογητής: Κωτόπουλος Τριαντάφυλλος

Τύπος εργασίας: πτυχιακή

Ονοματεπώνυμο φοιτήτριας: Αθανασοπούλου Ευδοξία-Μαρία

ΑΕΜ: 3906

Εξάμηνο Η'

Φλώρινα Ιούνιος 2023

*Στους γονείς μου που μου έμαθαν να αγαπώ
και να παλεύω για τα όνειρά μου,
αλλά και στη γιαγιά μου που έφυγε νωρίς...*

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Ευχαριστώ θερμά την κυρία Άννα Βακάλη, επιβλέπουσα καθηγήτρια, για την συμβολή της και την πολύτιμη βοήθειά της στην εκπόνηση της πτυχιακής μου εργασίας. Στάθηκε δίπλα μου καθ' όλη τη διάρκεια διεκπεραίωσής της, καθοδηγώντας με, με υπομονή και επαγγελματισμό. Επίσης να ευχαριστήσω τον κύριο Τριαντάφυλλο Κωτόπουλο, ο οποίος συντέλεσε για την ολοκλήρωση της συγκεκριμένης εργασίας μέσα από τα μαθήματά του και τα βιβλία του.

Περιεχόμενα

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ	3
ΠΕΡΙΛΗΨΗ	6
ABSTRACT	7
ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ	7
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	8
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗ ΓΡΑΦΗ	9
1.1. Τι είναι η Δημιουργική Γραφή;.....	9
1.2. Οι απαρχές της δημιουργικότητας.....	10
1.3. Η Δημιουργική Γραφή στην εκπαίδευση.....	10
1.4. Η Δημιουργική Γραφή στα αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών.....	12
1.5. Η Δημιουργική Γραφή στα Προγράμματα Σπουδών του Νηπιαγωγείου	12
1.6. Δημιουργική Γραφή και Τέχνες	17
1.7. Πως η Δημιουργική Γραφή συνδέεται με τη μουσική;.....	18
1.8. Τα οφέλη της Δημιουργικής γραφής	19
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΔΥΣΛΕΞΙΑ	22
2.1. Τι ορίζουμε ως δυσλεξία;	22
2.2. Ποσοστά δυσλεξίας.....	23
2.3. Τύποι και Μορφές Δυσλεξίας	23
2.4. Αίτια Δυσλεξίας – Διάγνωση.....	24
2.5. Προβλήματα των δυσλεξικών παιδιών στη γραφή.....	26
2.6. Η σχέση της δυσλεξίας με τον λόγο	27
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΜΟΥΣΙΚΗ	28
3.1. Ένας ορισμός της μουσικής	28
3.2. Η ιστορία της μουσικής	28
3.3. Οφέλη της μουσικής στον άνθρωπο	30
3.4. Θεραπευτικές ιδιότητες της μουσικής σε άτομα με προβλήματα υγείας.....	31
3.5. Μουσική και συναισθηματική ανάπτυξη.....	31
3.6. Πώς ο εγκέφαλος επεξεργάζεται/διαβάζει τη μουσική.....	32
3.7. Μπορεί να αναγνωριστεί η ύπαρξη δυσλεξίας μέσα από τη μουσική;.....	33
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΩΦΕΛΕΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗ ΔΥΣΛΕΞΙΑ	35
4.1. Τρόποι αντιμετώπισης της δυσλεξίας.....	35
4.2. Δυσλεξία και Δημιουργική γραφή.....	36
4.3. Πως μπορεί η μουσική να βοηθήσει τα παιδιά με δυσλεξία;	37
4.4. Διδασκαλία του πιάνου σε παιδί με δυσλεξία	38

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	40
5.1. 10 Δραστηριότητες μουσικής και Δημιουργικής Γραφής για δυσλεκτικά παιδιά.....	40
ΣΥΖΗΤΗΣΗ.....	51
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	53
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	55

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα πτυχιακή εργασία έχει ως στόχο να παρουσιάσει το πρόβλημα τις δυσλεξίας, το οποίο αντιμετωπίζουν πολλά παιδιά στη χώρα μας, καθώς και να τονίσει ορισμένες δραστηριότητες Δημιουργικής Γραφής σε συνδυασμό με τη μουσική που μπορούν να βοηθήσουν στην εξάλειψη του προβλήματος. Επιπροσθέτως, θα αναφερθούν τα οφέλη που έχει η μουσική και η Δημιουργική Γραφή στα παιδιά με δυσλεξία και άλλοι τρόποι αντιμετώπισής της. Τέλος, θα δοθούν κάποια παραδείγματα δραστηριοτήτων για παιδιά με δυσλεξία, καθώς επίσης και οι στόχοι της κάθε δραστηριότητας.

Στην αρχή γίνεται αναφορά στον ορισμό της Δημιουργικής Γραφής, η οποία όπως φαίνεται περιβάλλεται από πολλές σημασίες ανάλογα με την χρήση της. Βασικό στοιχείο της Δημιουργικής Γραφής αποτελεί η δημιουργικότητα, η οποία είναι αρκετά εύκολο να αναπτυχθεί, αρκεί να γίνει με το σωστό τρόπο μέσα από ασκήσεις και με τη βοήθεια των εκπαιδευτικών. Επίσης θα αναλυθούν τα οφέλη της για την εκπαίδευση και πιο συγκεκριμένα για τα παιδιά με δυσλεξία, τα οποία παρουσιάζουν ορισμένες δυσκολίες στη γραφή και την ανάγνωση.

Στη συνέχεια αναλύεται το φαινόμενο της δυσλεξίας για το οποίο δεν έχει βρεθεί ένας σαφής ορισμός. Θεωρείται πως σαν πρόβλημα δεν μπορεί να αντιμετωπιστεί εντελώς, αλλά το άτομο μπορεί να παρουσιάσει σημαντικές βελτιώσεις. Πιο αναλυτικά, η κάθε επιστήμη που ασχολήθηκε ξεχωριστά με τον όρο, κατέληξε σε δικά της συμπεράσματα για τον τρόπο προέλευσής της. Τα αίτια που οδηγούν στην εμφάνιση αυτού του φαινομένου ποικίλλουν και η διάγνωση πολλές φορές μπορεί να αποβεί δύσκολη, ανάλογα με το σε πόσο προχωρημένο στάδιο βρίσκεται το κάθε άτομο. Για κάθε πάθηση όμως, πάντα υπάρχει και μία θεραπεία η οποία στη συγκεκριμένη περίπτωση μπορεί να βοηθήσει στην βελτίωση του λόγου και της γραφής του ατόμου.

Έπειτα, θα τονιστούν τα οφέλη της μουσικής για τον άνθρωπο γενικότερα, αλλά με έμφαση στα παιδιά με μαθησιακές δυσκολίες. Αρχικά, γίνεται γνωστή η ιστορία και η προέλευση της μουσικής από την πρώτη εμφάνιση του ανθρώπου στη γη μέχρι και σήμερα, ενώ στη συνέχεια φανερώνεται πως πολλοί αρχαίοι φιλόσοφοι υποστήριξαν ότι η μουσική έχει θεραπευτικές ιδιότητες. Αποδείξεις για αυτό έχουν βγει και μέσα από πρόσφατες έρευνες οι οποίες βασίστηκαν σε παιδιά με μαθησιακές δυσκολίες και φαίνεται πως βοηθάει σημαντικά στο να βελτιώσουν τα παιδιά τις επιδόσεις τους όχι μόνο στο σχολείο, αλλά και στις εξωσχολικές τους δραστηριότητες.

Τέλος, θα παρουσιαστούν κάποιες από τις δραστηριότητες που μπορούν να χρησιμοποιηθούν σε παιδιά με δυσλεξία, μαζί με τους στόχους τους. Πιο αναλυτικά, αναλύονται δέκα δραστηριότητες που περιέχουν ασκήσεις Δημιουργικής Γραφής ή μουσική, ή ακόμα και τον συνδυασμό αυτών των δύο. Αυτές οι δραστηριότητες αναφέρονται κατά κύριο λόγο σε παιδιά με δυσλεξία και έχουν σαν κοινό στόχο τους, την βελτίωση των μαθησιακών τους δυσκολιών μέσα από το παιχνίδι.

ABSTRACT

This thesis aims to present the problem of dyslexia faced by many children in our country and to highlight some creative writing activities combined with music that can help to eliminate the problem. Also, the benefits of music and creative writing for children with dyslexia and other ways to deal with it will be mentioned. Finally, some examples of activities for children with dyslexia will be given, as well as the goals of each activity.

At the beginning, reference is made to the definition of Creative Writing, which seems to be surrounded by many meanings depending on its use. A key element of Creative Writing is creativity, which is quite easy to develop, as long as it is done in the right way through exercises and with the help of teachers. It will also analyze its benefits for education and more specifically for children with dyslexia, who have certain difficulties in writing and reading.

Then the phenomenon of dyslexia is analyzed for which a clear definition has not been found. It is considered that as a problem it cannot be completely treated, but the person can show significant improvements. In more detail, each science that dealt with the term separately came to its own conclusions about its origin. The causes that lead to the appearance of this phenomenon vary and the diagnosis can often be difficult, depending on how advanced a stage each person is. For every condition, however, there is always a treatment which in this particular case can help improve the person's speech and writing.

Also, the benefits of music for people in general will be highlighted, but with an emphasis on children with learning difficulties. First, the history and origin of music is known from the first appearance of man on earth until today, while it is then revealed that many ancient philosophers argued that music has healing properties. Evidence for this has also come out through recent research which was based on children with learning difficulties and it seems that it significantly helps children to improve their performance not only at school, but also in their extracurricular activities.

Finally, some activities will be presented along with their objectives. In more detail, ten activities are analyzed that contain creative writing exercises or music, or even a combination of the two. These activities mainly refer to children with dyslexia and have as their common goal, the improvement of their learning difficulties through play.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ

Δημιουργική Γραφή, Δυσλεξία, Μουσική, Δυσλεκτικά παιδιά, Δραστηριότητες, Τεστ δυσλεξίας, μαθησιακές δυσκολίες, γραφή, ανάγνωση, ορθογραφία, κανόνες, Πρόγραμμα Σπουδών.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Τα τελευταία χρόνια, παρατηρείται έντονα το φαινόμενο της δυσλεξίας στα σχολεία, το οποίο δεν αναφέρεται μόνο σε παιδιά δημοτικού, αλλά πολλές φορές εμφανίζεται και σε μεγαλύτερες ηλικίες. Αυτό συμβαίνει, διότι πολλές φορές οι γονείς δεν δίνουν έμφαση αν το παιδί τους παρουσιάζει δυσκολία στην ανάγνωση ή στην γραφή, οπότε το παιδί συνηθίζει να μεγαλώνει με τις συγκεκριμένες μαθησιακές δυσκολίες και να τις κάνει κομμάτι της ζωής του. Αυτό, έχει ως αντίκτυπο τις χαμηλές του επιδόσεις στο σχολείο αλλά και στις εξωσχολικές δραστηριότητες. Επίσης, σε περίπτωση που καταλάβει κάποιος ειδικός το πρόβλημά του, τότε η θεραπεία ίσως είναι απαιτητική και χρονοβόρα.

Αναλυτικότερα, υπό αυτές τις συνθήκες, θα υπήρχε ένα εναλλακτικό σχολείο το οποίο θα μπορούσε να προτείνει εναλλακτικούς τρόπους διδασκαλίας και μάθησης, με αποτέλεσμα να μπορεί να συμμετέχει και να προσαρμοστεί κάθε μαθητής, ανεξαρτήτως διαφορετικότητας. Αυτό σημαίνει ότι η παραμικρή μαθησιακή δυσκολία δεν θα αποτελούσε ανωμαλία, αλλά κανόνα και κανένα παιδί δε θα έμενε εκτός μάθησης. Εξάλλου, με τον όρο μαθησιακή δυσκολία, δεν εννοούμε ότι το παιδί δεν μπορεί να μάθει, απλά δυσκολεύεται να το μάθει με τον ρυθμό που θα το μάθαινε ένα μη δυσλεξικό παιδί. Μία τέτοια μάθηση για παράδειγμα θα μπορούσε να περιέχει περισσότερες δραστηριότητες Δημιουργικής Γραφής, η οποία έχει ως στόχο την ανάπτυξη της δημιουργικότητας αφηφώντας κανόνες ορθογραφίας, γραμματικής ή συντακτικού.

Άρα, για τα παιδιά με δυσλεξία είναι πολύ βοηθητική η Δημιουργική Γραφή, η οποία μπορεί να εξελίξει το λεξιλόγιό του και τη φαντασία του, να βελτιώσει τις σκέψεις του και να τις αποτυπώνει στο χαρτί, χωρίς να έχει στο μυαλό του κανόνες συντακτικού και ορθογραφίας. Σε αυτό μπορεί να βοηθήσει το σχολείο όχι μόνο μέσα από το μάθημα της Λογοτεχνίας και της έκθεσης, αλλά και με τη βοήθεια διάφορων δραστηριοτήτων μέσα στην τάξη οι οποίες μπορούν να βελτιώσουν τις μαθησιακές δυσκολίες του παιδιού.

Μία καλή ιδέα, η οποία μπορεί να βοηθήσει τα δυσλεκτικά παιδιά, είναι η ενασχόλησή τους με τη μουσική, καθώς σύγχρονες μελέτες έχουν αποδείξει ότι η εκμάθηση της μουσικής και συγκεκριμένα κάποιου μουσικού οργάνου μπορούν να βοηθήσουν στην πειθαρχία του παιδιού και στο συντονισμό πολλών λειτουργιών ταυτόχρονα.

Μέσα από διάφορες δραστηριότητες, το παιδί μπορεί να κάνει εξάσκηση στο να διατηρεί πληροφορίες στη μνήμη του και να κρατάει σε εγρήγορση το μυαλό του εκτελώντας νέες ασκήσεις συνεχώς. Επίσης, μπορεί να βελτιωθεί η λεπτή κινητικότητα από την ενασχόληση με τη μουσική και τη γραφή και να ενδυναμώσει όχι μόνο το λεξιλόγιό του, αλλά και όλο του το σώμα.

Συμπερασματικά λοιπόν, μία μαθησιακή δυσκολία δεν θα έπρεπε να αποτελεί εμπόδιο ούτε για τον εκπαιδευτικό, αλλά ούτε και για το μαθητή. Πλέον με τη βοήθεια της Δημιουργικής Γραφής και της μουσικής, ένα δυσλεκτικό παιδί μπορεί να δει διαφορές στις επιδόσεις του όχι μόνο στο σχολείο αλλά και έξω από αυτό.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗ ΓΡΑΦΗ

1.1. Τι είναι η Δημιουργική Γραφή;

Ο όρος Δημιουργική Γραφή προέρχεται από το αγγλοσαξονικό «creative writing» και μπορεί να μας οδηγήσει σε πολλούς ορισμούς. (Φωτόπουλος & Κωτόπουλος, 2017) Για τον όρο Δημιουργική Γραφή έχουν δοθεί πολλοί ορισμοί λόγω το ότι συναντάται με διάφορες σημασίες ανάλογα με τη χρήση του. Επίσης, διαφορά συναντάται και στο πως η κάθε επιστήμη αποδίδει μία ξεχωριστή ερμηνεία για το συγκεκριμένο θέμα, το οποίο αφορά τον τρόπο που η Δημιουργική Γραφή χρησιμοποιείται κάθε φορά. Σαν όρος λοιπόν, έχει χρησιμοποιηθεί σε διάφορους χώρους όπως της φιλολογίας ως τέχνη, της συγγραφής, της Παιδαγωγικής ως μέθοδος διδασκαλίας της γλώσσας και της λογοτεχνίας καθώς επίσης και της ψυχολογίας ως θεραπευτική μέθοδος. (Βακάλη, Ζωφράφου-Τσαντάκη, & Κωτόπουλος, 2013). Πολλοί είναι αυτοί που χρησιμοποιούν την Δημιουργική Γραφή και σαν τρόπο εκτόνωσης και σαν μέθοδο τόνωσης της αυτοπεποίθησης. Πλέον, είναι γεγονός πως σαν όρος αμφισβητείται και αρκετοί δεν γνωρίζουν ποια είναι η πραγματική της αξία.

Ως Δημιουργική Γραφή μπορούμε να ορίσουμε μία ξεχωριστή γραπτή σύνθεση την οποία μπορούμε να συνθέσουμε και εμείς οι ίδιοι με τη βοήθεια της δημιουργικότητάς. Αυτή η σύνθεση, μπορεί να ξεφύγει από τα όρια του ακαδημαϊκού λόγου που είναι πιο πολύ τυπικός για την εκπαίδευση. Με τη βοήθεια λοιπόν της δημιουργικής της σκέψης και της ευελιξίας τους ως προσωπικότητες, μπορεί να προκύψει ένα πρωτότυπο κείμενο ή μία πρωτότυπη γραπτή σύνθεση η οποία θα βασίζεται σε στοιχεία δικής της επινόησης που να στέκουν επίσης στο λόγο.

Επιπροσθέτως, Δημιουργική Γραφή δεν είναι μόνο η τέχνη του να μπορείς να αξιοποιείς την φαντασία σου για να συνθέσεις ένα κείμενο, αλλά επίσης αφορά και την ικανότητα του ατόμου να αναλύει ένα κείμενο και να αναγνωρίζει τα δομικά του στοιχεία. (Φωτόπουλος & Κωτόπουλος, 2017) Η ανάλυση ενός κειμένου αποτελεί σημαντική προϋπόθεση για την αρχή της συγγραφής ενός λογοτεχνικού κειμένου, καθώς η δομή αποτελεί τον πυλώνα για την σύνθεσή του. Τέλος, να τονιστεί ότι το περιεχόμενο του κάθε κειμένου εξαρτάται από τις επιρροές που δέχεται του ο συγγραφέας και στον τρόπο που επιθυμεί να στήσει τον ήρωά του, να αλλάξει την πορεία εξέλιξης ενός κειμένου και να στήσει τη δικιά του πλοκή, φτάνοντας στην κάθαρση.

Το περιβάλλον του παιδιού, και ιδιαίτερα το σχολείο, μπορεί να βοηθήσει σημαντικά στην ανάπτυξη της δημιουργικής του σκέψης, δίνοντάς του ερεθίσματα και βοηθώντας το να ξεχάσει κάθε είδους στερεότυπο. Για παράδειγμα, αντί ο δάσκαλος να πει στο παιδί ότι η νύχτα είναι μαύρη, μπορεί να αφήσει το παιδί να εξελίξει τη φαντασία του και να δημιουργήσει έναν δικό του κόσμο, όπου η νύχτα θα έχει όποιο χρώμα επιθυμεί το ίδιο. Επίσης, καλό θα ήταν ο εκπαιδευτικός, να μην προσκολλάται στο τυπικό σχολικό πρόγραμμα και να αφιερώνει περισσότερο χρόνο σε δημιουργικές δραστηριότητες, έτσι ώστε να μπορέσει το παιδί από μικρή ηλικία να αρχίσει να ελευθερώνει τις σκέψεις του και τα συναισθήματά του στο χαρτί.

1.2. Οι απαρχές της δημιουργικότητας

Επιρροή για την ανάπτυξη της Δημιουργικής Γραφής στη χώρα μας, καθώς επίσης και για την έννοια της δημιουργικότητας, αποτέλεσε η Ιταλία. Κάθε καλλιτεχνική δράση στις αρχές χαρακτηριζόταν ως «δημιουργία» και πιο συγκεκριμένα τον τίτλο αυτόν διεκδικούσαν οι ποιητικές παραγωγές. Την εποχή του Πλάτωνα και του Αριστοτέλη, η ποίηση χαρακτηριζόταν ως μίμηση επηρεασμένη από αυτούς τους δύο φιλοσόφους. Έπειτα, την εποχή της Αναγέννησης όταν χρησιμοποιούσαν τον όρο «δημιουργία», αναφερόντουσαν επίσης σε ποιήματα και οι ποιητές κατείχαν υψηλή έως και θεϊκή θέση στην κοινωνία. Στη συνέχεια, η ποίηση φτάνει σε σημείο να ξεπερνάει ακόμα και την Φιλοσοφία και αποτελεί κυρίαρχο είδος ανάμεσα σε όλες τις επιστήμες. Αυτό συμβαίνει διότι σύμφωνα με τις θεωρίες της εποχής, ο κάθε ποιητής ξεφεύγει από ένα συνηθισμένο μοντέλο αναπαράστασης του φυσικού κόσμου και δημιουργεί έναν δικό του ξεχωριστό και σπουδαιότερο.

Η ανάπτυξη της δημιουργικότητας ξεκινάει από πολύ μικρή ηλικία, όταν τα παιδιά έρχονται σε επαφή με παιχνίδια, καινούργιους χώρους του νηπιαγωγείου, μαθαίνουν σιγά σιγά να ανακαλύπτουν το σώμα τους και να πειραματίζονται με διάφορες λειτουργίες και διαισθήσεις που προκύπτουν από το περιβάλλον τους. Όλα αυτά είναι αποτελέσματα από δοκιμές και πιθανά λάθη που έχει κάνει το παιδί στην προσπάθειά του να ανακαλύψει τον κόσμο γύρω του. (Schirmacher, 1995) Όλοι οι άνθρωποι κρύβουν τη δημιουργικότητα μέσα τους. Το σημαντικό όμως είναι να καταφέρουν να την αναδείξουν.

Πιο συγκεκριμένα, ως δημιουργικότητα μπορούμε να ορίσουμε την ανακάλυψη νέων δραστηριοτήτων, μέσα από ερεθίσματα που παίρνουμε από τον κόσμο γύρω. Ακόμη, είναι η ικανότητα να γίνονται αντιληπτές οι συνθήκες του περιβάλλοντος με ξεχωριστούς και καινούργιους τρόπους, καθώς επίσης και το να συνδυάζονται διάφορα πράγματα μεταξύ τους, δημιουργώντας κάθε φορά κάτι νέο και μοναδικό. Επιπροσθέτως, η ελεύθερη σκέψη χωρίς περιορισμούς και προκαταλήψεις, ξεπερνώντας κάθε φορά τα όρια, αποτελεί ένα σημαντικό στοιχείο για την δημιουργικότητα. (Schirmacher, 1995)

Η ανάπτυξη της δημιουργικότητας μπορεί να εξελιχθεί σημαντικά στο σχολείο από μικρή κιόλας τάξη. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί ιδιαίτερα στο μάθημα της Λογοτεχνίας στο Δημοτικό, επεμβαίνοντας σε ένα ήδη υπάρχον κείμενο ή ακόμη νωρίτερα, στο Νηπιαγωγείο με το να βοηθήσουμε τα παιδιά να κατανοούν το κείμενο που τους διαβάζουμε και με τη ζωγραφική. Τα παιδιά, μεταβαίνοντας από το Νηπιαγωγείο στο Δημοτικό, είναι καλό να γνωρίζουν επίσης έννοιες του «διαβάζω» και «γράφω» και να είναι ικανά να μιμούνται συμπεριφορές ανάγνωσης και γραφής. Με αυτόν τον τρόπο μαθαίνουν πιο εύκολα να χειρίζονται τη γλώσσα τους και να αναπτύσσουν το λεξιλόγιό τους με αποτέλεσμα την ομαλή κοινωνικοποίησή τους.

1.3. Η Δημιουργική Γραφή στην εκπαίδευση

Τα παιδιά, με το που πηγαίνουν στο σχολείο, έρχονται σε επαφή με πάρα πολλούς συνομήλικούς τους και κοινωνικοποιούνται. Με αυτόν τον τρόπο αναπτύσσουν πολλές δεξιότητες οι οποίες μπορεί να τους φανούν χρήσιμες και στο μέλλον, όπως για

παράδειγμα η ανάπτυξη του λόγου, της γραφής και της ανάγνωσης. Γι' αυτό, στα Προγράμματα Σπουδών περιέχονται δραστηριότητες που έχουν σαν στόχο την ανάπτυξη του λόγου, της ανάγνωσης και της γραφής, καθώς επίσης και της δημιουργικότητάς τους, έτσι ώστε να έχουν τη δυνατότητα να εξωτερικεύουν κάθε συναίσθημα και σκέψη τους με έναν από τους παραπάνω τρόπους. Αυτό δεν μπορεί να επιτευχθεί όμως από τα ίδια τα παιδιά μόνο, καθώς χρειάζεται η βοήθεια του εκπαιδευτικού. Μέσω διάφορων εργασιών και δραστηριοτήτων, ο/η εκπαιδευτικός με τη συμβολή των Προγραμμάτων Σπουδών, μπορεί να συμβάλλει στην ανάπτυξη της δημιουργικότητας με την οποία στα παιδιά δίνεται η δυνατότητα να εκφράζονται ελεύθερα, καθώς επίσης και να διευρύνουν τις σκέψεις τους και τη φαντασία τους.

Η Δημιουργική Γραφή αποτελεί μία τέχνη η οποία μπορεί να διδαχτεί από τις πρώτες μέρες της εκπαίδευσης ενός παιδιού, έως και τις μεταπτυχιακές ή τις διδακτορικές σπουδές στη μεταγενέστερη σχολική πορεία ενός ανθρώπου. Είναι ένα θέμα το οποίο μπορεί να απασχολήσει πολλά ζητήματα στις σχολικές κοινότητες και να χρησιμοποιηθεί σε συνδυασμό με ποικίλα θέματα.

Μέσα από αυτό το μάθημα, το άτομο μπορεί να συγκροτήσει την δική του ταυτότητα μέσα από διάφορα θέματα που αναλύονται, καθώς μπορεί να συνδυαστεί πλέον και να χρησιμοποιηθεί σε διάφορους τομείς. Με τη βοήθεια της φαντασίας του και της δημιουργικότητάς του, αφηφώντας κάθε είδους μηχανική υποστήριξη και αυτοματοποίηση, το άτομο μέσα από την εκπαιδευτική διαδικασία μπορεί να ανακαλύψει έναν ευαισθητοποιημένο και ευρηματικό πολίτη μέσα του. Άλλος ένας στόχος εξάλλου της Δημιουργικής Γραφής, είναι να ενεργοποιήσει κάθε είδους ικανότητα σκέψης και ελευθερίας του λόγου του ατόμου.

Πιο συγκεκριμένα, το μάθημα της Λογοτεχνίας προσεγγίζεται με ενεργητικό τρόπο, με αποτέλεσμα να απαιτεί τον συντονισμό πολλών λειτουργιών. Αυτό μπορεί να βοηθήσει στην ανάπτυξη της φαντασίας και της δημιουργικότητας του ατόμου, καθώς επίσης και στο να αναδείξει τις ικανότητές του στη συγγραφή. Παράλληλα, πολύ σημαντική είναι και η εξέλιξη της αναγνωστικής ικανότητας του ατόμου, που επιτυγχάνεται μέσω δραστηριοτήτων που εμπεριέχουν τη Δημιουργική Γραφή. Κυρίως η Δημιουργική Γραφή στην εκπαίδευση προσεγγίζεται μέσα από ενεργητικές διαδικασίες, οι οποίες έχουν σαν στόχο την ενεργοποίηση της φαντασίας και της δημιουργικότητας του ατόμου, καθώς επίσης και την ενίσχυση των ικανοτήτων του στην συγγραφή. (Βακάλη, Ζωφράφου-Τσαντάκη, & Κωτόπουλος, 2013)

Άρα, η Δημιουργική Γραφή στην εκπαίδευση συμβάλλει στην ολοκληρωτική ανάπτυξη των παιδιών σε μελλοντικούς ευσυνείδητους πολίτες και στη δημιουργία ενός περιβάλλοντος ιδανικού για τις ικανότητες του κάθε παιδιού. Τέλος, μπορεί να βοηθήσει στην αποκωδικοποίηση συμβόλων και στην ενεργοποίηση των συναισθημάτων του ατόμου, με σκοπό να ενδυναμώσει την φαντασία του, άρα και την λογοτεχνικότητά του. (Βακάλη, Ζωφράφου-Τσαντάκη, & Κωτόπουλος, 2013)

1.4. Η Δημιουργική Γραφή στα αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών

Όπως είναι συνηθισμένο όχι μόνο στην Ελλάδα αλλά ακόμα και σε διεθνές επίπεδο, κάθε βαθμίδα εκπαίδευσης ακολουθεί ένα συγκεκριμένο αναλυτικό πρόγραμμα το οποίο οφείλει να τηρεί καθ' όλη τη διάρκεια της σχολικής χρονιάς. Ένα από τα ελαττώματα όμως που παρουσιάζονται στα αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών είναι ότι πολλές φορές φαίνεται να περιορίζουν τη μάθηση σε ένα συγκεκριμένο πλαίσιο γνώσεων και δεξιοτήτων για τους μαθητές. Πιο συγκεκριμένα, θέτουν αυστηρούς στόχους και οι δραστηριότητές τους περιορίζουν τη δημιουργικότητα των παιδιών, με αποτέλεσμα να μην ενθαρρύνουν την ασχολία τους με τα διάφορα μαθήματα και τις δραστηριότητες που τους δίνονται.

Η Δημιουργική Γραφή κάνει την εμφάνισή της τα τελευταία δέκα χρόνια στην ελληνική εκπαίδευση αρχικά σε άτυπη μορφή. Πλέον όμως, ανεπηρέαστη από κάθε είδους εξέλιξη του διαδικτύου αξιοποιείται, στην τυπική εκπαίδευση δηλαδή στα Καλλιτεχνικά ή ακόμα και σε πειραματικά σχολεία σε πιλοτικά προγράμματα της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Επίσης, ενισχύεται μέσα από επισκέψεις συγγραφέων σε σχολεία και άλλους δημόσιους χώρους, καθώς και από διάφορα προγράμματα και εργαστήρια Δημιουργικής Γραφής. (Βακάλη, Ζωφράφου-Τσαντάκη, & Κωτόπουλος, 2013)

Ιδανικά, για ένα πιο αποτελεσματικό αναλυτικό πρόγραμμα, θα ήταν πολύ χρήσιμη η εμπλοκή της Δημιουργικής Γραφής σε πολλά από τα μαθήματα και τις δοκιμασίες του αναλυτικού προγράμματος. Οι δραστηριότητες ανοιχτού τύπου, η απόδειξη ότι μπορεί να υπάρξει πολυτροπικότητα και διεπιστημονικότητα σε αυτές, καθώς επίσης και η βελτίωση της αυτό-εικόνας του μαθητή είναι κάποιες από τις παραμέτρους που μπορούν να οδηγήσουν σε ένα δημιουργικό Πρόγραμμα Σπουδών και παράλληλα σε ένα ιδιαίτερο και ανοιχτό σχολικό περιβάλλον. (Βακάλη, Ζωφράφου-Τσαντάκη, & Κωτόπουλος, 2013)

1.5. Η Δημιουργική Γραφή στα Προγράμματα Σπουδών του Νηπιαγωγείου

Το Νηπιαγωγείο αποτελεί το πρώτο μέρος στο οποίο τα παιδιά έρχονται σε επαφή και με άλλα παιδιά της ηλικίας τους και γνωρίζουν νέα πρόσωπα που είναι οι δασκάλες και οι δάσκαλοί του. Αυτό σημαίνει ότι αποτελεί έναν φορέα κοινωνικοποίησης μέσα στον οποίο τα παιδιά αναπτύσσονται από πολλές πλευρές και προετοιμάζονται νοητικά, συναισθηματικά, σωματικά και κοινωνικά για τις επόμενες βαθμίδες εκπαίδευσης. Έτσι, κρίθηκε απαραίτητη, η ενσωμάτωση της Προσχολικής Αγωγή στα Προγράμματα Σπουδών καθώς θεωρείται, για κάθε κοινωνία, πυλώνας της εκπαιδευτικής διαδικασίας.

Σύμφωνα και με τα παραπάνω, η κοινωνικοποίηση αφορά την ανάπτυξη του λόγου και της γραφής των παιδιών, μέσω της συναναστροφής τους με άλλα παιδιά της ηλικίας τους. Σε αυτό, μπορεί να βοηθήσει ο εκπαιδευτικός ο οποίος με τη συμβολή των Προγραμμάτων Σπουδών θα μπορέσει να αναπτύξει την φαντασία των παιδιών και να τους βοηθήσει να εκφράζονται ελεύθερα. Γι' αυτό το λόγο, έχει παρατηρηθεί ότι σαν στόχος σε αρκετά Προγράμματα Σπουδών υπάρχει η ανάπτυξη της δημιουργικότητας των παιδιών, όχι μόνο σε ό, τι αφορά τη γλώσσα, αλλά και σε άλλους τομείς που

περιέχονται. Με την ανάπτυξη της δημιουργικότητας μέσω διάφορων δραστηριοτήτων, τα παιδιά μπορούν να χρησιμοποιήσουν ελεύθερα τη φαντασία τους και να εκφράζονται χωρίς περιορισμούς, με αποτέλεσμα αυτό να έχει επιπτώσεις και στον τρόπο που σκέφτονται και γράφουν.

Για παράδειγμα στο Πρόγραμμα Σπουδών του 2003, αναφέρεται ότι στα θέματα που αναλύονται, όπως και οι εργασίες που περιέχονται, δίνεται έμφαση στην ολιστική προσέγγιση της γνώσης, στη διαθεματικότητα και στην εμπλοκή των ενδιαφερόντων και των ιδεών των ίδιων των παιδιών στην εκπαιδευτική διαδικασία. Σε κάθε ένα από αυτά τα θέματα, τα παιδιά είναι ελεύθερα να επηρεάσουν τις έρευνες που μπορούν να γίνουν, να συνεργαστούν με τους συμμαθητές τους και να παίρνουν αποφάσεις οι οποίες μπορεί να επηρεάσουν την εξέλιξη μίας εργασίας στην εκπαιδευτική διαδικασία. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα, όλες αυτές οι δραστηριότητες που αναπτύσσονται, να συμβάλλουν στην ανάπτυξη της συνεργασίας, του διαλόγου, της πρωτοβουλίας, της συμμετοχής και της δημιουργικότητάς τους. (ΔΕΠΠΣ, 2003)

Πιο συγκεκριμένα, στο Γ. Παιδί και Περιβάλλον: Πρόγραμμα σχεδιασμού και ανάπτυξης δραστηριοτήτων μελέτης περιβάλλοντος για το Νηπιαγωγείο, υπάρχει σαν στόχος η ενεργοποίηση της δημιουργικότητας μέσω δραστηριοτήτων, η οποία με τη βοήθεια της ανταλλαγής ιδεών μπορεί να οδηγήσει στην απόκτηση νέων γνώσεων. Δίνεται στα παιδιά η δυνατότητα να αλληλοεπιδράσουν αποκτώντας προσωπικά βιώματα, να ασχοληθούν με υλικά της αρεσκείας τους, καθώς επίσης και με θέματα που ενδιαφέρουν τα ίδια. (ΔΕΠΠΣ, 2003)

Επίσης, στο Πρόγραμμα Σπουδών του 2003 το Δ. Δημιουργία και Έκφραση: Προγράμματα σχεδιασμού και ανάπτυξης δραστηριοτήτων δημιουργίας και έκφρασης για το Νηπιαγωγείο, επικεντρώνεται στην εμπλοκή των παιδιών με τις τέχνες δηλαδή το Θέατρο - Δραματοποίηση, τα Εικαστικά, τη Μουσική και τη Φυσική Αγωγή. Μέσω αυτών των τεχνών τα παιδιά ενεργοποιούν τη φαντασία τους και την δημιουργικότητά τους και καταφέρνουν να ασχοληθούν και να πειραματιστούν με οτιδήποτε τους εκφράζει. Επιπροσθέτως, έχουν την δυνατότητα να ασχοληθούν με ποικίλα υλικά και να συνδυάσουν τέχνες δημιουργώντας συνεχώς νέες δημιουργικές ασχολίες. (ΔΕΠΠΣ, 2003)

Στο Πρόγραμμα Σπουδών του 2011 αναφέρεται ότι οι δραστηριότητες που συντονίζονται από τους εκπαιδευτικούς, συνδέονται κατά κύριο λόγο με προσωπικά βιώματα των παιδιών και μπορούν μέσα από την ενεργοποίηση του ενδιαφέροντός τους, να βοηθήσουν στην ενεργοποίηση της φαντασίας, της δημιουργικότητας και της σκέψης τους. Αυτό παρατηρείται σαν στόχος στις Φυσικές Επιστήμες, καθώς και στην ενασχόληση των παιδιών με ΤΠΕ, αφού απαιτεί την δημιουργικότητα των παιδιών για την εύρεση καινοτόμων ιδεών επηρεασμένες από τη φαντασία τους και τα βιώματά τους. (ΔΕΠΠΣ, 2011)

Επιπροσθέτως, σε οτιδήποτε αφορά τις Τέχνες στο Νηπιαγωγείο, κύριο στόχο αποτελεί η δημιουργική έκφραση των παιδιών μέσω αυτών. Μέσω των τεχνών τα παιδιά μπορούν να ασχοληθούν με οτιδήποτε τους εκφράζει και τους ευχαριστεί όπως με τη ζωγραφική, με τη μουσική, με τη δραματοποίηση ή με τα παραμύθια. (ΔΕΠΠΣ, 2011)

Πέρα από τις Τέχνες όμως, τα παιδιά μπορούν με τη δημιουργική τους έκφραση να κινητοποιηθούν και στον τομέα του Περιβάλλοντος και να ανακαλύψουν νέες τεχνικές και ιδέες, να πάρουν πρωτοβουλίες και να εκφραστούν ελεύθερα βρίσκοντας νέες οικολογικές τεχνικές συνδεδεμένες με την καθημερινή τους ζωή και θεωρίες που μπορούν να τους μετατρέψουν σε συνειδητοποιημένους πολίτες της κοινωνίας μας. Με τη βοήθεια λοιπόν των Τεχνών, τα παιδιά μπορούν να εξελίξουν την δημιουργική αλλά και την κριτική τους σκέψη και να επιλύσουν διάφορα προβλήματα αναπτύσσοντας την επικοινωνία τους με τους γύρω. (ΔΕΠΠΣ, 2011)

Μέσα από το μάθημα της Φυσικής Αγωγής, τα παιδιά έρχονται σε επαφή με το κινητικό παιχνίδι και με τη βοήθεια της φαντασίας τους μπορούν να δημιουργήσουν καινούργια, να συνεργαστούν με τους συμμαθητές τους, να εξελίξουν την κριτική τους σκέψεις, καθώς και να δημιουργήσουν κανόνες για το παιχνίδι τους και όλα αυτά με τη βοήθεια της δημιουργικότητάς τους. Με τη βοήθεια της δημιουργικής σκέψης τα παιδιά μπορούν επίσης να επηρεάσουν το παιχνίδι και να εκφραστούν μέσα από οποιοδήποτε, είτε αυτό είναι συμβολικό είτε δημιουργικό. (ΔΕΠΠΣ, 2011)

Τέλος, στον Πρόγραμμα Σπουδών του 2011 δίνεται βάση στην ανάπτυξη της δημιουργικότητάς τους σε συνεργασία με τη Γλώσσα. Το Νηπιαγωγείο αποτελεί τον πρώτο τόπο στον οποίο το παιδί έρχεται σε επαφή με την ελληνική γλώσσα και τα δομικά της χαρακτηριστικά. Μαθαίνει να συνθέτει προτάσεις, να γράφει και να αναγνωρίζει τις πρώτες του λέξεις, καθώς επίσης και να εκφράζεται προφορικά. Έτσι, του δίνεται η δυνατότητα να αρχίζει να αναγνωρίζει το κοινό στο οποίο μπορεί να εκφραστεί και να μιλήσει και με τη βοήθεια της δημιουργικότητας να συμβάλλει, για αρχή, στην παραγωγή του προφορικού λόγου. Πολύ σημαντική επίσης είναι η συμβολή του εκπαιδευτικού, ο οποίος μέσα από δραστηριότητες που συνδυάζουν και γραπτό και προφορικό λόγο, μπορεί να αναπτύξει την δημιουργικότητα και τη φαντασία τους. (ΔΕΠΠΣ, 2011)

Το Πρόγραμμα Σπουδών του 2014, δεν αναιρεί όλα τα προηγούμενα, αλλά όπως κάθε καινούργιο Πρόγραμμα Σπουδών, έτσι και αυτό, εξαιτίας της συνεχούς εξέλιξης της κοινωνίας, προσπαθούν να προσαρμόσουν την μάθηση στις εκάστοτε απαιτήσεις. Το συγκεκριμένο Πρόγραμμα σπουδών για την παιδεία προωθεί τους εξής κανόνες: 1. Η επικοινωνία, 2. Η και κριτική σκέψη, 3. Η προσωπική ταυτότητα και αυτονομία, 4. Οι κοινωνικές ικανότητες και οι ικανότητες που ταυτίζονται με την ιδιότητα του πολίτη. (ΔΕΠΠΣ, 2014)

Όσον αφορά την δημιουργική και κριτική σκέψη, αναφέρεται στην ανάπτυξη δημιουργικών απαντήσεων για την επίλυση προβλημάτων, στην δημιουργική χρήση των πληροφοριών που δέχεται το παιδί και στην σωστή αξιοποίησή τους έτσι ώστε το άτομο να είναι ικανό να αυτό-αξιολογείται και να αναστοχάζεται συνεχώς. Η δημιουργική σκέψη, αφορά την σκέψη η οποία μπορεί να οδηγήσει σε πρωτότυπες ιδέες και νέες προσεγγίσεις, με την βοήθεια των οποίων υπάρχει πιθανότητα να αντιμετωπιστεί οποιοδήποτε πρόβλημα, ενώ η κριτική σκέψη είναι χρήσιμη για την λήψη ορισμένων αποφάσεων και την αξιολόγηση δεδομένων. Άρα ο συνδυασμός της δημιουργικής και της κριτικής σκέψης κρίνεται απαραίτητος, αφού μπορεί να βοηθήσει στην επίλυση ζητημάτων με έναν πιο δημιουργικό τρόπο μέσα από πρωτότυπες ιδέες και λύσεις. (ΔΕΠΠΣ, 2014)

Σύμφωνα με το Πρόγραμμα Σπουδών του 2014, το νηπιαγωγείο οφείλει να αναπτύξει την δημιουργική και κριτική σκέψη των παιδιών μέσα από ένα περιβάλλον γεμάτο με ερεθίσματα και εμπειρίες, δίνοντας στα παιδιά την ευκαιρία να πειραματιστούν και να πάρουν πρωτοβουλίες, αναλαμβάνοντας τις ευθύνες τους. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί με τη βοήθεια του εκπαιδευτικού ο οποίος μέσα από συχνές ερωτήσεις και συζητήσεις με τα παιδιά, μπορεί να τα ενθαρρύνει να εκφράζονται ελεύθερα και να μοιράζονται όλες τις σκέψεις τους και τα συναισθήματά τους με τους συμμαθητές τους. (ΔΕΠΠΣ, 2014)

Επίσης, να τονιστεί ότι, η δημιουργική και κριτική σκέψη είναι ένα αντικείμενο το οποίο συναντάται στον τομέα της Γλώσσας, των Μαθηματικών, των Φυσικών Επιστημών και των Κοινωνικών Επιστημών. Επιρροές δέχεται και το παιχνίδι των παιδιών, όπου αρκετά από αυτά είναι επινοήσεις τους και βασίζονται στην δημιουργικότητα και στη φαντασία τους. Μέσω του δημιουργικού παιχνιδιού, τα παιδιά μπορούν να εφαρμόσουν τις γνώσεις τους, να λειτουργούν υπεύθυνα σαν άτομα αλλά και σε ομάδες. Επίσης, είναι ικανά να υποστηρίζουν τις επιλογές τους, να επικοινωνούν με τους συμμαθητές τους χρησιμοποιώντας διαφορετικά μέσα έκφρασης και εξελίσσοντας τις γλωσσικές τους ικανότητες με αποτέλεσμα να εκφράζουν τις σκέψεις τους και τα συναισθήματά τους. Αυτή η δημιουργικότητα όμως μπορεί να αναπτυχθεί με την βοήθεια των εκπαιδευτικών παρέχοντας τα κατάλληλα ερεθίσματα για να αποκτήσουν τα παιδιά εμπειρίες και να τους δίνουν χρόνο, έτσι ώστε να κατανοούν αυτές τις νέες ιδέες και εμπειρίες αλλά και τις προηγούμενες. Επίσης, απαραίτητο είναι να διατυπώνουν εύστοχες ερωτήσεις με σκοπό την ενεργοποίηση της φαντασίας άρα και της δημιουργικότητας των παιδιών. (ΔΕΠΠΣ, 2014)

Στο θέμα της Γλώσσας, το Πρόγραμμα Σπουδών του 2014 υποστηρίζει ότι η παραγωγή τόσο του προφορικού όσο και του γραπτού λόγου αποτελεί μία δημιουργική διαδικασία, για την οποία απαραίτητη είναι η ύπαρξη γνώσεων και εμπειριών για τα παιδιά. Επίσης ο εκπαιδευτικός είναι σημαντικό να αναπτύξει στα παιδιά την ικανότητα κατανόησης και παραγωγής γραπτών και προφορικών κειμένων. (ΔΕΠΠΣ, 2014)

Στο θέμα Πολιτισμός και Τέχνες, γίνεται αναφορά στις καλλιτεχνικές εμπειρίες που μπορεί να συναντήσουν τα παιδιά, τα οποία μπορούν να εντάξουν τις Τέχνες στην καθημερινή τους ζωή για την δημιουργική τους έκφραση. Επιπλέον, οι Τέχνες αποτελούν έναν ξεχωριστό τρόπο με τον οποίο τα παιδιά μπορούν να ανακαλύψουν νέους και δημιουργικούς τρόπους έκφρασης και επικοινωνίας, αναπτύσσοντας έτσι την δημιουργική και κριτική τους σκέψη για την επίλυση προβλημάτων. (ΔΕΠΠΣ, 2014)

Στο Πρόγραμμα Σπουδών του 2022 έχει σαν αρχή, ότι το νηπιαγωγείο αποτελεί την πρώτη θεσμοθετημένη βαθμίδα εκπαίδευσης και βοηθάει στην ανάπτυξη των παιδιών, στην ομαλή κοινωνικοποίησή τους και στην ανάπτυξη βασικών ικανοτήτων που θα τους φανούν χρήσιμες στο μέλλον στις ανώτερες βαθμίδες εκπαίδευσης. Δίνει έμφαση στον να δώσουν οι νηπιαγωγοί τα κατάλληλα εφόδια στα παιδιά και να τα βοηθήσουν να εξελιχθούν σε δημιουργικούς και συνειδητοποιημένους πολίτες όχι μόνο για την Ελλάδα αλλά και για όλο το έθνος. Επίσης, το συγκεκριμένο Πρόγραμμα Σπουδών χρησιμοποιεί ορισμένα εργαλεία που χωρίζονται σε τέσσερις κατηγορίες ανάλογα με το σκοπό που εξυπηρετεί το κάθε από αυτά. Για παράδειγμα, σαν εργαλεία σκέψης, θέλει τα παιδιά να αξιοποιήσουν την κριτική σκέψη, την δημιουργικότητα και να

επιλύουν προβλήματα στοχεύοντας στη στοχαστική λήψη αποφάσεων. (ΔΕΠΠΣ, 2022)

Στο συγκεκριμένο Πρόγραμμα Σπουδών δίνεται αρκετή βάση στη Δημιουργική Γραφή και γενικότερα στη δημιουργικότητα. Στο θεματικό πεδίο Παιδί και Επικοινωνία στο οποίο συμμετέχουν η Γλώσσα και το ΤΠΕ, μία από τις δεξιότητες που προσπαθούν να εξελίξουν στο παιδί μέσα από διάφορες δραστηριότητες είναι η δημιουργική έκφραση με τη χρήση των κατάλληλων εργαλείων, καθώς και η προσαρμογή του τρόπου επικοινωνίας ανάλογα με τις συνθήκες στις οποίες καλείται να προσαρμοστεί το άτομο. Επιπροσθέτως, με την αξιοποίηση των ΤΠΕ, τα παιδιά έρχονται σε επαφή με πολλές πηγές γνώσεις και πληροφορίας και διάφορα ερεθίσματα όπως για παράδειγμα εικόνες, απτικά/κινητικά/ακουστικά ερεθίσματα, γλωσσικά ερεθίσματα και άλλα. Ο συνδυασμός όλων αυτών έχει ως αποτέλεσμα την ενίσχυση της δημιουργικότητας του ατόμου και την ενεργό συμμετοχή του. (ΔΕΠΠΣ, 2022)

Στο Θεματικό Πεδίο: Παιδί και θετικές επιστήμες, ο/η νηπιαγωγός καλείται να βοηθήσει τα παιδιά μέσω ερωτημάτων να διευρύνουν την δημιουργικότητά τους και τη φαντασία τους, έτσι ώστε να τα αξιοποιήσουν για τη δημιουργία νέων γνώσεων. Παράλληλα, στο Δ' Θεματικό Πεδίο: Παιδί, Σώμα, Δημιουργία και Έκφραση, τα παιδιά μέσα από τη χρήση του σώματός τους σε διάφορες εμπειρίες που έχουν, μπορούν να εκφράσουν τις ιδέες τους και τα συναισθήματά τους, επεμβαίνοντας στο περιβάλλον με δημιουργικούς τρόπους. Επιπροσθέτως, στην υποενότητα Αθλητική – Πολιτιστική Παράδοση και Δημιουργική Κίνηση, δίνεται η δυνατότητα στα παιδιά να εκφραστούν δημιουργικά μέσω της ελεύθερης σωματικής άσκησης καθώς επίσης και να γνωρίσουν την αθλητική-πολιτιστική παράδοση μέσω εκδηλώσεων. (ΔΕΠΠΣ, 2022)

Στο Θεματικό Πεδίο της Κινητικής Αγωγής, αναφέρεται ότι το παιδί μέσα από τον αθλητισμό μπορεί να συμμετάσχει σε πολλές οργανωμένες δημιουργικές δραστηριότητες. Ενώ, στο Πεδίο των Τεχνών, προωθούνται δυνατότητες δημιουργικής επικοινωνίας και έκφρασης των συναισθημάτων και των ιδεών τους. Επιπροσθέτως, με τη χρήση διάφορων και δημιουργικών υλικών, τα παιδιά μπορούν να μετατρέψουν τις σκέψεις τους και τα συναισθήματά τους σε καλλιτεχνική έκφραση, το οποίο μπορεί να συμβάλει στην ανάπτυξη συνειδητοποιημένων και ενεργών πολιτών. Μία από τις βασικές γνώσεις που επιτυγχάνονται μέσα από το συγκεκριμένο Πεδίο είναι οι τεχνικές έκφρασης και δημιουργικής αναπαράστασης (ΔΕΠΠΣ, 2022)

Στη Θεματική ενότητα ΤΠΕ, τα παιδιά έρχονται σε επαφή με την τεχνολογία και τους δίνεται η δυνατότητα για τη δημιουργική τους έκφραση με τη βοήθειά της, καθώς επίσης και την θέση που κατέχουν μέσα στην κοινωνία. Πιο συγκεκριμένα, η υποενότητα που ευνοεί την ανάπτυξη της δημιουργικότητας του παιδιού είναι η Επεξεργασία της Πληροφορίας και Ψηφιακή Δημιουργία, η οποία συμβάλει στην έκφραση του παιδιού με δημιουργικό τρόπο, στην επεξεργασία πληροφοριών και στην έκφραση των παιδιών μέσα από το ψηφιακό περιβάλλον. (ΔΕΠΠΣ, 2022)

Στην Ενότητα Παιδί και Θετικές επιστήμες και πιο συγκεκριμένα στον κλάδο των μαθηματικών, το παιδί έχει τη δυνατότητα να αναπτύξει την λογική και δημιουργική του σκέψη, με σκοπό την επίλυση προβλημάτων που συναντώνται και στον φυσικό κόσμο. Αυτό συμβαίνει διότι τα Μαθηματικά συνδέονται με πολλά φαινόμενα της

ζωής, καθώς και με ανάγκες των ανθρώπων και αποτελεί τη γλώσσα των Θετικών Επιστημών. (ΔΕΠΠΣ, 2022)

Τέλος, στο Θεματικό Πεδίο των Τεχνών του Προγράμματος Σπουδών 2022, αναφέρεται ότι οι Τέχνες αποτελούν μία μαθησιακή εμπειρία με την οποία τα παιδιά μπορούν να εκφράσουν δημιουργικά τις ιδέες τους, τις απόψεις τους και τα συναισθήματά τους. Επίσης, του δίνεται η δυνατότητα να έρθουν σε επαφή με διάφορα υλικά και να εξασκήσουν την αισθητική τους αντίληψη και κρίση, δρώντας ευχάριστα και βρίσκοντας δημιουργικές λύσεις. Η δημιουργική έκφραση των παιδιών μέσα από τις τέχνες, αποτελεί μία παιδοκεντρική προσέγγιση και πολλές φορές ενισχύει την συνεργασία τους μέσα στην τάξη. (ΔΕΠΠΣ, 2022)

1.6. Δημιουργική Γραφή και Τέχνες

Όταν γίνεται αναφορά στη Δημιουργική Γραφή, ταυτίζεται με τους ορισμούς της δημιουργικότητας και της δημιουργίας. Στο χώρο της τέχνης, οποιαδήποτε κατασκευή «αισθητικής μορφής» που δεν παρουσιάζει κάποια ιδιαίτερη τεχνοτροπία, μπορεί να χαρακτηριστεί ως δημιουργία. Σε κάθε εποχή και κοινωνία στην οποία σχεδιάζεται ένα συγκεκριμένο έργο τέχνης, οι αντιλήψεις διαφέρουν. Γι' αυτό και ο όρος της δημιουργικότητας πολλές φορές είναι ασαφής και παραμερίζεται. Συνεπώς, τα χαρακτηριστικά του δημιουργικού ανθρώπου, συνεχώς μεταβάλλονται. (Φωτόπουλος & Κωτόπουλος, 2017)

Στο σχολείο, τα παιδιά μέσα από τα μαθήματα που σχετίζονται με τη Δημιουργική Γραφή, μαθαίνουν να ενεργοποιούν την δημιουργικότητά τους και τη φαντασία τους και παράλληλα αναπτύσσονται δεξιότητες οι οποίες τα βοηθούν να εκφράζονται ελεύθερα και να διαμορφώνουν τον χαρακτήρα τους. Παράλληλα, τα σχολικά προγράμματα περιλαμβάνουν αρκετά μαθήματα με διάφορες τέχνες όπως για παράδειγμα εικαστικά, μουσική, θέατρο (με τη μορφή της δραματοποίησης) και γυμναστική αλλά πιο συγκεκριμένα χορό. Με τη βοήθεια όλων αυτών των μαθημάτων, η φαντασία των παιδιών ενισχύεται ακόμα περισσότερο, αφήνοντάς τα να εξελίξουν τις ικανότητές τους στις τέχνες και να βρουν τα ταλέντα τους. Στα σχολεία κυρίως υπάρχει η ευέλικτη ζώνη σύμφωνα με το ΔΕΠΠΣ, στην οποία πολύ σημαντικό ρόλο παίζει τα παιδιά να έχουν ενεργό ρόλο στην εκπαιδευτική διαδικασία και να καλλιεργήσουν την κριτική τους σκέψη.

Στόχος των τεχνών στο νηπιαγωγείο είναι τα παιδιά να διαμορφώσουν την προσωπικότητά τους, μέσα από την ενασχόλησή τους με ομαδικές ή ατομικές δραστηριότητες. Με τη βοήθεια των ομαδικών δραστηριοτήτων, τα παιδιά μαθαίνουν να συνεργάζονται, καθώς επίσης να χρησιμοποιούν την φαντασία τους και την εφευρετικότητά τους για να ανακαλύψουν τα ταλέντα τους. Αυτό συμβαίνει επίσης διότι, οι μικροί μαθητές έχουν την ευκαιρία να πειραματιστούν με διάφορα υλικά και να επιλέξουν αυτά που τους αρέσουν και τους εκφράζουν περισσότερο. (Dorance, 1998)

Σε κάθε μία από τις τέχνες που αναφέρθηκαν, οι δεξιότητες που αναπτύσσονται είναι διαφορετικές και εξαρτώνται από τον τρόπο που πραγματοποιούνται και από τις δραστηριότητες που μπορούν να αναπτυχθούν ανάλογα με την χρησιμότητά τους. Για

παράδειγμα στα εικαστικά τα παιδιά έχουν την δυνατότητα να επιλέξουν με ποια χρώματα και υλικά θέλουν να ασχοληθούν, ενώ στη μουσική μπορούν αναπτύξουν τις ακουστικές τους ικανότητες για ήχους με τους οποίους έρχονται σε επαφή. Επίσης, το θέατρο στο σχολείο μπορεί να βοηθήσει τα παιδιά να εκφράζουν τα συναισθήματά τους μέσα από κινήσεις και εκφράσεις, ενώ παράλληλα προσφέρει ένα ευχάριστο κλίμα στην τάξη. Τέλος, με τον χορό μπορούν να αναπτύξουν τις κινήσεις τους και να εξοικειωθούν με το σώμα τους. Άρα, η κάθε τέχνη μπορεί να συμβάλλει σε διαφορετικό τομέα στην ανάπτυξη του παιδιού. Ο εκπαιδευτικός της τάξης είναι αυτός που με την παροχή υλικών και ερεθισμάτων, θα βοηθήσει τα παιδιά να εκφράζουν ελεύθερα τις ιδέες τους και τις απόψεις τους, μένοντας αμέτοχος και αψηφώντας κάθε είδους λάθος στα έργα τους. (Παπανικολάου, 2003) Να τονιστεί ότι σύμφωνα με παιδαγωγούς και ειδικούς της τέχνης του 19^{ου} αιώνα, η έκθεση των παιδιών σε έργα τέχνης μπορεί να τα βοηθήσει να αντιληφθούν τον τρόπο σκέψης του καλλιτέχνη και όλες τις πεποιθήσεις που τους περιβάλλουν.

Τα παιδιά όταν έρχονται σε επαφή με τις τέχνες, είναι πολύ πιθανό να συγκρίνουν κινήσεις και δραστηριότητες που ίσως έχουν σαν εμπειρίες στο παρελθόν στο οικογενειακό τους περιβάλλον. Όπως για παράδειγμα, στις εικαστικές τέχνες τα παιδιά μπορούν να αναγνωρίσουν μία εικόνα που ίσως έχουν ξαναδεί κάποια στιγμή. Μέσα από τις εικαστικές τέχνες, είτε έχουν την δυνατότητα να αναπτύξουν την δημιουργικότητά τους περιγράφοντας εικόνες που τους δίνονται, είτε επιλέγοντας υλικά που αυτά επιθυμούν για την δημιουργία μίας δική τους εικόνας που έχουν στο μυαλό. Μαθαίνουν άρα να εκφράζουν τις σκέψεις τους και τα συναισθήματά τους με διάφορους τρόπους. Επίσης, συνηθίζουν στην παρατήρηση και στην περιγραφή εικόνων όσον αφορά τα εικαστικά, ενώ παράλληλα εξοικειώνονται με τον αυτοσχεδιασμό, τον διάλογο και την αφήγηση. (Βακάλη, Ζωφράφου-Τσαντάκη, & Κωτόπουλος, 2013)

Σύμφωνα με τον Perkins (1994), η ενασχόληση των παιδιών με τις τέχνες, μπορεί να συμβάλει στην ανάπτυξη της δημιουργικότητάς τους, ξεκινώντας από την μικρή κιόλας ηλικία και φτάνοντας μέχρι την ενηλικίωση. Αυτό ευθύνεται στο γεγονός ότι για την ανάλυση ενός έργου τέχνης απαραίτητη είναι η χρήση του νου, λόγω του μεγάλου νοήματος που μπορεί να κρύβεται πίσω από το κάθε ένα.

1.7. Πως η Δημιουργική Γραφή συνδέεται με τη μουσική;

Είναι πλέον γνωστό ότι μέσω της μουσικής προάγεται η δημιουργικότητα και αναπτύσσεται η δημιουργική σκέψη του ατόμου, είτε όσον αφορά τη σύνθεση της Μουσικής, είτε σε άλλα αντικείμενα, (Weinberger, 1998)

Η μουσική και η Δημιουργική Γραφή είναι δύο διαφορετικές έννοιες οι οποίες μπορούν να συνδεθούν άρρηκτα για την εξυπηρέτηση κάποιου σκοπού. Αυτό επιτυγχάνεται διότι, παρά το γεγονός ότι η μία αναφέρεται σε γραπτά κείμενα και η άλλη σε μουσικά κομμάτια, υπάρχουν και κάποιες ομοιότητες. Δεν υπάρχει περιορισμός στην ηλικία σε καμία από τις δύο περιπτώσεις, καθώς το ενδιαφέρον για την κάθε μία μπορεί να ξεκινήσει από πολύ μικρή ηλικία και να συνεχιστεί εφόρου ζωής. Επίσης, και η μουσική αλλά και η Δημιουργική Γραφή ξεχωρίζουν για την δημιουργικότητα που

προάγουν. Ιδιαίτερα η μουσική συμβάλλει στην ανάδειξη της δημιουργικής σκέψης με σκοπό την σύνθεση ενός μουσικού κομματιού, ενώ παράλληλα η ίδια η Δημιουργική Γραφή είναι αυτή που ενισχύει την δημιουργικότητα του ατόμου και του δίνει την ώθηση να εκφράζεται ελεύθερα χωρίς περιορισμούς. Η συγγραφή κάποιου κειμένου και ενός μουσικού κομματιού απαιτούν δημιουργικότητα την οποία το άτομο μπορεί να αναπτύξει μέσα από διάφορες δραστηριότητες κατά τη διάρκεια της ζωής του.

Συγκρίνοντας τη μουσική με τη Δημιουργική Γραφή, είναι εφικτό να τονιστεί άλλη μία ομοιότητα η οποία αφορά τα δομικά της στοιχεία. Μία νότα στη μουσική για παράδειγμα η «ντο», μπορεί να συνταυτιστεί με ένα γράμμα του αλφαβήτου. Ανάλογα με τη θέση που έχει μέσα σε ένα κείμενο (η νότα σε μουσικό και το γράμμα στο γραπτό), η αξία του διαφέρει. Το νόημα μιας πρότασης ή της μελωδίας βγαίνει συναρμολογώντας όλα τα στοιχεία μαζί. Πρόσφατες έρευνες έχουν αποδείξει ότι όταν η ακοή αναπτύσσεται πιο γρήγορα από όλες τις άλλες ανθρώπινες αισθήσεις, έχει ως αποτέλεσμα η μουσική να επιδρά θετικά στην ψυχική και στην συναισθηματική ανάπτυξη του ατόμου. Αυτό συμβαίνει διότι η ακοή ευθύνεται σε ένα μεγάλο βαθμό για την αντίληψη του εξωτερικού μας κόσμου. Έτσι, με τη βοήθεια της μουσικής, τα μικρά παιδιά έχουν τη δυνατότητα να νιώσουν έντονα διάφορα συναισθήματα, μέσω τραγουδιών. Ως αποτέλεσμα προκύπτει ότι επηρεάζεται δημιουργικά ο ψυχοσυναισθηματικός τους κόσμος. (Μαντζίκος, 2015)

Επίσης, και οι δύο δέχονται επιρροές από την κάθε εποχή και την κάθε κοινωνία στην οποία εξελίσσονται. Αυτό σημαίνει ότι ανάλογα με τα χαρακτηριστικά της κάθε εποχής και της κάθε κοινωνίας, διαμορφώνουν διαφορετικό χαρακτήρα και αντιπροσωπεύουν διαφορετικές ιδέες και αξίες. Όλα αυτά είναι που συνθέτουν και τον ιστορικό χαρακτήρα της κάθε μίας από αυτές και πολλές φορές γίνονται αξιοσημείωτα και για τις επόμενες γενιές, λόγω της προσφοράς τους στο σύνολο.

Τέλος, εξίσου ωφέλιμος συνδυασμός αυτών των δύο επιστημών προκύπτει εάν, κατά τη διάρκεια της συγγραφής του κειμένου από τα παιδιά στο σχολείο, γίνεται αναπαραγωγή χαλαρωτικής μουσικής. Έρευνες έχουν δείξει ότι η μουσική, βοηθάει στην ενεργοποίηση της δημιουργικής σκέψης των παιδιών και είναι ένας τρόπος να εκφραστούν ελεύθερα γράφοντας ότι νιώθουν ακούγοντας ορισμένα μουσικά κομμάτια. Άλλωστε είναι γεγονός πως η μουσική έχει τη δυνατότητα να ταξιδέψει το μυαλό σε άλλους κόσμους και να ενεργοποιήσει τη φαντασία των παιδιών, κάνοντάς τα να πειραματιστούν στα κείμενά τους με τον δικό τους μοναδικό τρόπο. Μάλιστα ο Harding (1990) έπειτα από μία μελέτη συμπέρανε ότι όσα άτομα ζούσαν σε ένα περιβάλλον με πολλά μουσικά όργανα κατά τη διάρκεια της παιδικής τους ηλικίας, είχαν καλύτερες αποδόσεις στο μάθημα της Γλώσσας (Στρατοπούλου, 2019)

1.8. Τα οφέλη της Δημιουργικής γραφής

Όπως προαναφέρθηκε, η Δημιουργική Γραφή αναφέρεται σε μία τυπική γραπτή έκφραση και στην ανάπτυξη της δημιουργικής σκέψης. Άρα, είναι πολύ σημαντικό τα παιδιά να μάθουν να γράφουν με αυτόν τον τρόπο από μικρή ηλικία διότι αυτό θα βοηθήσει στην καλλιέργεια της φαντασίας τους, στην ψυχαγωγία τους μέσα από το γράψιμο ακόμα και στην διεύρυνση των γνώσεών τους. Μάλιστα με αυτόν τον τρόπο

τα παιδιά μπορούν να ανακαλύψουν επίσης ιδιαιτερότητες του χαρακτήρα τους και να μάθουν όχι μόνο να γράφουν, αλλά και να διαβάζουν. Μία ακόμα εξέλιξη που επιτυγχάνεται μέσω της ενασχόλησης με τη δημιουργική γραφή είναι η γλωσσική καλλιέργεια του ατόμου. (Μαλαπάνη, 2018)

Αυτό που κάνει τη Δημιουργική Γραφή να ξεχωρίζει είναι ότι τα παιδιά, μπορούν να γράψουν οτιδήποτε έχουν στο μυαλό τους, ακόμα και πράγματα βγαλμένα από τη φαντασία τους, χωρίς να ανησυχούν αν αυτά που γράφουν είναι σωστά ή λάθος. Όλα αυτά μπορούν κάλλιστα να βοηθήσουν και στην ψυχολογία του παιδιού, καθώς έχει αποδειχτεί ότι μέσα από το γράψιμο, το άτομο μπορεί αποβάλει κάθε είδους άγχος. (Μαλαπάνη, 2018) Εξίσου σημαντική είναι η ανάπτυξη του προφορικού λόγου μέσα από το παιχνίδι, αφού τα παιδιά χρησιμοποιούν τον προφορικό λόγο για την συνεννόηση, την δημιουργία κανόνων και γενικά την οργάνωση του παιχνιδιού. (Βακάλη, Ζωφράφου-Τσαντάκη, & Κωτόπουλος, 2013)

Επιπροσθέτως, είναι ένας τρόπος όλα τα παιδιά να νιώσουν ότι μπορούν να γράψουν χωρίς να εξαιρείται κάποιο από αυτά. Μέσα από τη συγγραφή ιστοριών, ενισχύονται οι νοητικές τους λειτουργίες και μέσω της παραγωγής λόγου και της δόμησης προτάσεων, δίνεται βάση για τη δημιουργία νέων γνώσεων. Άλλωστε, τα παιδιά μόλις στην ηλικία των 4-5 ετών, αποκτούν την ικανότητα να διατηρούν στη μνήμη τους μία σειρά ιστοριών με σκοπό να την επαναλάβουν σε κάποιον άλλον. (Βακάλη, Ζωφράφου-Τσαντάκη, & Κωτόπουλος, 2013) Να σημειωθεί ότι η ενασχόληση με το γράψιμο βοηθάει το άτομο να ξεχνιέται και του αφήνει ένα αίσθημα χαράς και καλής ψυχοσωματικής κατάστασης. (Φωτόπουλος & Κωτόπουλος, 2017)

Δεν είναι όλα τα παιδιά ίδια και αυτό τα κάνει να ξεχωρίζουν από το σύνολο. Είναι αρκετά όμως από αυτά, τα οποία νιώθουν ότι δεν συμβαδίζουν με το σύνολο, ή ότι οι ιδέες τους μπορεί να αμφισβητηθούν, γι' αυτό δεν αισθάνονται άνετα να εκφραστούν ελεύθερα στην τάξη. Τα παιδιά αυτά, όσο διστακτικά και αν είναι, εξαιτίας των πολλών ερεθισμάτων που δέχονται, μπορούν να μιμηθούν τεχνικές και να ανακαλύψουν έναν δικό τους τρόπο γραφής. Με αυτόν τον τρόπο, ακόμα και οι πιο κλειστοί χαρακτήρες, είναι πιθανό να εξελιχθούν μέσα από τον γραπτό λόγο όπου όλοι μπορούν να ακουστούν και να μαθευτεί ο μοναδικός τρόπος σκέψης τους. Με τα κατάλληλα ερεθίσματα, τα παιδιά μπορούν να βοηθήσουν στην παραγωγή ιδεών και στο πως να οργανώσουν τις ιδέες τους. Μέσω δραστηριοτήτων που βασίζονται στην περιγραφή αντικειμένων, προσώπων ή καταστάσεων, τα παιδιά ενισχύουν τον περιγραφικό τους λόγο με έναν παιγνιώδη τρόπο που τους κινεί το ενδιαφέρον και δημιουργεί κίνητρα για ενασχόληση. (Βακάλη, Ζωφράφου-Τσαντάκη, & Κωτόπουλος, 2013)

Τέλος, με την ενασχόληση με την Δημιουργική Γραφή, είναι εφικτό το άτομο να υιοθετήσει τεχνικές συγγραφής και να επηρεαστεί μέσα από προσωπικά βιώματα ή ακόμα και με την συναναστροφή του με άλλους. Με αυτόν τον τρόπο μπορεί να συγκρίνει τον τρόπο που γράφει και να βελτιώσει την τεχνική του σε βάθος χρόνου. (Φωτόπουλος & Κωτόπουλος, 2017) Η συγγραφή μπορεί επίσης να βοηθήσει στην γνώση του εαυτού του ατόμου και στην προσωπική του ανάπτυξη, καθώς το βοηθάει να σκέφτεται και να εξελίσσει όχι μόνο τον ίδιο, αλλά και τους γύρω του. (Φωτόπουλος & Κωτόπουλος, 2017)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΔΥΣΛΕΞΙΑ

2.1. Τι ορίζουμε ως δυσλεξία;

Ο όρος δυσλεξία, παραμένει ακόμα αδιευκρίνιστος, διότι έχουν δοθεί πολλές ερμηνείες γύρω από αυτόν τον όρο. Οι πρώτες έννοιες παρουσιάστηκαν από ειδικούς στον τομέα της ιατρικής, ενώ επίσης ορισμένες εκδοχές του ορισμού δόθηκαν από εκπαιδευτικούς και ψυχολόγους. Αυτές οι ειδικότητες έχουν έρθει πολλές φορές σε αντιπαράθεση για το συγκεκριμένο θέμα. Μεγάλο ποσοστό ειδικών όμως, υποστηρίζει ότι ίσως πρόκειται για μία νευρολογική διαταραχή. Πλέον σαν ορισμός κυρίως, χρησιμοποιείται για να δηλώσει μαθησιακές δυσκολίες, δηλαδή αυτό σημαίνει ότι παρουσιάζεται κυρίως σε παιδιά που αντιμετωπίζουν προβλήματα στην ανάγνωση, τη γραφή και την ορθογραφία. Επιπροσθέτως, πολλά δυσλεξικά παιδιά μαθαίνουν μέσα από πολυετή ατομική διδασκαλία, να διαβάζουν αν και οι επιδόσεις τους είναι κατώτερες συγκριτικά με αυτές που θα έπρεπε να έχουν για την ηλικία τους. (Πόρποδας, 1997) Πάραυτα, υπάρχουν έρευνες που έχουν δείξει ότι αυτά τα παιδιά παρουσιάζουν ευρηματικότητα, δημιουργικότητα και δεν διαφέρουν σε εξυπνάδα από τα υπόλοιπα παιδιά. Δηλαδή, δεν μπορεί να ειπωθεί ότι ένα δυσλεξικό παιδί είναι περισσότερο ή λιγότερο έξυπνο.

Είναι γεγονός ότι όλο και περισσότερα παιδιά προσχολικής ηλικίας διαγιγνώσκονται με μαθησιακά προβλήματα και κυρίως παρουσιάζουν διαταραχές στο λόγο. Ένα παιδί με δυσλεξία αντιμετωπίζει δυσκολία στην αναγνώριση των γραμμάτων του αλφαβήτου, όχι μόνο κατά την ανάγνωσή του, αλλά και στο πως ηχούν ορισμένες λέξεις, που περιέχουν αυτά τα γράμματα, στα αυτιά του. Πιο συγκεκριμένα, δεν μπορούν να αντιληφθούν εύκολα την αντιστοίχιση μεταξύ συμβόλων και ήχων στο γραπτό λόγο (Deutsch & Chowdhuri, 2010). Γι' αυτό, είναι εμφανές πως δυσκολεύονται αρχικά στον προφορικό λόγο και αργότερα στην ανάγνωση κειμένων. Τα παιδιά αυτά υπομένουν την κατάσταση αυτή και το νιώθουν σαν βάρος το οποίο δεν μπορούν να αποφύγουν. Είναι πολλές οι περιπτώσεις μάλιστα που ούτε οι παιδαγωγοί, ούτε οι ψυχοθεραπευτές μπορούν να δώσουν λύση σε αυτό το πρόβλημα.

Τα παιδιά που παρουσιάζουν προβλήματα στην ανάπτυξη του λόγου από μικρή ηλικία, περίπου από 2 ετών, είναι πολύ πιθανό να παρουσιάζουν συνεχώς προβλήματα κατά τη διάρκεια της ανάπτυξής τους (Deutsch & Chowdhuri, 2010). Δεν αναιρείται επίσης το γεγονός ότι σε αρκετές περιπτώσεις τα παιδιά αρνούνται να μάθουν πράγματα. Ίσως αυτό ευθύνεται στην αδυναμία μαθήσεως του παιδιού και εάν παρατηρηθεί σαν φαινόμενο, πρέπει να δοθεί βάση από κάποιον ειδικό παιδαγωγό. Ο ίδιος θα εμβαθύνει στην εκμάθηση του γραπτού λόγου του παιδιού έτσι ώστε να μπορέσει να ανταπεξέλθει αργότερα, όσο αυτό είναι εφικτό, στις απαιτήσεις του σχολείου.

Σε ορισμένα παιδιά, το πρόβλημα της δυσλεξίας δεν είναι αρκετά εμφανές. Πολλοί γονείς δεν αποδέχονται ότι το παιδί τους ίσως έχει κάποιο πρόβλημα στην ανάγνωση και στη γραφή, πιέζοντάς τα μέχρι να φτάσουν στο επιθυμητό αποτέλεσμα που εκείνοι έχουν θέσει ως στόχο. Αυτό πολλές φορές επίσης ίσως αποβεί και επιζήμιο για ένα παιδί, διότι αν παρουσιάζει μαθησιακές δυσκολίες και δεν το βοηθήσουμε έγκαιρα τότε είναι πολύ πιθανό να μάθει να ζει με αυτές τις δυσκολίες και να μην αποδέχεται κάθε είδους βοήθεια που μπορεί να χρειάζεται. Μάλιστα, αρκετοί ειδικοί πάνω σε αυτόν τον τομέα, έχουν παρατηρήσει ότι πολλά παιδιά επισκέπτονται τον ειδικό μερικά χρόνια αργότερα, πράγμα που σημαίνει ότι ίσως για κάποια παιδιά είναι πλέον αργά. Σε μία

τέτοια περίπτωση άρα, αναπόφευχτη είναι μία εξειδικευμένη θεραπεία. (Jamieson & Morgan, 2008)

2.2. Ποσοστά δυσλεξίας

Η συχνότητα του προβλήματος αυτού είναι μεγαλύτερη απ' όσο νομίζουμε. Αυτό συμβαίνει διότι, δεν έχουν όλες οι χώρες τα ίδια διαγνωστικά εργαλεία και πολύ σημαντικό ρόλο παίζουν επίσης το γλωσσικό περιβάλλον και το εκπαιδευτικό τους σύστημα. Είναι ακόμη αρκετές οι περιπτώσεις στις οποίες δεν έχει αναγνωριστεί το πρόβλημα της δυσλεξίας και χαρακτηρίζεται ως δυσκολία στον τρόπο ανάγνωσης του παιδιού. Μεγαλύτερη συχνότητα του φαινομένου παρουσιάζεται στις Σκανδιναβικές χώρες όπου εκεί σαν πρόβλημα είναι αναγνωρισμένο και οι ειδικοί σπεύδουν στη έγκαιρη αντιμετώπισή του. Αναφορικά με κάποιες μελέτες που έγιναν, το 10% του πληθυσμού της Σουηδίας, παρουσιάζει ειδική δυσλεξία. Το ίδιο συμβαίνει και στις ΗΠΑ μόνο που στην συγκεκριμένη περίπτωση, ο Rabinovich το 1968 βοήθησε στο να μειωθεί αυτό το ποσοστό σε 3%. Παράλληλα, πολλοί ειδικοί υπό στηρίζουν ότι το 10% του σχολικού πληθυσμού στη Βρετανία έχει δυσλεξία. Ακόμη δεν έχουμε δεδομένα για τα ποσοστά δυσλεξίας στην Ελλάδα, αλλά υποστηρίζεται ότι το 10-15% των παιδιών της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης παρουσιάζουν μαθησιακές δυσκολίες όπου πλειοψηφία αυτών αποτελούν τα αγόρια. Σύμφωνα με μία έρευνα που έγινε σε 880 εφήβους, αποκαλύφθηκε ότι το 7,5% αυτών παρουσιάζουν δυσλεξία. (Αγερίδου, 2004)

Είναι γεγονός όμως, πως σε πολλές χώρες του εξωτερικού, οι λέξεις δεν γράφονται όπως προφέρονται ή επίσης μπορεί να μην προφέρονται όπως γράφονται και αυτό αποτελεί μία αιτία για την οποία ίσως τα δυσλεξικά άτομα να δυσκολεύονται ακόμα πιο πολύ. Μέσα από έρευνες, έχει παρατηρηθεί ότι συνήθως σε χώρες που εφαρμόζουν στο γραπτό τους λόγο φωνητική και γραφημική συμφωνία, όπως είναι η Ιταλία ή η Ισπανία, παρουσιάζονται προβλήματα μαθησιακών δυσκολιών.

Μία μεγάλη διαφορά συναντάται στην Ιαπωνία, στην οποία τα παιδιά είναι πιο δύσκολο να παρουσιάσουν αναγνωστικά προβλήματα. Αυτό συμβαίνει διότι στην Ιαπωνία τα παιδιά διδάσκονται, από μικρή ηλικία, ανάγνωση με δύο τρόπους. Ο ένας είναι συλλαβικός και τα σύμβολα αντιστοιχούν σε συλλαβές (kana) και ο άλλος που τα σύμβολα αντιστοιχούν σε κινέζικα ιδεογράμματα και πολλές φορές αντιπροσωπεύουν ακόμα και ολόκληρες λέξεις (Kanji). (Αγερίδου, 2004)

2.3. Τύποι και Μορφές Δυσλεξίας

Ένα άτομο που παρουσιάζει δυσλεξία, όπως προαναφέρθηκε, αντιμετωπίζει προβλήματα στην γραφή και στην ανάγνωση. Ως πρόβλημα επεξεργασίας του γραπτού λόγου, η δυσλεξία χωρίζεται σε δύο μεγάλες κατηγορίες. Η μία είναι η επίκτητη και η άλλη η ειδική εξελικτική δυσλεξία.

Η επίκτητη δυσλεξία παρουσιάζει την δυσκολία του ατόμου στην επεξεργασία του γραπτού λόγου. Επίσης, προϋποθέτει ότι οι ικανότητες γραφής, ανάγνωσης και ορθογραφίας είχαν πλήρως αποκτηθεί, αλλά εξαιτίας κάποιου εγκεφαλικού τραυματισμού στο αριστερό ημισφαίριο, χάθηκαν ή ελαττώθηκαν. Υπάρχουν 3 τύποι

επίκτητης δυσλεξίας και είναι: (1) Σοβαρή ανικανότητα στην κατανόηση γραπτού και προφορικού λόγου και δυσκολία στην παραγωγή ορθογραφημένης γραφής. (2) Σαφή ανικανότητα στην γραφή και την ανάγνωση (το πιο συνηθισμένο) και που μοιάζει λίγο με την ειδική δυσλεξία, (3) Ανικανότητα στην ανάγνωση αλλά όχι τόσο στη γραφή. (Πόρποδας, 1997)

Η ειδική δυσλεξία χωρίζεται σε (α) οπτική και (β) ακουστική. Αυτός ο τύπος δυσλεξίας προέρχεται από διαταραχές στην ανάπτυξη της οπτικής αντίληψης.

Η οπτική δυσλεξία αφορά την δυσκολία στη μάθηση μέσω της οπτικής λειτουργίας. Τα άτομα με αυτού του είδους τη δυσλεξία, παρουσιάζουν δυσκολίες στην αναπαραγωγή οπτικών ακολουθιών και υπάρχει περίπτωση αδεξιότητας στην κινητικότητα. Γίνεται λόγος για σύγχυση γραμμάτων και λέξεων που παρουσιάζουν οπτική ομοιότητα και επίσης τις λέξεις τις αντιμετωπίζει σαν να τις βλέπει πρώτη φορά. (Πόρποδας, 1997)

Στην ακουστική δυσλεξία, το άτομο δυσκολεύεται να διακρίνει ακουστικές λεπτομέρειες και να αναλύσει λέξεις σε συλλαβές. Επιπροσθέτως, παρουσιάζει πρόβλημα στην αναπαραγωγή ήχων. (Πόρποδας, 1997)

Τέλος, υπάρχει μία ακόμη μορφή δυσλεξίας, που αφορά προβλήματα στην ανάγνωση του ατόμου. Αυτή είναι η αναπτυξιακή δυσλεξία (developmental dyslexia), η οποία έχει γενετικά και νευρολογικά θεμέλια και υπάρχει κυρίως από τη γέννηση του παιδιού. (Μαρία, 2022)

Αν και η προέλευση της δυσλεξίας δεν έχει κατανοηθεί εντελώς, υπάρχουν πολλά στοιχεία που αποδεικνύουν ότι η δυσλεξία μπορεί να είναι και κληρονομική και υπάρχει πιθανότητα να διαγνωστεί σε πάνω από ένα μέλη της οικογένειας. Αυτό βέβαια δεν σημαίνει ότι τα μέλη της οικογένειας που παρουσιάζουν δυσλεξία, θα εμφανίζουν και τα ίδια συμπτώματα. Άλλωστε, η δυσλεξία ίσως είναι μία νευρολογική κατάσταση στην οποία το άτομο μπορεί να παρουσιάσει προβλήματα όχι μόνο στο γραπτό και στον προφορικό λόγο, αλλά και σε διάφορες κινήσεις του σώματός του. Μάλιστα είναι γεγονός πως μπορούν να παρουσιαστούν προβλήματα και σε άλλους κλάδους, όπως για παράδειγμα στα μαθηματικά και στη μουσική. (Ζάβρα, 2020)

2.4. Αίτια Δυσλεξίας – Διάγνωση

Όσον αφορά τα αίτια πρόκλησης της δυσλεξίας, αποτελεί σημείο διαφωνίας σαν τον ορισμό της. Πολλοί επιστήμονες που την γνωρίζουν, ερευνούν ακόμα τον τόπο προέλευσης επίσης της δυσλειτουργίας η οποία επηρεάζει το παιδί στην επεξεργασία του γραπτού του λόγου. Αυτό το οποίο μελετούν ακόμα, είναι ποιες λειτουργικές διαδικασίες επηρεάζονται και υπολειτουργούν, έτσι ώστε το παιδί να αντιμετωπίζει προβλήματα στην γραφή και στην ανάγνωση. Κάποιες από τις αιτίες φαίνεται να είναι οι εξής:

- (α) Νευρολογικές υπολειτουργίες,
- (β) Ελλιπής ημισφαιρική κυριαρχία,
- (γ) Παράγοντες γενετικών ανωμαλιών και

(δ) Λειτουργικές ανωμαλίες στην αντιληπτική και γνωστική επεξεργασία.

Για να διαγνωστεί ένα άτομο με δυσλεξία, απαιτείται υπομονή και επιμονή διότι αποτελεί μία αρκετά δύσκολη διαδικασία. Κάποιος ειδικός για να προχωρήσει στο στάδιο της διάγνωσης, είναι καλό να μην έχει προκαταλήψεις και να εξετάσει το παιδί εξονυχιστικά, έτσι ώστε να αμφισβητηθεί κάθε είδους μορφής απλής αναγνωστικής δυσκολίας. Πρέπει να υπάρξει εντοπισμός της δυσλειτουργίας του, ο οποίος θα επιτρέψει στον ειδικό να καταγράψει τους χρόνους αντίδρασης για την ολοκλήρωση διάφορων φάσεων της αναγνωστικής λειτουργίας. Μέσα σε αυτό, είναι αναγκαίο να καταγραφεί με κάθε λεπτομέρεια η αναγνωστική λειτουργία και πιο συγκεκριμένα, από τη στιγμή που θα παρουσιαστεί μία γραπτή λέξη, μέχρι να αναγνωριστεί από το άτομο. (Deutsch & Chowdhuri, 2010)

Για αρχή, ιδανική θα ήταν μία συζήτηση με τους γονείς του παιδιού. Οποιοσδήποτε έρχεται σε επαφή με αυτό, καλό θα ήταν να συμμετάσχει σε μία μικρή συνέντευξη η οποία μπορεί να παρέχει στους ειδικούς πληροφορίες σχετικά με τον τρόπο έκφρασης και επικοινωνίας των παιδιών, καθώς επίσης και πως κρίνουν την συμπεριφορά τους όταν έρχονται σε επαφή με άλλα παιδιά. Με αυτόν τον τρόπο σιγά-σιγά δημιουργείται το ιστορικό του παιδιού μέσα από το οποίο μπορούν να φανούν οι δυσκολίες που αντιμετωπίζει και ίσως μερικά αίτια αυτών, έτσι ώστε ο ειδικός να προχωρήσει στις ανάλογες εξετάσεις ώστε να βγάλει ένα πόρισμα. (Deutsch & Chowdhuri, 2010)

Αν το παιδί παρατηρηθεί να παρουσιάζει προβλήματα στις λεπτές κινητικές ικανότητες του, για παράδειγμα το να κρατάει ένα μολύβι ή να κόβει με το ψαλίδι, δυσκολία στο να συντονίζει κινήσεις για παράδειγμα το μάτι με το χέρι, αδυναμία στο να θυμάται, κατανοεί δύσκολα οδηγίες και εντολές μέσα σε ένα μάθημα, γράφει άτσαλα και ανορθόγραφα και συνθέτει προτάσεις χωρίς συνοχή, τότε καλό θα ήταν να απευθυνθούμε σε έναν ειδικό προκειμένου να διαγνωστεί εγκαίρως αν το παιδί εμφανίζει δυσλεξία.

Για τη σωστή διάγνωση είναι απαραίτητη η χρήση σταθμισμένων tests. Με αυτόν τον τρόπο, θα φανεί κάθε πρόβλημα του παιδιού στην ορθογραφημένη γραφή και την ανάγνωση και επίσης θα διερευνηθεί η χρονολογική και διανοητική ηλικία του. Το ένα είναι το WISC-III που είναι τεστ αξιολόγησης του δείκτη νοημοσύνης διάρκειας 50-70 λεπτά και το άλλο είναι το Αθηνά Τεστ που είναι τεστ Διάγνωσης Μαθησιακών Δυσκολιών διάρκειας 90 λεπτών. Μέσα από αυτά τα Τεστ ο ειδικός αναγνωρίζει το μέγεθος του προβλήματος και προτείνει την απαραίτητη θεραπεία για το παιδί. (Παιδαγωγικό κέντρο, 2023)

Ο Boder (1973) έθεσε 3 κατηγορίες διάγνωσης.

Η μία είναι η μέθοδος στην οποία ο ειδικός αποκλείει κάθε είδους παράγοντα αναγνωστικής ανικανότητας και καταλήγει αμέσως στην διάγνωση της δυσλεξίας. Αυτό όμως δεν προβλέπει το γεγονός ότι η δυσλεξία ίσως να συνυπάρχει με άλλους παράγοντες.

Η δεύτερη είναι η έμμεση διαγνωστική μέθοδος. Αυτή η μέθοδος δίνει βάση σε ψυχομετρικές και ψυχογλωσσικές πληροφορίες, αλλά θεωρείται ανεπαρκής διότι αυτές οι πληροφορίες μπορούν πολλές φορές να βρεθούν και σε παιδιά που δεν έχουν δυσλεξία.

Σαν τρίτη μέθοδο ορίζουμε την άμεση διαγνωστική μέθοδος, η οποία βασίζεται στην ανάλυση των ορθογραφικών και αναγνωστικών λαθών του παιδιού, σε σχέση με τις υπόλοιπες λειτουργίες.

Σε περίπτωση που δοθεί κάποια θεραπεία στο παιδί, καλό θα ήταν να παρακολουθείται και να σημειώνεται η πρόοδός του. Με αυτόν τον τρόπο ο ειδικός μπορεί να κατανοήσει αν λειτουργεί στο παιδί η θεραπεία που εφάρμοσε ή αν χρειάζεται να αλλάξει κάτι το οποίο θα το διευκολύνει να αντιμετωπίσει το πρόβλημα της δυσλεξίας. Η αξιολόγηση αυτή μπορεί να γίνει μέσα από την παρακολούθηση του παιδιού σε σχολικές ή εξωσχολικές δραστηριότητες.

2.5. Προβλήματα των δυσλεξικών παιδιών στη γραφή

Η δυσλεξία αποτελεί την πιο γνωστή και συνηθισμένη μαθησιακή δυσκολία που μπορεί να απασχολήσει ένα παιδί από πολύ μικρή κιόλας ηλικία. Ανάλογα με το πόσο σοβαρά είναι τα συμπτώματα που παρουσιάζονται σε κάθε παιδί, μπορεί να χαρακτηριστεί από «ήπια» έως και «σοβαρή». (Η δυσλεξία στα παιδιά)

Τα παιδιά με δυσλεξία αντιμετωπίζουν προβλήματα στην ανάγνωση, στην γραφή και στη βραχυπρόθεσμη μνήμη τους. (Η δυσλεξία στα παιδιά) Είναι βέβαια ευρέως γνωστό ότι η εκπαίδευση στηρίζεται κυρίως στον γραπτό λόγο, γι' αυτό και η μεγαλύτερη και σημαντικότερη δυσκολία που συναντούν είναι η ανάγνωση, που εμπεριέχει το διάβασμα, και το ορθογραφημένο γράψιμο. Όταν μιλάμε για αναγνωστικά προβλήματα επίσης, αναφερόμαστε σε δύο κατηγορίες ατόμων. Η μία είναι αυτή των δυσλεξικών ατόμων, τα οποία έχουν έμφυτες τις μαθησιακές δυσκολίες και δεν σχετίζονται με κάποιο διανοητικό πρόβλημα, και η άλλη αφορά άτομα που αντιμετωπίζουν απλά δυσκολία στην ανάγνωση. (Deutsch & Chowdhuri, 2010)

Πιο αναλυτικά μία από τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν τα δυσλεξικά παιδιά στο γραπτό λόγο είναι η ορθογραφία. Το κείμενό τους μπορεί να περιέχει πολλά ορθογραφικά λάθη και επίσης να μη χρησιμοποιεί σωστά τα σημεία στίξης. Επιπροσθέτως, είναι πολύ πιθανό να μην υπάρχει μία σειρά σε αυτά που γράφουν. Αυτό σημαίνει, να ξεφεύγουν τα γράμματα από τις γραμμές, ή να έχουν αρκετά κενά τα γράμματα μεταξύ τους, παραλείποντας κενά ανάμεσα στις λέξεις. Το παιδί έχει την τάση να γράφει πολύ αργά και να δυσκολεύεται να συνδέσει τις σκέψεις του για να δημιουργήσει προτάσεις. Τέλος, είναι πολύ συχνό το γραπτό του να έχει πολλές μουτζούρες στην προσπάθειά του να διορθώσει το γραπτό του και να επαναλαμβάνει λέξεις ή φράσεις στο κείμενό του.

Επιπροσθέτως, κάποιες ακόμα δυσκολίες που συναντάνε είναι ο προσανατολισμός δεξιά-αριστερά, η εκτίμηση του χώρου και της απόστασης. (Η δυσλεξία στα παιδιά) Τα δυσλεκτικά παιδιά επίσης αντιμετωπίζουν προβλήματα στην αποκωδικοποίηση, δηλαδή δεν αναγνωρίζουν με ευκολία γραπτά σύμβολα, με αποτέλεσμα να μην μπορούν να τα συνδυάσουν με τον προφορικό λόγο. (Η δυσλεξία στα παιδιά)

2.6. Η σχέση της δυσλεξίας με τον λόγο

Ο λόγος είναι το βασικότερο στοιχείο για τη μάθηση, δηλαδή αποτελεί την βάση της για διάφορες περιπτώσεις. Ως επί το πλείστον, ο λόγος αναπτύσσεται αυθόρμητα, αλλά για κάποιους ανθρώπους η κατανόηση των στοιχείων του και η αντίληψή του, περιέχουν επίσης δυσκολίες. Με τον λόγο, μπορεί κανείς να εκφραστεί, να πει τη γνώμη του και να επικοινωνήσει με διάφορα άτομα στο περιβάλλον του. Γι' αυτό πολύ σημαντικό ρόλο παίζουν οι εκπαιδευτικοί, οι οποίοι θέτουν τις βάσεις για την ορθή και ομαλή ανάπτυξη του λόγου, έτσι ώστε το παιδί μεγαλώνοντας, να μην αντιμετωπίσει σοβαρά προβλήματα στην επικοινωνία του.

Σε ένα παιδί με δυσλεξία, είναι πολύ πιθανό να παρουσιαστούν προβλήματα στον λόγο του. Οι διαταραχές στον λόγο μπορούν να επηρεάσουν την επικοινωνία του με άλλα άτομα και να έχουν αρνητικές επιδράσεις όχι μόνο στην ψυχολογία του, αλλά και στις σχολικές του επιδόσεις. Έτσι, αυξάνεται το ενδεχόμενο το παιδί να παρουσιάζει άρνηση για το πρόβλημά του με αποτέλεσμα να του είναι δύσκολο να συνεργαστεί με κάποιον ειδικό για να το αντιμετωπίσει. Σε πολλές περιπτώσεις, αυτό μπορεί μερικές φορές να οδηγήσει το παιδί και στην απομόνωση και στην κοινωνική απόσυρση, έτσι ώστε να μη χρειάζεται να πάρει μέρος σε συζητήσεις στις οποίες θα νιώθει αμήχανα να συμμετάσχει. (Deutsch & Chowdhuri, 2010)

Οι διαταραχές στον λόγο επίσης μπορούν να επηρεάσουν και με άλλο τρόπο τις επιδόσεις του παιδιού στο σχολείο. Όταν το ίδιο το παιδί δεν μπορεί να συμμετάσχει σε συζητήσεις, πολλές φορές του είναι δύσκολο να αντιληφθεί τις οδηγίες που δίνει ο εκπαιδευτικός μέσα στην τάξη. Σημαντική δυσκολία παρουσιάζουν τα παιδιά και στην κωδικοποίηση της ομιλίας και πιο συγκεκριμένα ο τρόπος να συνδέουν τα σύμβολα στο μυαλό τους με τις αντίστοιχες λέξεις.

Για να υπάρχει πλήρης επικοινωνία, πρέπει τα παιδιά να συντονίσουν τα μάτια, τα αυτιά επίσης, ακόμα και την αφή τους προκειμένου να αντιληφθούν το μήνυμα που πρέπει να τους μεταφερθεί (Deutsch & Chowdhuri, 2010). Επιπροσθέτως, αυτό είναι ένα πρόβλημα για τα δυσλεκτικά παιδιά, τα οποία δεν μπορούν εύκολα να συνδυάσουν πολλές φορές κινήσεις, με αποτέλεσμα να δυσκολεύονται στην επικοινωνία ακόμα και με τους γύρω. Ο συντονισμός του λόγου, της ομιλίας και της ακοής απαιτεί την ενεργοποίηση πολλών λειτουργιών, τις οποίες τα παιδιά με δυσλεξία δυσκολεύονται να διαχειριστούν.

Άρα ένα παιδί με δυσλεξία είναι πολύ πιθανό να παρουσιάσει προβλήματα στον λόγο του και εν τέλει να δυσκολέψει την επικοινωνία του με τους γύρω του. Δεν μπορεί να επεξεργαστεί και να κωδικοποιήσει τις πληροφορίες που δέχεται, με αποτέλεσμα να αποτυγχάνει σε πολλούς παράγοντες στη ζωή του όπως για παράδειγμα τις επιδόσεις του στο σχολείο και στην κοινωνικοποίησή του. Όπως γίνεται αντιληπτό λοιπόν, αν ένας εκπαιδευτικός παρατηρήσει κάποιο παιδί με προβλήματα στο λόγο του, είναι πολύ πιθανό να είναι δυσλεκτικό και πρέπει να ενημερωθούν οι γονείς του για να το παραπέμψουν σε κάποιον ειδικό για την έγκαιρη θεραπεία του.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΜΟΥΣΙΚΗ

3.1. Ένας ορισμός της μουσικής

Η μουσική εδώ και πολλά χρόνια αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι της ζωής όλων ξεκινώντας από την αρχαιότητα κιόλας. Συναντάται σε τελετουργίες, σε θρησκείες, στα ήθη και στα έθιμα του τόπου και γενικότερα στην καθημερινότητά τους. Δεν είναι μουσική μόνο ότι περιέχει μουσικά όργανα ή έχει υποστεί κάποια μουσική επεξεργασία. Μουσική δημιουργείται ακόμα και με το νερό που τρέχει σε ένα συγκεκριμένο ρυθμό, με τα αμάξια στους δρόμους που παράγουν ήχους και άλλα. Άλλωστε μουσική είναι το σύνολο των ήχων που απαρτίζουν ένα μουσικό κομμάτι.

Σαν όρος, προήλθε από τη λέξη «μούσα» και πιο συγκεκριμένα από τις εννέα Μούσες, οι οποίες ήταν θεές των Τεχνών. Μάλιστα, οι πέντε από αυτές, πρέσβευαν κάποιο είδος μουσικής πράξης. Μία Μούσα, ήταν θεά της ποίησης, του χορού και του τραγουδιού. Έπειτα, ο ορισμός της άλλαξε ανάλογα με τις ιδέες της κάθε εποχής. Για παράδειγμα, στα χρόνια του ρομαντισμού, η μουσική θεωρούνταν «η γλώσσα της ψυχής» λόγω της συναισθηματική φόρτισης που είχαν, ενώ οι ρασιοναλιστές την όριζαν ως «την τέχνη των ήχων». Αργότερα, κατά τον 20^ο αιώνα, η μουσική άρχισε να χαρακτηρίζεται ως μέσο επικοινωνίας και διαλόγου μεταξύ των ανθρώπων. Τέλος, τον 21^ο αιώνα με την είσοδο της τεχνολογίας και της επιστήμης, έχουμε τη δημιουργία και άλλων τεχνών όπως της μουσικολογίας, της μουσικοθεραπείας και της μουσικής τεχνολογίας. (Ζαβογιάννη, 2013)

Σαν ορισμός λοιπόν, θεωρείται σχεδόν απροσδιόριστος για πολλούς, διότι είναι κάτι ανεικονικό και αφηρημένο. Πάραυτα, μουσική ονομάζουμε την τέχνη και την επιστήμη, η οποία συνδυάζει ήχους για τη δημιουργία ενός μουσικού κομματιού και συμβάλει στην εκμάθησή του. Μέσα από αυτή πηγάζει ο ρυθμός και η αρμονία και χρησιμοποιεί σαν τρόπο έκφρασης τους ήχους, όπως η ζωγραφική τα χρώματα. Επίσης, αποτελεί ένα μέσο εκδήλωσης συναισθημάτων και ιδεών και έχει ψυχαγωγικό χαρακτήρα.

Χωρίζεται στις εξής κατηγορίες: Αναγεννησιακή Μουσική, Αρχαία Ελληνική Μουσική, Βυζαντινή Μουσική, Έντεχνη Μουσική, Κλασική Μουσική, Λαϊκή Μουσική και Μοντέρνα/Σύγχρονη Μουσική.

Ανάλογα με τις εποχές, πρέσβευε διαφορετικές ιδέες. Για παράδειγμα, για τους Πυθαγόρειους, η μουσική αποτελούσε ένα πρότυπο με το οποίο μπορούσαν να καταλάβουν το σύμπαν. Από μία άλλη οπτική, ο Πλάτωνας αναρωτήθηκε για το ποια είναι η ηθική επίδρασή της, ενώ ο Αριστοτέλης προβληματίστηκε για την θέση της μέσα στην πολιτική παιδεία των ανθρώπων. Επίσης, αυτός που είχε διαφορετική άποψη για τη μουσική ήταν ο Rousseau, ο οποίος την θεωρούσε ως μορφή επικοινωνίας και βάση της γλώσσας. Τέλος, ο Hegel, ο Schopenhauer και ο Nietzsche τοποθέτησαν την μουσική ως την σημαντικότερη τέχνη απ' όλες. (Τσέτσος, 2012)

3.2. Η ιστορία της μουσικής

Η ύπαρξη της μουσικής φαίνεται να ξεκινάει από τη Λίθινη εποχή, καθώς έχουν βρεθεί ευρήματα που αποδεικνύουν ότι οργανώνονταν μουσικές εκδηλώσεις ακόμα και τότε.

Το πρώτο μουσικό όργανο βέβαια που χρησιμοποιούσαν οι πρωτόγονοι άνθρωποι ήταν η φωνή τους. Μέσα από τις κραυγές, που έπαιρναν έναν μουσικό χαρακτήρα, επίσης εξέφραζαν κάθε είδους συναισθήματος όπως για παράδειγμα χαρά, λύπη, πόνο, αλλά ακόμα την χρησιμοποιούσαν και σαν μέσο επικοινωνίας. Έτσι, φανερώνεται ότι η φωνητική μουσική εμφανίστηκε πιο πριν και από την βασική οργανική. (Παπαδόπουλος & Παπαδοπούλου, Συνοπτική Ιστορία της Μουσικής. Μια προσέγγιση στην τέχνη των ήχων από την αρχαιότητα ως τις μέρες μας., 2007)

Στην οργανική μουσική κατατάσσουμε τα ακούσματα που πηγάζουν από μουσικά όργανα. Τα πρώτα μουσικά όργανα άρχισαν να ανακαλύπτονται εκείνη την εποχή από τον πρωτόγονο άνθρωπο μέσα από τη δημιουργικότητά του και την επιθυμία του να εξελιχθεί. Για αρχή, ανακαλύφθηκε το πρώτο κρουστό. Ο άνθρωπος άρχισε να πειραματίζεται με τα χτυπήματα των χεριών του και των ποδιών του και να τα χρησιμοποιεί ως συνοδεία στα τραγούδια του. Το επόμενο όργανο που ανακαλύφθηκε ήταν το πνευστό, το οποίο το εμπνεύστηκε από ένα τρύπιο καλάμι που όταν το φυσούσε έβγαζε ήχο και τέλος, ακολούθησε η εύρεση του έγχορδου μουσικού οργάνου. Το συγκεκριμένο ανακαλύφθηκε από την παλμική κίνηση που έκανε η χορδή του τόξου, όταν το χρησιμοποιούσε στο κυνήγι, η οποία παρήγαγε έναν ήχο. Στην πορεία, τον προβληματίσε η έννοια του ρυθμού, τον οποίο κατάλαβε μέσα από την παρατήρηση του περιβάλλοντός του στην καθημερινότητά. Για παράδειγμα άκουγε τους χτύπους της καρδιάς του, τους ήχους της αναπνοής και της εκπνοής του, τον ήχο που έβγαине όταν κάλπαζε ένα άλογο, τις σταγόνες τις βροχής όταν έπεφταν στο πάτωμα και άλλα. Ο πρωτόγονος άνθρωπος ξεκίνησε έπειτα να προσθέτει και κινήσεις μαζί με τη μουσική του, δημιουργώντας τελετουργίες για να καλεί πνεύματα, να ξορκίζει το κακό κλπ. Όλα αυτά όμως, άλλαξαν με την είσοδο της θρησκείας και της παιδείας, όπου τότε η μουσική μετατρέπεται σε τέχνη που εξελίσσεται παράλληλα με τον σύγχρονο άνθρωπο. (Παπαδόπουλος & Παπαδοπούλου, 2007)

Συνέχεια στην ιστορία της μουσικής, αποτελεί η αρχαιότητα για την οποία έχουν βρεθεί τοιχογραφίες, αγγειογραφίες, αρχαία κείμενα και αγάλματα μουσικών οργάνων και παραστάσεων. Συγκεκριμένα στην αρχαία Αίγυπτο ανακαλύπτεται μέσα από παπύρους και τοιχογραφίες σε τάφους, ότι υπήρχαν διάφορα μουσικά όργανα που χρησιμοποιούνταν είτε σε θρησκευτικές τελετές, είτε ακόμα και σε γεωργικές και λαϊκές γιορτές. Για παράδειγμα βρέθηκαν: μία άρπα με 3 έως και με 22 χορδές, κιθάρες με 3 ή και με 4 χορδές, λύρες, αυλοί, κύμβαλα, κρόταλα, τύμπανα και άλλα. Τέλος, να τονιστεί ότι η μουσική της Αιγύπτου, αποτέλεσε μεγάλη επιρροή για τον πολιτισμό της Κρήτης και της αρχαίας Ελλάδας. Πιο συγκεκριμένα στην αρχαία Ελλάδα η μουσική εμφανίζεται στα τέλη της 3^{ης} χιλιετίας και υπάρχει μαρτυρία για δύο μαρμάρινα κυκλαδικά ειδώλια. Το ένα παριστάνει έναν άνδρα, καθισμένο, να παίζει διάυλο, ενώ το άλλο έναν άνδρα ο οποίος παίζει άρπα. Αυτήν την εποχή, τα τραγούδια χρησιμοποιούνται για να εξυμνήσουν τους Θεούς τους και επίσης κατασκευάζουν τραγούδια για τις δουλειές. Στα Ομηρικά χρόνια, φανερώνεται μία ανάπτυξη στη μουσική στην οποία οι ποιητές, οι ραψωδοί και οι μουσικοί, με τη συνοδεία κιθάρας, τραγουδούν ηρωικά άσματα. (Παπαδόπουλος & Παπαδοπούλου, 2007). Τα ηρωικά άσματα, ήταν τραγούδια που αναφερόντουσαν σε κατορθώματα ηρώων του παρελθόντος.

Μεγάλη είναι επίσης η διαφορά και η εξέλιξη μεταξύ του τρόπου γραφής των φθόγγων από τότε μέχρι σήμερα. Στην αρχαία Ελλάδα, χρησιμοποιούνταν περίπου 15.000 σημάδια που περιείχαν γράμματα του αλφαβήτου σε διάφορες θέσεις όπως πλάγια, ανεστραμμένα ή όρθια, ενώ επίσης η φωνητική γραφή ξεχώριζε από αυτήν της οργανικής μουσικής. Τα δύο πιο γνωστά όργανα της αρχαιότητας ήταν η ευαίσθητη λύρα και η λιτή. Στην πορεία, έχουμε την ανακάλυψη του πρώτου ηλεκτροφόρου οργάνου από τον μηχανικό Κτησίβιο στη Ρώμη τον 2^ο αιώνα π.Χ., που είναι η ύδραυλη, ενώ απόγονός της αποτελεί το ηλεκτροφόρο όργανο που χρησιμοποιήθηκε στη Βυζαντινή μουσική. Λίγα χρόνια αργότερα, τον 16^ο αιώνα μ.Χ. έχουμε την ανακάλυψη των έγχορδων από τους τροβαδούρους, ενώ την παρουσιάζονται και τα εξής ηλεκτροφόρα: το κλαβικόρντ, το κλαβεσέν, το σπινέτο και το βίρτζιναλ. (Παπαδόπουλος & Παπαδοπούλου, 2007)

Το πιάνο φαίνεται να κάνει την εμφάνισή του γύρω στο 1700, στην εποχή του Μπαρόκ, από τον Ιταλό κατασκευαστή οργάνων, Μπαρτολομέο Κριστοφόρι. Μέχρι τότε δεσπόζουσα θέση ανάμεσα σε όλα τα ηλεκτροφόρα είχε το εκκλησιαστικό όργανο και έχουν γραφτεί αρκετές μελωδίες αποκλειστικά για αυτό. (Lapatas, 2016)

Πλέον η μουσική με το πέρασμα των χρόνων, έχει επηρεαστεί αρκετά από την τεχνολογία. Διαφορές παρατηρούνται όχι μόνο στα μουσικά όργανα, αλλά και στην φωνή, η οποία μπορεί να υποστεί επεξεργασία οποιαδήποτε στιγμή. Επιπλέον, η παραγωγή ήχων πραγματοποιείται ακόμα και με το πάτημα απλά ενός κουμπιού, κάτι που για τις εποχές που αναλύθηκαν θεωρούνταν ακατόρθωτο και για να ακούσουν μουσική έπρεπε οι ίδιοι να παίζουν με τα μουσικά τους όργανα ή να τραγουδήσουν. Τέλος, έχει αλλάξει και το στυλ της μουσικής, το οποίο όπως είναι γνωστό μεταβάλλεται ανάλογα με τα ενδιαφέροντα της κάθε εποχής. Πάραυτα, η κλασική μουσική κυριαρχεί ακόμα και σήμερα και θεωρείται ένα από τα πιο θαυματοργά και θεραπευτικά ήδη.

3.3. Οφέλη της μουσικής στον άνθρωπο

Η μουσική αποτελεί πλέον κομμάτι άρρηκτα συνδεδεμένο με την καθημερινότητα όλων και χρησιμοποιείται σε πολλούς τομείς της ζωής. Η τηλεόραση, το ράδιο, τα κινητά τηλέφωνα είναι λίγα από τα μέσα από τα οποία μπορεί κανείς να ακούσει μουσική. Επίσης, οι καφετέριες, τα καταστήματα ρούχων και άλλων ειδών υγιεινής και το αυτοκίνητο είναι λίγα από τα μέρη στα οποία ακούγεται συνεχώς μουσική. Έχει παρατηρηθεί λοιπόν ότι όλα αυτά τα χρόνια που υπάρχει η μουσική στη ζωή των ανθρώπων, προσφέρει πολλά στον ίδιο και την υγεία του.

Είναι αποδεδειγμένο ότι η μουσική κάνει καλό στην καρδιά. Ιδιαίτερα η κλασική, μπορεί να χαμηλώσει τους καρδιακούς παλμούς και την πίεση, καθώς βοηθάει στην χαλάρωση. Επίσης, μπορεί να απαλύνει κάθε πόνο, είτε αυτός είναι ψυχικό, είτε σωματικός και να ενισχύσει δυναμικά τη μείωση των ποσοστών παχυσαρκίας. Βοηθητική μπορεί να αποδειχτεί και για την μνήμη και την εκμάθηση, καθώς πολλοί υποστηρίζουν πως η κλασική μουσική βοηθάει στη συγκέντρωση. Σημαντική είναι και η συνεισφορά της στους ηλικιωμένους, αφού πολλές φορές βοηθάει στο να ξεχνιούνται και να μην νιώθουν μόνοι, άρα μειώνει τα επίπεδα κατάθλιψης. Να τονιστεί επίσης ότι,

ο χειρισμός και η γνώση κάποιου μουσικού οργάνου, βελτιώνει τις κινητικές ικανότητες, γιατί απαιτεί ταυτόχρονη άσκηση του μυαλού και του σώματος. Τέλος, είναι γνωστό ότι η μουσική βοηθάει στην χαλάρωση, άρα μειώνει το άγχος και έχει επίδραση σε έναν αποτελεσματικότερο και ήσυχο ύπνο.

Συμπερασματικά, είναι φανερό ότι η ύπαρξη της μουσικής στη ζωή των ανθρώπων και η επαφή τους με αυτήν σε σχεδόν καθημερινή βάση θεωρείται επιτακτική έως και αναγκαία. Για να υπάρχουν ακόμα πιο τρανταχτά αποτελέσματα επίσης, επιβάλλεται η επαφή αυτή να είναι ουσιαστική και να επιτευχθεί εμβάθυνση στις γνώσεις της μουσικής του κάθε ανθρώπου. (Παπαδόπουλος & Παπαδοπούλου, 1991). Αυτό σημαίνει ότι η καθημερινή ενασχόληση με τη μουσική και όχι η επιφανειακή ασχολία μαζί της, μπορεί να αποφέρει σημαντικά αποτελέσματα και ενίοτε να φανεί χρήσιμη για την σωματική και ψυχική υγεία των ανθρώπων.

3.4. Θεραπευτικές ιδιότητες της μουσικής σε άτομα με προβλήματα υγείας

“η μουσική δίνει ψυχή στις καρδιές και φτερά στην σκέψη”- Πλάτων

Η θεωρία ότι η μουσική αποτελεί θεραπεία, είχε ξεκινήσει από την αρχαία Ελλάδα και συγκεκριμένα από τον Πλάτωνα, ο οποίος πίστευε ότι η μουσική αποτελεί θεϊκή τέχνη και ότι είναι ένα αποτελεσματικό μέσο για την παιδεία. Άλλο ένα παράδειγμα αποτελεί ο Ιπποκράτης, ο πατέρας της Ιατρικής, ο οποίος χρησιμοποιούσε τη μουσική σε άτομα που παρουσίαζαν νοητικά προβλήματα. Επίσης, ο Αριστοτέλης και ο Πυθαγόρας πίστευαν ότι η μουσική συνέβαλε στην ψυχική υγεία και στην συναισθηματική κατάσταση του ατόμου. (Συμεωνίδου, 2014) Τέλος, είναι γεγονός πως στον Α' Παγκόσμιο πόλεμο και στον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, πήγαιναν μουσικοί στα νοσοκομεία του Ηνωμένου Βασιλείου και παίζανε μουσική στους τραυματίες στρατιώτες για να τους απαλύνουν τον πόνο από τα τραύματα και την συναισθηματική φόρτιση.

Η θεραπεία με τη βοήθεια της μουσικής ονομάστηκε μουσικοθεραπεία. Δεν έχει περιορισμούς σε ηλικίες και αναφέρεται τόσο σε μικρά παιδιά, ενήλικες ακόμα και σε ηλικιωμένους. Έχει αποδειχθεί ότι οι θεραπευτικές της ιδιότητες μπορούν να βοηθήσουν παιδιά με μαθησιακές δυσκολίες, με ψυχικές διαταραχές, με χρόνιες παθήσεις και άλλα. Δεν είναι πάντα σίγουρη όμως η θεραπεία, καθώς εξαρτάται από την βαρύτητα του προβλήματος. Σε μερικές περιπτώσεις μπορεί απλά να επιβραδύνει την ασθένεια. Σε αυτήν την περίπτωση όμως, μπορεί να συνδυαστεί με άλλου τύπου θεραπείες, ειδικές για το κάθε πρόβλημα και έτσι να οδηγήσει στην ίαση του ασθενή.

3.5. Μουσική και συναισθηματική ανάπτυξη

Σύμφωνα με τις έρευνες που έχουν διεξαχθεί σχετικά με την επίδραση της μουσικής στα συναισθήματα, έχει αποδειχθεί ότι ανεξάρτητα από το φύλο, μπορεί να επηρεάσει άμεσα την ψυχολογία των ατόμων. Είναι γεγονός πως με τη βοήθεια της μουσικής,

πολλοί μπορούν να εκφράσουν συναισθήματα όπως πόνο, χαρά, λύπη, θυμό κλπ. Αυτό που δεν είναι ίδιο για όλους, είναι ο τρόπος που επιλέγει κάθε άνθρωπος να εκφράσει τα συναισθήματά του. Για παράδειγμα, το αίσθημα της λύπης, κάποιοι προτιμούν να το κρατήσουν μέσα τους και να απομονωθούν, ορισμένοι ακούνε στενάχωρη μουσική, ενώ κάποιοι άλλοι δοκιμάζουν να ακούσουν χαρούμενες μελωδίες για να ξεχνιούνται. Κάτι σχεδόν αντίστοιχο συμβαίνει και με τα υπόλοιπα συναισθήματα. Σε κάποιες περιπτώσεις επίσης, όπως φαίνεται, η κύρια χρήση της μουσικής είναι για να βοηθάει τον άνθρωπο να ξεφεύγει από τα προβλήματα της καθημερινότητας και να τον ηρεμεί.

Η γνώση της μουσικής σε συνδυασμό με το οικογενειακό περιβάλλον μπορούν να βοηθήσουν το παιδί να κατανοήσει τα συναισθήματά του και να μάθει να εκφράζεται και να συμπεριφέρεται με όμορφο τρόπο. Επίσης, ο χαρακτήρας του παιδιού παίζει πολύ σημαντικό ρόλο για την ομαλή συναισθηματική και νοητική ανάπτυξη του παιδιού, διότι η μουσική αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα μέσα έκφρασης συναισθημάτων. Τα παιδιά από πολύ μικρή ηλικία μαθαίνουν να αντιλαμβάνονται όχι μόνο τα δικά τους συναισθήματα, αλλά και των γύρω τους και είναι αρκετές οι φορές όπου, τους αρέσει να δίνουν λύσεις σε προβλήματα βοηθώντας τους να νιώθουν καλύτερα. (Πολύζου, 2019)

Το σχολείο δεν βοηθάει ιδιαίτερα τα παιδιά στην συναισθηματική τους ανάπτυξη, καθώς εστιάζει κυρίως στην νοητική, αλλά επίσης και στην εξέλιξη των αποδεκτών κοινωνικών συμπεριφορών. Αυτό είναι φανερό και από τον τρόπο που διδάσκονται τα παιδιά στο να αντιμετωπίζουν ορισμένες καταστάσεις, στις οποίες εστιάζεται απλά η αντιμετώπιση του προβλήματος και όχι οι συναισθηματικές και κοινωνικές τους δεξιότητες. Το ιδανικό, είναι το σχολείο να προσφέρει μία διδασκαλία βασισμένη στα συναισθήματα των παιδιών και καθόλου τυποποιημένη. Σε αυτήν την προσπάθεια αλλαγής της εκπαιδευτικής διαδικασίας, μεγάλη θα είναι η συμβολή των σχολικών παιδοψυχολόγων, οι οποίοι μέσα από διάφορες τεχνικές, θα μπορέσουν να εμβαθύνουν στην συναισθηματική ανάπτυξη των παιδιών.

Άρα, συμπερασματικά βγαίνει ότι η μουσική αποτελεί τον καλύτερο τρόπο για να αναπτύξουν τα παιδιά τα συναισθήματά τους και πολύ σημαντική προϋπόθεση αποτελεί η ουσιαστική ενασχόληση του παιδιού με τη μουσική από μικρή ηλικία και η εκμάθηση κάποιου μουσικού οργάνου. Η μουσική μπορεί να ευαισθητοποιήσει τα παιδιά από μικρή ηλικία και να τα βοηθήσει στην ανάπτυξη του συναισθηματικού λεξιλογίου του παιδιού, με το οποίο εν τέλει τα παιδιά μαθαίνουν να εκφράζουν τα συναισθήματά τους.

3.6. Πώς ο εγκέφαλος επεξεργάζεται/διαβάζει τη μουσική

Γενικότερα, το διάβασμα για τον εγκέφαλο είναι πολύ σημαντικό και ωφέλιμο. Για αρχή να τονιστεί ότι, σε όσο μεγαλύτερη ηλικία βρίσκεται ένας άνθρωπος, η μνήμη εξασθενεί όλο και περισσότερο. Το διάβασμα επίσης μπορεί να βοηθήσει στη βελτίωση αυτή, αφού δυναμώνει το μυαλό γυμνάζοντάς το. Ακόμη, όπως είναι λογικό, με το διάβασμα εξελίσσεται και το λεξιλόγιο και οι κανόνες συντακτικού. Ο καθένας έρχεται συνεχώς σε επαφή με νέες λέξεις οι οποίες μπορούν μέχρι και να βελτιώσουν την επικοινωνία με τους γύρω. Επιπροσθέτως, το διάβασμα, μειώνει το άγχος. Μπορεί να

ταξιδέψει το μυαλό σε άλλους κόσμους και να βοηθάει τον άνθρωπο στο να ξεφύγει από τα προβλήματα της καθημερινότητας. Αν αυτό βέβαια επιτυγχάνεται με ένα απλό βιβλίο, τότε μπορεί κάλλιστα να γίνει και με τη μουσική, η οποία παρέχει επίσης πολλά οφέλη στον άνθρωπο όπως αναφέρθηκε πιο πάνω. (Sauer, 2015)

Βασική προϋπόθεση για τη γνώση της μουσικής, αποτελεί η σωστή γραφή και ανάγνωσή της. Αυτό επίσης μερικές φορές είναι δύσκολο ακόμα και για κάποιους από τους μουσικούς. Αυτό συμβαίνει διότι η μουσική γράφεται σε πεντάγραμμο και τοποθετεί σε διαφορετικά ύψη τα σύμβολά της για να ξεχωρίζει ο τόνος της. Όσο πιο ψηλά βρίσκεται ένα σύμβολο, μία νότα, τόσο πιο οξύ ήχο έχει. Επιπροσθέτως, σε ένα πεντάγραμμο είναι πολύ πιθανό, να συναντήσει κανείς νότες που είναι η μία πάνω από την άλλη, πράγμα που σημαίνει ότι παίζονται μαζί, άρα ακούγονται ταυτόχρονα και αυτό είναι που στη γλώσσα της μουσικής ονομάζεται συγχορδία. Ακόμη, υπάρχουν και μερικά σύμβολα τα οποία δηλώνουν το ρυθμό και τη διάρκεια μίας νότας, έτσι ώστε να αποδοθεί ένα ρυθμικό μουσικό κομμάτι. Τέλος, είναι πιθανό να είναι γραμμένες λέξεις ή συλλαβές κάτω από μία νότα, τα οποία αφορούν κυρίως φωνητικά κομμάτια και ορίζουν το πως θα εκτελεστεί ένα τέτοιο μουσικό κομμάτι. (Μούσκουρης, 2019)

Όπως είναι φανερό, η γλώσσα της μουσικής διαβάζεται διαφορετικά από την γλωσσική γραφή. Γι' αυτό, ο εγκέφαλος διαβάζει με διαφορετικό σύστημα τα μουσικά κομμάτια και με διαφορετικό τα γραπτά κείμενα. Γενικότερα, για την ανάγνωση κάποιου μουσικού κομματιού, ενεργοποιούνται ορισμένες λειτουργίες του εγκεφάλου όπως οι οπτικές, οι ακουστικές, οι οπτικοακουστικές και άλλα με αποτέλεσμα, η ανάγνωση αυτού, να απαιτεί την ολοκληρωτική λειτουργία του εγκεφάλου. Αν και για την ανάγνωση ενός κειμένου ή ακόμα ενός μουσικού κομματιού συμπίπτουν ορισμένες εγκεφαλικές λειτουργίες. Η ανάγνωση του μουσικού κομματιού απαιτεί την ενεργοποίηση διαφορετικών λειτουργιών του εγκεφάλου, λίγο πιο εξελιγμένων από αυτούς της ανάγνωσης κάποιου γραπτού κειμένου, λόγω των μουσικών συμβόλων. (Sauer, 2015)

Πιο αναλυτικά, ο χρονικός λοβός ευθύνεται για την φωνολογική αποκωδικοποίηση και κατανόηση. Οι ακουστικοί φλοιοί βοηθάνε στο άκουσμα της μουσικής. Η παρεγκεφαλίδα, οι υποκριτικές δομές και μετωπικοί λοβοί συνδέονται με τον ρυθμό της μουσικής. Τέλος, σημαντικό είναι να αναφερθεί ότι στην εκμάθηση της μουσικής παίζει σημαντικό ρόλο και ο τρόπος που το παιδί ασχολείται με αυτήν και δεν είναι μόνο θέμα του εγκεφάλου, αλλά εξαρτάται και από την επιθυμία του ίδιου του παιδιού να μάθει μουσική. (Γιάνναρη, 2019). Αν το παιδί δεν έχει κλήση προς αυτήν την τέχνη και να μην το ενδιαφέρει, είναι πολύ πιθανό να παρουσιάζει αποτυχίες κατά τη διάρκεια της εκμάθησής της και ακόμα χειρότερα να μην βελτιώνει το πρόβλημά του, αλλά να παραμένει στάσιμο.

3.7. Μπορεί να αναγνωριστεί η ύπαρξη δυσλεξίας μέσα από τη μουσική;

Η απάντηση είναι ναι. Όπως προαναφέρθηκε, ο εγκέφαλος, χρησιμοποιεί κάποιες κοινές λειτουργίες για την ανάγνωση ενός γραπτού κειμένου και ενός μουσικού κομματιού, με τη διαφορά όμως ότι για την ανάγνωση του μουσικού κομματιού, απαιτούνται κάποιες παραπάνω λειτουργίες. Έτσι, τυχόν βλάβες στον εγκέφαλο,

μπορούν να επηρεάσουν τον γραπτό λόγο και την ανάγνωση όχι μόνο στα γραπτά κείμενα, αλλά και στη μουσική.

Τα μουσικά κείμενα αποτελούνται από πολλά σύμβολα γραμμένα σε πέντε διαφορετικές γραμμές, άλλα είναι πιο πάνω άλλα είναι πιο κάτω, ασπρόμαυρα και το καθένα αποκτά ξεχωριστή αξία ανάλογα με τον τρόπο που είναι γραμμένο, παρουσιάζοντας διαφοροποίηση στον ρυθμό και την ένταση μέσα σε ένα μουσικό κομμάτι. Τα δυσλεξικά παιδιά, λόγω της απώλειας συγκέντρωσης και προσοχής καθώς επίσης και της δυσλειτουργίας στη μνήμη τους, για την διατήρηση πληροφοριών, αντιμετωπίζουν δυσκολία στην ανάγνωση των μουσικών κομματιών. Πολλές φορές αισθάνονται ότι οι νότες αιωρούνται στο πεντάγραμμο και η διαδικασία του να παίξουν κάτι απ' έξω ή κατευθείαν μόλις το δουν (το γνωστό *Prima Vista*) χωρίς να το επεξεργαστούν, τους φαίνεται κάτι εξαιρετικά δύσκολο, σχεδόν ακατόρθωτο. Αξιοσημείωτο είναι και το γεγονός ότι πολλοί μουσικοί όροι γράφονται στα ιταλικά και αυτό μπερδεύει ακόμα πιο πολύ αυτά τα άτομα. Όλα αυτά όμως, μπορούν να βελτιωθούν σε σημαντικό βαθμό με συχνή έως και καθημερινή εξάσκηση, έτσι ώστε να φανεί η βελτίωση αργότερα στην ενήλικη ζωή. (Βαμβουκλή, 2018). Εξάλλου είναι γνωστό ότι αν γίνεται σωστή επανάληψη, επιτυγχάνεται καλύτερα η γνώση.

Αν το άτομο παρουσιάζει δυσκολία στην αναγνώριση των φθόγγων ή στο τονικό ύψος ή και στα δύο, τότε είναι πιθανό το άτομο να πάσχει από δυσλεξία. Αν και σε αρκετές δυτικοευρωπαϊκές χώρες τα παιδιά διδάσκονται από πολύ μικρά τη γραφή, παραλείπεται η γνώση των μουσικών φθόγγων και τυχόν λάθη σε αυτήν, περνάνε απαρατήρητα. Είναι πολύ πιθανό επίσης, μεγάλοι μουσικοί να δυσκολεύονται στην ανάγνωση των νοτών και να μαθαίνουν μουσική εξαιτίας της καλής λειτουργίας του ακουστικού τους συστήματος, αφού έχουν παρατηρηθεί περιστατικά στα οποία το άτομο μπορούσε να παίξει μουσική ή να τραγουδήσει, ακόμα και αν δεν ήξερε να διαβάζει τα μουσικά κομμάτια. Ακόμη, εξαίρεση στον κανόνα αποτελεί και το φαινόμενο που έχει παρατηρηθεί σε πιθανή βλάβη σε μία λειτουργία του εγκεφάλου η οποία επιτρέπει την ανάγνωση γραπτού κειμένου και όχι μουσικών φθόγγων ή και το αντίστροφο. (Sauer, 2015)

Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί ο *Oliver Sacks*, ο οποίος ήταν επαγγελματίας πιανίστας και λόγω μίας πάθησης, έχασε την δυνατότητα να αναγνωρίζει τους φθόγγους, ενώ παράλληλα μπορούσε να διαβάσει κανονικά και χωρίς καμία δυσκολία γραπτά κείμενα. Τέλος, σύμφωνα με ένα άρθρο του 1745, είναι αξιοσημείωτη η περίπτωση του μουγκού που μπορούσε να τραγουδήσει. Αυτό το περιστατικό αφορά έναν άντρα ο οποίος λόγω κάποιας εγκεφαλικής βλάβης δε μπορούσε να μιλήσει, αλλά του είχε δοθεί η δυνατότητα να τραγουδάει. (Sauer, 2015)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΩΦΕΛΕΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗ ΔΥΣΛΕΞΙΑ

4.1. Τρόποι αντιμετώπισης της δυσλεξίας

Καμία αναπηρία και καμία πάθηση δεν είναι μόνιμες. Η αποκατάσταση βασίζεται στην κατάλληλη θεραπεία και κυρίως στην ατομική προσπάθεια του καθενός. Αυτό μπορεί να βοηθήσει στην βελτίωση της ομιλίας και του λόγου σε κάθε περίπτωση (Deutsch & Chowdhuri, 2010). Άλλωστε, δεν αντιμετωπίζουν όλα τα παιδιά την δυσλεξία με τον ίδιο τρόπο, επίσης και δεν μαθαίνουν όλα τα παιδιά με τον ίδιο τρόπο. Το πρόβλημα της δυσλεξίας για πολλούς αντιμετωπίζεται σαν «γνώση» η οποία είναι δύσκολο να αποκτηθεί και να οργανωθεί. Για να δημιουργηθεί μία νέα γνώση, πρέπει να υπάρξει μία αλληλεπίδραση μεταξύ αυτής και της προϋπάρχουσας γνώσης. Αν η παλιά γνώση είναι ελλιπής, τότε αυτό θα προκαλέσει πρόβλημα στη μάθηση νέων γνώσεων στο μέλλον. Για παράδειγμα, για να διαβάσει μία καινούργια λέξη ένα παιδί, πρέπει να βασιστεί στις γνώσεις που ήδη έχει σχετικά με την εννοιολογία της, την σημασία της και την κωδικοποίησή της. Αν το παιδί υστερεί, τότε αυτό το δυσκολεύει από το να μάθει αυτή τη νέα λέξη. Η διαφορά επίσης, των δυσλεκτικών παιδιών από όλα τα υπόλοιπα, είναι ότι τα πρώτα, μεταφράζουν μία λέξη στο μυαλό τους σαν μία ζωγραφιά.

Για να γίνει πιο ξεκάθαρο, πρέπει να τονιστεί ότι το πρόβλημα της δυσλεξίας δεν αντιμετωπίζεται πλήρως, μπορεί όμως να βελτιωθεί. Αυτό μπορεί να πετύχει με την κατάλληλη εκπαίδευση στην οποία το παιδί θα μάθει να εξασκεί τις δεξιότητες του εγκεφάλου του με αποτέλεσμα να λειτουργεί διαφορετικά ή ακόμα καλύτερα να βελτιώσει κάποιες από τις λειτουργίες στις οποίες αντιμετωπίζει πρόβλημα. Για να γίνει αυτό επίσης, αρκεί να αξιολογηθεί σωστά η περίπτωση δυσλεξίας του παιδιού.

Για αρχή, απαιτείται η αποδοχή του προβλήματος από τον στενό κύκλο του παιδιού και κυρίως από την οικογένεια και τους εκπαιδευτικούς. Το παιδί σε αυτήν την περίπτωση χρειάζεται κατανόηση και ψυχολογική υποστήριξη, έτσι ώστε να καταφέρει να συνεργαστεί και να δουλέψει σκληρά με τους γονείς του, τους εκπαιδευτικούς και τους ειδικούς, για την βελτίωση αυτού του προβλήματος. Ο χρόνος που θα χρειαστεί για την αντιμετώπισή της είναι άγνωστος και εξαρτάται από το πόσο ήπιας ή βαριάς μορφής δυσλεξία έχουν να διαχειριστούν.

Όπως και να 'χει, η δυσλεξία δεν βελτιώνεται με το αν ένα παιδί επαναλάβει την τάξη ή την ύλη όλης της σχολικής χρονιάς, ούτε μόνο με ψυχολογική υποστήριξη, αγάπη και με το πέρασμα του χρόνου. Είναι πολύ πιθανό ένα δυσλεξικό παιδί, ενώ έχει διδαχθεί κάτι, μετά από λίγο να το έχει ξεχάσει και δεν είναι κάτι για το οποίο ευθύνεται το ίδιο. Το να του λέμε κάθε φορά να προσπαθήσει περισσότερο όχι μόνο δεν ωφελεί, αλλά ίσως το αποθαρρύνει κιόλας. Για να βοηθηθούν αυτά τα παιδιά, μία καλή κίνηση είναι η ανάγνωση βιβλίων και η μάθηση τραγουδιών με ομοιοκαταληξία. Γενικότερα η ομοιοκαταληξία είναι ένας σημαντικός παράγοντας που βοηθάει τα δυσλεξικά παιδιά. Οι γραπτές ασκήσεις δεν είναι και τόσο βοηθητικές, αντιθέτως είναι καλό να παρακολουθεί επίσης και τους μεγάλους να γράφουνε. Ακόμη, έρευνες έχουν αποδείξει ότι αθλήματα όπως το κολύμπι και ο χορός, όπου απαιτούνε συντονισμό κινήσεων, ωφελούν τα παιδιά. Επίσης, η ζωγραφική προετοιμάζει το παιδί στο να μάθει να γράφει.

Όσον αφορά την εκμάθηση των γραμμάτων, πολύ βοηθητική είναι η συνεχής επανάληψη της ονομασίας όπως και η αναγνώρισή της. (Παπαγαθαγγέλλου, 2014)

Τέλος, όταν αναφερόμαστε στον ορισμό της ανάγνωσης, δεν εννοούμε συλλαβισμό. Για να επιτευχθεί η σωστή ανάγνωση ενός κειμένου, είναι απαραίτητο να κατανοούμε τι διαβάζουμε, χωρίς να χρειάζεται να εξηγούμε την κάθε λέξη που συναντάμε ξεχωριστά. Συνεπάγεται δηλαδή ότι θα προχωράμε στην επόμενη φράση, έχοντας καταλάβει το νόημα εκείνης που μόλις διαβάσαμε. Σε αυτή τη φάση, δεν είναι αρκετό για ένα δυσλεξικό παιδί να γνωρίζει ότι πάντοτε διαβάζουμε από πάνω προς τα κάτω και από τα αριστερά προς τα δεξιά για να μην κάνει αντιστροφές. Για να σταματήσει αυτό, πρέπει το παιδί να επαναλάβει συγκεκριμένες ασκήσεις αρκετές φορές, έτσι ώστε να ξεκινήσει να διαβάζει σωστά.

4.2. Δυσλεξία και Δημιουργική γραφή

Είναι πλέον έκδηλο το γεγονός ότι η Δημιουργική Γραφή παρουσιάζει πολλά οφέλη στην εκπαίδευση. Τα παιδιά με δυσλεξία επίσης, όπως είδαμε πιο πάνω, παρουσιάζουν δυσκολίες στο γραπτό τους λόγο και πολλές φορές αρνούνται να γράψουν γιατί φοβούνται να αντιμετωπίσουν τα λάθη που θα γίνουν στο κείμενό τους ή τις μουτζούρες που θα γεμίσει το χαρτί εξαιτίας αυτών. Γενικά για όλα τα παιδιά, τα μαθήματα που απαιτούν γραπτές ασκήσεις κειμένων όπως παραδείγματος χάριν η παραγωγή λόγου, τους προκαλούν άγχος και πλήξη. Κυρίως τα μικρότερα παιδιά δεν έχουν ευρηματικότητα και δεν γνωρίζουν τι πρέπει να γράψουν και με τη σωστή ορθογραφία. Αυτό όμως το καταρρίπτει η Δημιουργική Γραφή, διότι εδώ ο εκπαιδευτικός δεν έχει τη δυνατότητα να διορθώσει τυχόν ορθογραφικά ή συντακτικά λάθη, πάρα μόνο να ακούσει τις φωνές των παιδιών μέσα από τα κείμενά τους.

Συμπερασματικά για τη Δημιουργική Γραφή λοιπόν ισχύει ότι, όλοι έχουν δικαίωμα στη γραφή και την ανάγνωση ανεξαρτήτως μορφωτικού επιπέδου. Το παιδί μαθαίνει να γράφει χωρίς φόβο και να διαβάζει είτε το δικό του κείμενο, είτε κάποιο άλλο, χωρίς να φοβάται για το αν κάνει κάποιο λάθος κατά τη διάρκεια της ανάγνωσης. Αυτός είναι ο ρόλος επίσης της Δημιουργικής Γραφής. Να βοηθήσει όλα τα παιδιά και ακόμα περισσότερο όσα παρουσιάζουν ορισμένες μαθησιακές δυσκολίες, να ξεφύγουν από τον τυπικό τρόπο σκέψης και να αγαπήσουν την τέχνη της γραφής χρησιμοποιώντας την ως μέσο έκφρασης ιδεών, σκέψεων και συναισθημάτων. Με αυτόν τον τρόπο τα παιδιά απελευθερώνονται και ξεκινάνε να μαθαίνουν να γράφουν, ενώ στην πορεία με τη βοήθεια και την υπομονή του δασκάλου βελτιώνουν τον τρόπο γραφής τους και το συντακτικό τους.

Το καλύτερο για την ανάπτυξη του λόγου και της γραφής τους παιδιού είναι να εμπλακεί σε μία δημιουργική και βιωματική διαδικασία. Ο/Η εκπαιδευτικός οφείλει να βοηθάει το παιδί να αναπτύσσει συστηματικά τις ικανότητές του στη γραφή και κυρίως με τη θέλησή του. Ένα καλό κίνητρο που μπορεί να βοηθήσει τα παιδιά να αναπτύξουν το λόγο τους και την δημιουργικότητά τους είναι να ενσωματωθούν τα εικαστικά στην εκπαιδευτική διαδικασία. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί με την επίδειξη έργων τέχνης στα παιδιά, ζητώντας τους να βάλουν μία λεζάντα ή να περιγράψουν μία εικόνα. (Τοζακίδης, 2019)

4.3. Πως μπορεί η μουσική να βοηθήσει τα παιδιά με δυσλεξία;

Η μουσική είναι μία τέχνη που μπορεί να αποδειχτεί τις περισσότερες φορές ωφέλιμη σε άτομα με μαθησιακές δυσκολίες, αρκεί να αξιοποιηθεί σωστά. Μάλιστα σύμφωνα με ορισμένες έρευνες, η εκμάθηση της μουσικής από πολύ μικρή ηλικία, βοηθάει και στην ενίσχυση της μνήμης. Δεν είναι πάντα σίγουρο ότι τα δυσλεκτικά παιδιά δεν θα δυσκολευτούν με την αποκωδικοποίηση όλων αυτών των μουσικών συμβόλων εφόσον όμως είναι ήδη δύσκολο με την απλή ανάγνωση. Η δυσλεξία αποτελεί μία μαθησιακή δυσκολία, πράγμα που σημαίνει ότι δεν είναι απίθανο να μάθει μουσική ή γενικότερα ανάγνωση, απλά ίσως χρειάζεται περισσότερο χρόνο απ' όσο θέλει ένα μη δυσλεξικό παιδί στην εκμάθηση αυτών των δύο αναγνωστικών τύπων. Επίσης τρόπος ο οποίος μπορεί να βοηθήσει στην βελτίωση αυτής της ικανότητας ανάγνωσης του παιδιού, είναι η μάθηση ενός μουσικού οργάνου. (Αγγέλη, 2017)

Τα μουσικά όργανα χωρίζονται σε τέσσερις μεγάλες κατηγορίες: τα πνευστά, τα κρουστά, τα πληκτροφόρα και τα έγχορδα. Όπως καταλαβαίνουμε, δεν παίζονται όλα με τον ίδιο τρόπο και το καθένα απαιτεί την δικιά του τεχνική, όπως επίσης έχει και τα δικά του μυστικά. Το δύσκολο λοιπόν σε αυτήν την υπόθεση είναι ότι το κάθε μουσικό όργανο χρησιμοποιεί και διαφορετικό τύπο γραφής ανάλογα με την κατηγορία στην οποία βρίσκεται. Για παράδειγμα, η μουσική που γράφεται για το πιάνο δεν είναι το ίδιο με αυτήν που γράφεται για την κιθάρα ή για το τύμπανο. (Γιάνναρη, 2019) Το δυσλεξικό παιδί βέβαια, ίσως να αντιμετωπίζει με διαφορετικό τρόπο κάποιους φθόγγους και να του φαίνεται πιο εύκολη η ανάγνωση της μουσικής απ' ότι στους γονείς. Αυτό συμβαίνει διότι, αν και τα παιδιά με δυσλεξία παρουσιάζουν δυσκολίες στην ανάγνωση, σε κάποιους τομείς αντιλαμβάνονται πιο εύκολα τα ζητούμενα του μαθήματος συγκριτικά με τα άλλα παιδιά. Πολλά δυσλεξικά παιδιά όμως, μπορεί να αντιμετωπίζουν προβλήματα στο ρυθμό, στον τόνο και στη χροιά, τα οποία καθιστούν πιο δύσκολη την εκμάθηση της μουσικής.

Όσον αφορά το ρυθμό, τα παιδιά με δυσλεξία πολλές φορές παρουσιάζουν αδυναμία στη διατήρηση του ρυθμού σε ένα μουσικό κομμάτι και αυτό πιθανώς πηγάζει από τη δυσκολία συντονισμού του ματιού τους με τα χέρια τους. Αυτό μπορεί να φανεί και μέσα σε μία ορχήστρα όπου το παιδί εφόσον θα παίζει σε ασταθή ρυθμό, θα δημιουργείται μία σύγχυση. Επίσης, εξαιτίας κινησιολογικών και απότομων κινήσεων, ο ήχος μπορεί να βγαίνει χωρίς ροή.

Τα δυσλεξικά παιδιά, αντιμετωπίζουν αρκετά μεγάλη δυσκολία στο να ξεχωρίσουν τους ψηλούς τόνους από τους χαμηλούς είτε ακουστικά είτε οπτικά. Οι τονικότητες μέσα σε ένα μουσικό κομμάτι ξεχωρίζουν με τη βοήθεια συμβόλων και ξεχωριστών ονομασιών, το οποίο μπορεί να προκαλέσει σύγχυση στη διάκρισή τους. Αυτό είναι πιθανό να συμβεί, διότι πολλά παιδιά δεν έχουν καλή αίσθηση του χώρου, άρα δεν μπορούν να τραγουδήσουν τόσο καλά σε σχέση με όσα παιδιά έχουν συναίσθηση αυτού. (Βαμβουκλή, 2018)

Ο ήχος είναι αυτός που προκαλεί το αίσθημα της ακοής και αποτελεί το σημαντικότερο υλικό κάθε μουσικού κομματιού. Τα κύρια χαρακτηριστικά του είναι η διάρκεια, η οξύτητα, η ένταση, και η χροιά. Άρα, άλλη μία δυσκολία που μπορεί να παρουσιαστεί

είναι στις δυναμικές και στη χροιά. Χροιά ορίζεται η ικανότητα του κάθε ανθρώπου να αντιλαμβάνεται από που προέρχεται ένας ήχος, για παράδειγμα αν είναι από το πιάνο, από κιθάρα κλπ. (Παπαδόπουλος & Παπαδοπούλου, 1991) Το πρόβλημα να ξεχωρίζουν τα ηχοχρώματα και τις αλλαγές στην ένταση παρατηρείται πολύ συχνά στα παιδιά με δυσλεξία ως αποτέλεσμα της αδυναμίας τους να ξεχωρίζουν ορισμένες συνθήκες στο μυαλό τους, εξαιτίας των μαθησιακών τους δυσκολιών. Το συγκεκριμένο θέμα έχει παρατηρηθεί ότι είναι πιο δύσκολο να το κατανοήσουν και πολλές φορές μπερδεμένο. (Βαμβουκλή, 2018)

4.4. Διδασκαλία του πιάνου σε παιδί με δυσλεξία

Το πιάνο είναι ένα από τα πιο γνωστά μουσικά όργανα στον κόσμο και θεωρείται πληκτροφόρο. Πολλοί είναι αυτοί που το κατατάσσουν στην κατηγορία των έγχορδων εξαιτίας του ότι τα κλασικά πιάνο βγάζουν τον ήχο τους από τις χορδές που έχουν μέσα, ενώ παράλληλα το παρουσιάζουν ως κρουστό λόγω το ότι για να ακουστεί ήχος πρέπει να χτυπήσεις τα πλήκτρα του. Έχει 88 πλήκτρα από τα οποία τα 52 είναι λευκά και τα 36 μαύρα.

Η εκμάθηση της μουσικής αποτελεί έναν τρόπο ψυχαγωγίας και κυρίως να τονιστεί ότι βοηθάει τα άτομα με μαθησιακές δυσκολίες σε πολλούς τομείς, πόσο μάλλον αν σε αυτήν εμπεριέχεται και η μάθηση ενός μουσικού οργάνου. Το πιάνο είναι ένα μουσικό όργανο το οποίο μπορεί να βοηθήσει τα παιδιά με μαθησιακές δυσκολίες αλλά σε βάθος χρόνου. Αν ένα δυσλεκτικό παιδί μάθει να το χειρίζεται από πολύ μικρή ηλικία, τότε μπορεί να παρουσιάσει βελτιώσεις στην καθημερινότητά του και πιο συγκεκριμένα στην αυτοσυγκέντρωσή του και στο να βάζει τις σκέψεις του σε μία σειρά λόγω της πειθαρχίας που απαιτεί. (Σχολή πιάνου, ωδείο όπερα Αθηνών, 2021)

Τα παιδιά με μαθησιακές δυσκολίες είναι γεγονός πως δυσκολεύονται να συνδυάσουν τις κινήσεις των χεριών με τα αντανακλαστικά των ματιών. Το πιάνο επίσης είναι ένα από τα μουσικά όργανα που απαιτούν τον συντονισμό αυτών των δύο δεξιοτήτων. Το παιδί παίζοντας πιάνο, συγκεντρώνεται για να πετύχει τον παραπάνω συνδυασμό, ενώ παράλληλα βελτιώνει την ακουστική του ικανότητα. Επιπροσθέτως, μπορεί να επιλέξει το ίδιο ποια κομμάτια ενδιαφέρεται να μάθει να παίζει, με αποτέλεσμα να βελτιώνεται η ψυχολογία του και τα μαθήματα να του προσφέρουν ευχαρίστηση και κίνητρα για να συνεχίζει την εκμάθηση του πιάνου για πολλά χρόνια. Με την συνεχή εξάσκηση, είναι σίγουρο πως θα βελτιωθεί η μνήμη του και η δυνατότητα συγκέντρωσής του, ενώ ταυτόχρονα αυτό έχει θετικές επιδράσεις στις κινητικές του δεξιότητες και στην επικοινωνία του. (Αγγέλη, 2017)

Πολύ σημαντικό είναι, κατά τη διάρκεια του μαθήματος, ο υπεύθυνος εκπαιδευτικός να αφήνει το παιδί ελεύθερο, έτσι ώστε να νιώθει ότι μπορεί μέσα από το πιάνο να εκφραστεί και να αποκτήσει την απαραίτητη οικειότητα. Με αυτόν τον τρόπο, δεν μαθαίνει βεβιασμένα τη μουσική, αντιθέτως παίρνει τον κατάλληλο χρόνο για να αναλύσει τις συγχορδίες και τις νότες στο μυαλό του για να καταλήξει στην πλήρη κατανόηση του μουσικού κομματιού. Καλό είναι το μάθημα να περιέχει αρκετά διαλείμματα, διότι το δυσλεκτικό παιδί δυσκολεύεται να συγκεντρωθεί και είναι απαραίτητο να ξεκουράζεται και να έχει χρόνο να επεξεργαστεί όλες τις πληροφορίες.

Μετά το διάλειμμα είναι έτοιμο να επεξεργαστεί τις νέες πληροφορίες με την απαραίτητη συγκέντρωση για τον συντονισμό ξανά των χεριών και των ματιών. Επίσης, αποκτούν αυτοπεποίθηση εξαιτίας της αίσθησης ικανοποίησης που παίρνουν όταν πετυχαίνουν στην εκμάθηση ενός μουσικού κομματιού και με αυτόν τον τρόπο νιώθουν ότι μπορούν να πετύχουν δραστηριότητες αντίστοιχα και στο σχολείο. (Χρυσάφη, 2017)

Ο καλύτερος τρόπος να μάθει ένα δυσλεκτικό παιδί να παίζει πιάνο, είναι ο δάσκαλός του να ξεκινάει την εκμάθηση του μουσικού οργάνου μαθαίνοντας στο παιδί για αρχή μικρές μελωδίες και με το πέρασμα του χρόνου να καταλήγει σε ένα ολόκληρο μουσικό κομμάτι. Μπορεί ακόμη να το βοηθήσει να καταλάβει το μουσικό κείμενο και να του τραβήξει το ενδιαφέρον, παίζοντας για αρχή ο ίδιος τις μελωδίες ή τραγουδώντας. Όμως πολύ σημαντική είναι και η επανάληψη της διαδικασίας για αρκετές φορές. Η συγκεκριμένη μέθοδος έχει θετικές επιπτώσεις και στην ευκολότερη απομνημόνευση του κομματιού στον μαθητή το οποίο θα διευκολύνει στο μέλλον την εκμάθησή του. Γενικότερα, ο εκπαιδευτικός είναι αυτός που καλό είναι συνεχώς να τραβάει το ενδιαφέρον του παιδιού. Εκείνη την ώρα, πολύ βοηθητικό είναι επίσης, ο μαθητής να κουνάει τα δάχτυλά του, παριστάνοντας τον τρόπο με τον οποίο θα έπαιζε ο ίδιος το κομμάτι. (Χρυσάφη, 2017)

Έρευνες έχουν αποδείξει ότι τα παιδιά που ασχολούνται χρόνια με το πιάνο, παρουσιάζουν βελτιώσεις στο σχολείο και πιο συγκεκριμένα στις γνωστικές τους ικανότητες. Επιπροσθέτως, βοηθάει στη μαθηματική σκέψη και στην ανάπτυξη του γραπτού λόγου. Τέλος, είναι πιο κοινωνικά λόγω του αισθήματος επιτυχίας που έχουν έπειτα από την τελειοποίηση κάποιου μουσικού κομματιού και νιώθουν ικανοί και περήφανοι για τον εαυτό τους. (Σχολή πιάνου, ωδείο όπερα Αθηνών, 2021)

Άλλωστε, σύμφωνα με τον Πλάτωνα, αν ο εκπαιδευτικός θέλει οι μαθητές του να εκτιμούν το ωραίο, τότε ο ίδιος οφείλει να τους προφέρει κάτι όμορφο, το οποίο έπειτα από μία συζήτηση που θα γίνει μεταξύ τους, βασισμένη σε αυτό, θα τους βοηθήσει να ανακαλύψουν μόνοι τους νέα μονοπάτια (Adams, 2002)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

5.1. 10 Δραστηριότητες μουσικής και Δημιουργικής Γραφής για δυσλεκτικά παιδιά

Δραστηριότητα 1^η: «Η ρυθμική ιστορία»

ΣΤΟΧΟΙ

- Να παράγουν και να αναδηγούνται κείμενα (Παιδί και Επικοινωνία – Γλώσσα. ΔΕΠΠΣ, 2023)
- Να αναλύουν τις ιστορίες και τα ποιήματα δημιουργώντας «εικόνες» και διατυπώνοντας κρίσεις για τους ήρωες και την πλοκή (Παιδί και Επικοινωνία – Γλώσσα. ΔΕΠΠΣ, 2023)
- Να ελέγχουν την ταχύτητα του ρυθμού και να εκτελούν συντονισμένα (Παιδί, Σώμα, Δημιουργία και Έκφραση – Τέχνες. ΔΕΠΠΣ, 2023)
- Να περιγράφουν διαφορετικούς ήχους (Παιδί, Σώμα, Δημιουργία και Έκφραση – Τέχνες. ΔΕΠΠΣ, 2023)
- Να προσδιορίζουν και να ονομάζουν τις ιδιότητες του ήχου (Παιδί, Σώμα, Δημιουργία και Έκφραση – Τέχνες. ΔΕΠΠΣ, 2023)
- Να διακρίνουν ήχους από το περιβάλλον και να αναγνωρίζουν την πηγή από την οποία παράγονται (Παιδί, Σώμα, Δημιουργία και Έκφραση – Τέχνες. ΔΕΠΠΣ, 2023)

ΥΛΙΑ/ΜΕΣΑ: Μουσικά όργανα

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ:

Τα παιδιά κάθονται σε έναν κύκλο, μαζί με την υπεύθυνη δασκάλα. Έπειτα, μοιράζονται στα παιδιά μουσικά όργανα όπως για παράδειγμα μαράκες, τύμπανο, ντέφι και άλλα κρουστά όργανα. Στη συνέχεια τους ζητείται να αρχίσουν να παίζουν ελεύθερα με τα όργανά τους, έτσι ώστε να συνηθίσουν τους ήχους που βγάζουν τα όργανα αυτά. Αφού τα παιδιά παίζουν για λίγο και μάθουν να τα χειρίζονται, η δασκάλα θα ξεκινήσει να τους λέει μία ιστορία, κάνοντας ανά διαστήματα ερωτήσεις για τη συνέχειά της. Κατά τη διάρκεια αυτής της ιστορίας, θα ζητηθεί από τα παιδιά να αρχίσουν να χτυπάνε τα όργανά τους, μερικές φορές ρυθμικά, για να αποδοθεί η έννοια του ρυθμού, άλλες φορές σιγά και άλλες δυνατά για να οριστεί η ένταση και η δυναμικότητα του ήχου. Τέλος, κάποιες φορές θα χτυπάνε συνεχόμενα για να καταλάβουν τη διάρκεια που μπορεί να έχει ο ήχος. Για παράδειγμα, μέσα στο παραμύθι μπορεί να λέει: οι σταγόνες της βροχής χτυπούσαν μία-μία πάνω στη σκεπή του σπιτιού και τα παιδιά να χτυπάνε τα όργανά τους με έναν αργό ρυθμό (τακ---τακ--τακ---τακ). Στη συνέχεια η βροχή μπορεί να γίνεται πιο γρήγορη και τα παιδιά να χτυπάνε πιο γρήγορα τα όργανά τους (τακ-τακ-τακ-τακ). Ένα άλλο παράδειγμα είναι να βάλει η δασκάλα στα παιδιά να φανταστούν ένα παιδάκι που θέλει να ανεβοκατέβει τις σκάλες του σπιτιού του ήσυχα το βράδυ για να μην ξυπνήσει τους γονείς του, οπότε πρέπει τα παιδιά να χτυπάνε τα όργανά τους σιγά-σιγά για να μην κάνουν πολύ φασαρία, παριστάνοντας τα βήματα του παιδιού. Σε μία άλλη περίπτωση επίσης, το παιδάκι μπορεί να θελήσει να κάνει φασαρία για να ξυπνήσει τους γονείς του, άρα τα

παιδιά πρέπει να χτυπήσουν πολύ δυνατά τα όργανά τους. Με αυτόν τον τρόπο θα οριστεί η έννοια της έντασης του ήχου. Τέλος, είναι εφικτό να γίνει η αναπαράσταση ενός ήχου που κάνει ένα ζώο, για παράδειγμα ένας σκύλος που κάνει «γαβ», οπότε τα παιδιά θα πρέπει να χτυπήσουν μία φορά τα όργανά τους για να κάνουν αναπαράσταση το γάβγισμα, ενώ αν τους ζητηθεί να παριστάνουν την μέλισσα πρέπει να προσπαθήσουν να αποδώσουν το «ζζζζζζζζζζ» χτυπώντας συνεχόμενα τα όργανά τους για αρκετή ώρα.

Δραστηριότητα 2^η: «Μουσικές λέξεις»

ΣΤΟΧΟΙ

-Να αναλύουν τον προφορικό λόγο σε επιμέρους φωνολογικές μονάδες/οντότητες, όπως είναι οι λέξεις, οι συλλαβές και τα φωνήματα, και να τις χειρίζονται συνειδητά (Παιδί και Επικοινωνία – Γλώσσα. ΔΕΠΠΣ, 2023)

-Να αναλύουν τις λέξεις σε μορφήματα και να συνδυάζουν μορφήματα, σύμφωνα με τους κανόνες της γλώσσας, ώστε να παράγουν νέες λέξεις (Παιδί και Επικοινωνία – Γλώσσα. ΔΕΠΠΣ, 2023)

-Να εμπλουτίζουν το λεξιλόγιό τους (Παιδί και Επικοινωνία – Γλώσσα. ΔΕΠΠΣ, 2023)

-Να αναπαράγουν απλά ρυθμικά σχήματα με κίνηση ή με χτυπήματα (Παιδί, Σώμα, Δημιουργία και Έκφραση – Τέχνες. ΔΕΠΠΣ, 2023)

-Να ελέγχουν την ταχύτητα του ρυθμού και να εκτελούν συντονισμένα (Παιδί, Σώμα, Δημιουργία και Έκφραση – Τέχνες. ΔΕΠΠΣ, 2023)

ΥΛΙΚΑ/ΜΕΣΑ: Παραμύθι με ομοιοκαταληξίες

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ:

Πολύ βοηθητικό στα παιδιά με δυσλεξία είναι να ακούνε παραμύθια ή τραγούδια που έχουν κυρίως ομοιοκαταληξία. Μία καλή λύση είναι η ανάγνωση ενός γνωστού παραμυθιού που είναι το «Τα Μυρμηγκοκαμώματα του Μελή». Το συγκεκριμένο παραμύθι περιέχει τις ιστορίες ενός μυρμηγκιού του Μελή με ομοιοκαταληξίες.

Τα παιδιά, κάθονται στις καρεκλίτσες τους και η δασκάλα διαβάζει το παραμύθι δείχνοντάς τους εικόνες. Μετά την ανάγνωσή του, η δασκάλα μπορεί να διαβάσει ξανά το παραμύθι πιο αργά και να το χωρίσει ανά προτάσεις, βάζοντας τα παιδιά να της πουν ποιες λέξεις έχουν ίδια κατάληξη. Για αρχή θα δώσει η ίδια ένα παράδειγμα, έτσι ώστε να καταλάβουν τα παιδιά τι τους ζητείται.

«Σταμάτησαν τα τζιτζίκια την ωραία μουσική,

Να, ο μαέστρος-πεταλούδα φεύγει να ξεκουραστεί!

Ευχαρίστησε ο Μέλης αυτούς όσους βρέθηκαν εκεί,

Ιδιαίτερα τον Μέρμη που είναι φίλοι κολητοί!»

Θα τους εξηγήσει λοιπόν ότι οι λέξεις «μουσική-εκεί» και «ξεκουραστεί-κολλητοί» έχουν ίδιες καταλήξεις, αφού οι δύο πρώτες τελειώνουν σε «-κί», ενώ οι δύο τελευταίες σε «-τί». Άρα θα προχωρήσει σε άλλες προτάσεις, περιμένοντας από τα παιδιά και με την ελάχιστη βοήθειά της να βρουν τις υπόλοιπες ομοιοκαταληξίες. Έπειτα, αφού τα παιδιά βρουν τις λέξεις, θα τις χωρίσουν σε συλλαβές μαζί με τη δασκάλα και για κάθε συλλαβή θα χτυπάνε τα χέρια τους μία φορά. Για παράδειγμα η λέξη μουσική χωρίζεται σε τρεις συλλαβές «μου-σι-κή», άρα τα παιδιά θα χτυπήσουν τρεις φορές τα χέρια τους, μία στο «μου», μία στο «σι» και μία στο «κή».

Η συγκεκριμένη δραστηριότητα μπορεί να επιτευχθεί με οποιοδήποτε παραμύθι, αρκεί να περιέχει προτάσεις με ομοιοκαταληξία.

Δραστηριότητα 3^η : «Μουσική παντομίμα»

ΣΤΟΧΟΙ

-Να αναγνωρίζουν βασικές έννοιες του χώρου σε σχέση με τα επίπεδα της κίνησης (χαμηλό, μεσαίο, ψηλό), την κατεύθυνση (πίσω, μπρος, πάνω, κάτω, πλάγια) και τη διαδρομή (ευθεία, ζικ-ζακ, κύκλος, κτλ.). (Παιδί, Σώμα, Δημιουργία και Έκφραση – Κινητική Αγωγή. ΔΕΠΠΣ, 2023)

-Να έχουν επίγνωση των δυνατοτήτων τους (Παιδί, Εαυτός και Κοινωνία – Προσωπική και Κοινωνικο-συναισθηματική ανάπτυξη. ΔΕΠΠΣ, 2023)

-Να υιοθετούν τους κανόνες/αρχές που διέπουν τη γλώσσα ως δομή και ως σύστημα επικοινωνίας (Παιδί και Επικοινωνία – Γλώσσα. ΔΕΠΠΣ, 2023)

-Να κάνουν περιγραφές με λογική σειρά και συνέπεια (Παιδί, Εαυτός και Κοινωνία – Προσωπική και κοινωνικο-συναισθηματική ανάπτυξη. ΔΕΠΠΣ, 2023)

-Να εκτελούν ενέργειες ατομικά χωρίς τη βοήθεια ενήλικα (Παιδί, Εαυτός και Κοινωνία. ΔΕΠΠΣ, 2023)

-Να αναλύουν τον προφορικό λόγο σε επιμέρους φωνολογικές μονάδες/οντότητες, όπως είναι οι λέξεις, οι συλλαβές και τα φωνήματα, και να τις χειρίζονται συνειδητά (Παιδί και Επικοινωνία – Γλώσσα. ΔΕΠΠΣ, 2023)

-Να κάνουν περιγραφές με λογική σειρά και συνέπεια (Παιδί και Επικοινωνία – Γλώσσα. ΔΕΠΠΣ, 2023)

ΥΛΙΚΑ/ΜΕΣΑ: Κάρτες παντομίμας, cd player

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ:

Το παιχνίδι της παντομίμας, αποτελούσε από πάντα ένα μοναδικό τρόπο με τον οποίο τα παιδιά έμπαιναν στη διαδικασία να σκεφτούν κινήσεις του σώματός τους με τις οποίες μπορούν να περιγράψουν μία λέξη ή μία εικόνα που βλέπουν. Η δασκάλα της τάξης λοιπόν, μοιράζει από μία κάρτα στα παιδιά. Το κάθε παιδί, πρέπει να σηκώνεται όρθιο μπροστά σε όλους τους συμμαθητές του και να κάνει τέτοιες κινήσεις οι οποίες να περιγράφουν την κάρτα που έχει στα χέρια του. Η διαφορά της κλασικής παντομίμας με τη μουσική παντομίμα είναι ότι οι κάρτες θα περιγράφονται με τη συνοδεία

μουσικής. Τα παιδιά θα πρέπει να ακούν την μουσική και να περιγράφουν την κάρτα στο ρυθμό του τραγουδιού. Όποιο παιδί, μαντέψει σωστά την κάρτα, τότε είναι η σειρά του να αναπαραστήσει την κάρτα που έχει εκείνο στα χέρια του. Αυτές οι κάρτες μπορούν να αφορούν ζώα ή ακόμα και αντικείμενα και ανάλογα με την τάξη που βρίσκεται μπορεί οι κάρτες να περιέχουν ακόμα και γράμματα.

Δραστηριότητα 4^η : «Το κρουστό μας σώμα»

Η δραστηριότητα αυτή βασίζεται στη μέθοδο body percussions.

ΣΤΟΧΟΙ

- Να ελέγχουν την ταχύτητα του ρυθμού και να εκτελούν συντονισμένα (Παιδί, Σώμα, Δημιουργία και Έκφραση – Τέχνες, ΔΕΠΠΣ, 2023)
- Να αναπαράγουν απλά ρυθμικά σχήματα με κίνηση ή με χτυπήματα (Παιδί, Σώμα, Δημιουργία και Έκφραση - Τέχνες, ΔΕΠΠΣ, 2023)
- Να αναγνωρίζουν τα μέρη του σώματος και τις κινητικές τους δυνατότητες (Παιδί, Σώμα και Έκφραση – Κινητική Αγωγή, ΔΕΠΠΣ, 2023)

ΥΛΙΚΑ/ΜΕΣΑ: Δεν χρειάζονται υλικά για την υλοποίηση, μόνο το σώμα των παιδιών

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ:

Τα παιδιά στέκονται όρθια σε μία ευθεία γραμμή, απέναντι από τη δασκάλα. Με τη βοήθειά της, θα μάθουν να παράγουν ήχους με το σώμα τους και στη συνέχεια να συνθέσουν ένα δικό τους τραγούδι. Για παράδειγμα, για αρχή, θα δουν πως χτυπώντας ελαφρά την κοιλιά τους ή κοπανώντας τα πόδια τους στο πάτωμα ή τα χέρια τους μεταξύ τους, δημιουργούν ήχους. Έτσι σαν πρώτο βήμα, θα τους ζητηθεί να αντιγράψουν τη δασκάλα σε μερικές από αυτές τις κινήσεις. Στη συνέχεια, η εκπαιδευτικός θα συνεχίσει να παράγει κάποιους ήχους, αλλά θα βασίζεται σε ένα συγκεκριμένο ρυθμό. Έπειτα, θα συνδυάζει αυτές τις κινήσεις για να δημιουργήσει ένα μοτίβο κινήσεων που θα παράγει ένα τραγούδι από τους ήχους του σώματός του. Αυτές τις κινήσεις θα πρέπει να τις ακολουθούν πιστά και τα παιδιά αντιγράφοντας την εκπαιδευτικό. Έτσι όλοι μαζί θα «παιζουν» αυτό το τραγούδι με το δικό τους προσωπικό και αυτοσχέδιο μουσικό όργανο που είναι το σώμα τους και θα μάθουν να συμβαδίζουν όλοι στον ίδιο ρυθμό.

Δραστηριότητα 5^η: «Μικροί στιχουργοί...»

ΣΤΟΧΟΙ

- Να συνδυάζουν τις γνώσεις τους για τις έννοιες και συμβάσεις των γραπτών κειμένων για να δημιουργούν τα δικά τους κείμενα και βιβλία (Παιδί και Επικοινωνία – Γλώσσα, ΔΕΠΠΣ, 2023)
- Να τραγουδούν συγχρονισμένα σε μία άτυπη χορωδία (Παιδί, Σώμα, Δημιουργία και Έκφραση – Τέχνες, ΔΕΠΠΣ, 2023)

-Να αναπαράγουν απλά ρυθμικά σχήματα με κίνηση ή με χτυπήματα (Παιδί, Σώμα, Δημιουργία και Έκφραση – Τέχνες, ΔΕΠΠΣ, 2023)

-Να περιγράφουν καταστάσεις που προκαλούν θετικά και αρνητικά συναισθήματα (Παιδί, Εαυτός και Κοινωνία – Προσωπική και Κοινωνικο-συναισθηματική ανάπτυξη. ΔΕΠΠΣ, 2023)

ΥΛΙΚΑ/ΜΕΣΑ: Ποιήματα, λέξεις, όργανα μουσικής της τάξης

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ:

Η δασκάλα ζητάει από τα παιδιά να κάτσουν στα θρανία τους και αρχίζει να τους διαβάζει κάποια ποιήματα. Μόλις τελειώσει η ανάγνωση, γίνεται η ερώτηση, αν θέλουν να γράψουν και τα ίδια από ένα δικό τους ποίημα. Η δασκάλα παίρνει θετικές απαντήσεις από τα παιδιά και για να τα βοηθήσει να σκεφτούν τι να γράψουν τους ζητάει να πουν τυχαίες λέξεις που τους έρχονται στο μυαλό και η ίδια να τις καταγράψει στον πίνακα της τάξης. Έπειτα, πρέπει τα παιδιά με τη βοήθεια της φαντασίας τους να γράψουν ένα ποίημα της αρεσκείας τους που να περιέχει έστω μία από αυτές τις λέξεις που αναφέρθηκαν. Για παράδειγμα μία λέξη μπορεί να είναι το «γιατί», άρα ένα ποίημα που βγαίνει με τη λέξη αυτή είναι:

Ο γείτονας έχει ένα παιδί,

Που τρώει συνέχεια σαν το γατί,

Και όλο νομίζει ότι ενοχλεί

Και ρωτάει «Μα γιατί;»

Έπειτα, αφού αφήσει τα παιδιά να γράψουν τα ποιήματά τους, τους λέει ότι με τη βοήθεια ενός φυσικού μουσικού οργάνου, μπορούν να μετατρέψουν το ποίημα τους σε τραγούδι. Έτσι η δασκάλα ξεκινάει να χτυπάει ρυθμικά το χέρι της στην έδρα και αφού φτιάξει ένα ρυθμό, αρχίζει να διαβάζει το ποίημα που γράψανε πριν. Τώρα είναι η σειρά των παιδιών να κάνουν το ίδιο χρησιμοποιώντας τον ίδιο ρυθμό ή φτιάχνοντας έναν δικό τους ξεχωριστό.

Δραστηριότητα 6^η: «Βρες την ομοιοκαταληξία!»

ΣΤΟΧΟΙ

-Να αναλύουν τον προφορικό λόγο σε επιμέρους φωνολογικές μονάδες/οντότητες, όπως είναι οι λέξεις, οι συλλαβές και τα φωνήματα, και να τις χειρίζονται συνειδητά (Παιδί και Επικοινωνία – Γλώσσα. ΔΕΠΠΣ, 2023)

-Να αναγνωρίζουν γράμματα και τα βασικά τυπογραφικά στοιχεία στα γραπτά κείμενα (π.χ. το είδος και το μέγεθος της γραμματοσειράς) (Παιδί και Επικοινωνία – Γλώσσα. ΔΕΠΠΣ, 2023)

-Να εμπλουτίζουν το λεξιλόγιό τους (Παιδί και Επικοινωνία – Γλώσσα. ΔΕΠΠΣ, 2023)

-Να εκτελούν ενέργειες σταδιακά χωρίς τη βοήθεια ενήλικα (Παιδί, Εαυτός και Κοινωνία - Προσωπική και κοινωνικο-συναισθηματική ανάπτυξη. ΔΕΠΠΣ, 2023)

-Να ελέγχουν την ταχύτητα του ρυθμού και να εκτελούν συντονισμένα (Παιδί, Σώμα, Δημιουργία και Έκφραση – Τέχνες, ΔΕΠΠΣ, 2023)

ΥΛΙΚΑ/ΜΕΣΑ: Ποιήματα με ομοιοκαταληξία, μουσικά όργανα της τάξης

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ:

Τα δυσλεκτικά παιδιά πολλές φορές μπερδεύουν γράμματα και αριθμούς μεταξύ τους όταν τους ζητείται να κάνουν ανάγνωση γρήγορα, γι' αυτό διαβάζουν ένα κείμενο πιο αργά, ή το διαβάζουν λάθος κλπ. Μία καλή εξάσκηση λοιπόν αποτελεί σε ένα κείμενο η αναγνώριση ομοιοκαταληξίας ανάμεσα σε λέξεις. Με αυτόν τον τρόπο τα παιδιά θα χρειαστεί να επεξεργαστούν παραπάνω από μία λέξεις που έχουν την ίδια κατάληξη.

Δίνουμε στα παιδιά ένα ποίημα. Πριν τους ζητήσουμε να ξεκινήσουν να αναζητούν μόνα τους τις λέξεις με ομοιοκαταληξία, διαβάζουμε το κείμενο αργά και καθαρά, έτσι ώστε να αντιληφθούν όσο μπορούν το νόημα. Στη συνέχεια τους αφήνουμε λίγο χρόνο να επεξεργαστούν τις λέξεις και να εντοπίσουν δύο λέξεις με κοινή ομοιοκαταληξία. Όταν κάποιο παιδί εντοπίσει μία από αυτές, θα πρέπει να την πει στην τάξη. Η δασκάλα λοιπόν, γράφει το ζεύγος λέξεων στον πίνακα, για να καταλάβουν και τα υπόλοιπα παιδιά τι πρέπει να κάνουν. Έτσι δίνεται χρόνος στα παιδιά να σκεφτούν και να βρουν τις υπόλοιπες λέξεις του κειμένου που παρουσιάζουν ομοιοκαταληξία και αφού τις σημειώσουν στο χαρτί, έπειτα πρέπει να τις αναφέρουν στην τάξη. Αν κάποιο παιδί κάνει λάθος, δεν πρέπει να το τονίσουμε, διότι ίσως απογοητευτεί. Αντιθέτως, καλό είναι να το ενθαρρύνουμε να ξανά-προσπαθήσει με τη βοήθειά μας. Στο τέλος, μοιράζουμε στα παιδιά από ένα μουσικό όργανο όπως μαράκες και ζητάμε από τα παιδιά να συλλαβίσουμε τις λέξεις που παρουσιάζουν ομοιοκαταληξία με την συνοδεία του μουσικού οργάνου.

Παραλλαγή: «Βρες το λάθος»

ΣΤΟΧΟΙ

- Να αναγνωρίζουν γράμματα και τα βασικά τυπογραφικά στοιχεία στα γραπτά κείμενα (π.χ. το είδος και το μέγεθος της γραμματοσειράς) (Παιδί και Επικοινωνία – Γλώσσα, ΔΕΠΠΣ, 2023)

-Να εκτελούν ενέργειες σταδιακά χωρίς τη βοήθεια ενήλικα (Παιδί, Εαυτός και Κοινωνία - Προσωπική και κοινωνικο-συναισθηματική ανάπτυξη, ΔΕΠΠΣ, 2023)

-Να ελέγχουν την ταχύτητα του ρυθμού και να εκτελούν συντονισμένα (Παιδί, Σώμα, Δημιουργία και Έκφραση – Τέχνες, ΔΕΠΠΣ, 2023)

-Να ελέγχουν την ταχύτητα του ρυθμού και να εκτελούν συντονισμένα (Παιδί, Σώμα, Δημιουργία και Έκφραση – Τέχνες, ΔΕΠΠΣ, 2023)

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ:

Για να δυσκολευτούν τα παιδιά, ο/η εκπαιδευτικός μπορεί να δημιουργήσει ένα δικό του κείμενο με ομοιοκαταληξίες με τη διαφορά ότι σε ένα σημείο δεν θα υπάρχει ομοιοκαταληξία. Αυτό που πρέπει να βρουν τα παιδιά λοιπόν αυτή τη φορά, είναι την λέξη που δεν ομοιοκαταληκτεί. Αυτό απαιτεί μεγαλύτερη παρατηρητικότητα από τα παιδιά, καθώς επίσης και συγκέντρωση έτσι ώστε να καταφέρουν να βρουν τη λέξη που διαφέρει μέσα σε όλες τις άλλες και να την δείξουν σε όλη την τάξη. Στο τέλος, μπορούν με τη χρήση ενός μουσικού οργάνου της τάξης να επαναλάβουν τη λέξη ή τις λέξεις που διαφέρουν συλλαβιστά σε έναν συγκεκριμένο και συντονισμένο ρυθμό.

Δραστηριότητα 7^η: «Το παιχνίδι των λέξεων»

ΣΤΟΧΟΙ

- Να εμπλουτίζουν το λεξιλόγιό τους (Παιδί και Επικοινωνία – Γλώσσα. ΔΕΠΠΣ, 2023)
- Να αναλύουν τις λέξεις σε μορφήματα και να συνδυάζουν μορφήματα, σύμφωνα με τους κανόνες της γλώσσας, ώστε να παράγουν νέες λέξεις (Παιδί και Επικοινωνία – Γλώσσα. ΔΕΠΠΣ, 2023)
- Να αναλύουν τον προφορικό λόγο σε επιμέρους φωνολογικές μονάδες/οντότητες, όπως είναι οι λέξεις, οι συλλαβές και τα φωνήματα, και να τις χειρίζονται συνειδητά. (Παιδί και επικοινωνία – Γλώσσα. ΔΕΠΠΣ, 2023)

ΥΛΙΚΑ/ΜΕΣΑ: κάρτες με εικόνες

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ:

Μία άλλη ενδιαφέρουσα δραστηριότητα είναι οι εκπαιδευτικές κάρτες με εικόνες που μπορούν να χρησιμοποιηθούν ακόμα και σε διάφορες ηλικίες, τα γνωστά rocket cards.

Τα rocket cards είναι ειδικές κάρτες οι οποίες απευθύνονται σε παιδιά προσχολικής ηλικίας τα οποία παρουσιάζουν δυσκολίες στην παραγωγή λόγου και ταυτίζουν εικόνες με ήχους. Κυρίως χρησιμοποιούνται από λογοθεραπευτές, ειδικούς παιδαγωγούς και εκπαιδευτικούς, καθώς επίσης και από γονείς.

Όταν η γλώσσα ενός παιδιού δεν ανταποκρίνεται στην χρονολογική του ηλικία, είναι πολύ πιθανό να παρουσιάσει καθυστέρηση. Αρκετές φορές, η ομιλία και ο λόγος του παιδιού, αναπτύσσονται με πιο αργούς ρυθμούς, αλλά σωστά. Όσον αφορά την διαταραχή του λόγου, εννοούμε τη χρήση του λόγου στην οποία η γλώσσα δεν ακολουθεί τα στάδια φυσιολογικής γλωσσικής ανάπτυξης. Για την ανάπτυξη του λόγου του παιδιού, είναι καλό να εξασκήσουμε τις προγλωσσικές ιδιότητές του που σχετίζονται με την καλή βλεμματική επαφή του παιδιού, τη μίμηση, τη συγκέντρωση και την εναλλαγή σειράς.

Σχετικά με τις εικόνες, η κάθε μία παρουσιάζει ένα ζώο ή ένα αντικείμενο ή μία ενέργεια, στις οποίες το παιδί μπορεί να απαντήσει σε ερωτήσεις κλειστού και ανοιχτού τύπου. Κάποιες από αυτές τις ερωτήσεις που μαθαίνει να απαντάει είναι οι εξής: «Τι;», «Πώς;», «Που;», «Πότε;», «Γιατί;». Επιπροσθέτως, μέσα από αυτές τις κάρτες, μαθαίνει ρήματα τα οποία χρησιμοποιεί πολλές φορές για να φτιάξει τη δικιά του

ιστορία. Έτσι, συνδυάζει το κάθε ρήμα με μία εικόνα στο μυαλό του και το βοηθάει να αποστηθίσει αυτή τη λέξη.

Αυτές οι κάρτες μπορούν να βοηθήσουν στην έναρξη ομιλίας του παιδιού και να πετύχουν τον στόχο της κάθε μίας για οπτική και ακουστική διάκριση μεταξύ λέξεων και εικόνων. Ακόμη, τα παιδιά εμπλουτίζουν το λεξιλόγιό τους με νέες λέξεις που δημιουργούνται από την αντικατάσταση της κάθε εικόνας με μία νέα λέξη. Επιπροσθέτως, μαθαίνουν να απαντάνε σε ανοιχτού και κλειστού τύπου ερωτήσεις, το οποίο βοηθάει στην ενίσχυση της λογικής τους σκέψης. Τέλος, αναπτύσσεται η παρατηρητικότητα τους, η αντίληψη και η δεικτική αναφορά των ονομάτων. (Καραμπά, 2010-2013)

Πιο συγκεκριμένα, για να αποκτήσει παιγνιώδη τρόπο και να θελήσουν τα παιδιά να παίξουν με αυτές τις κάρτες, αρκεί μία καλή προσέγγιση. Ο καλύτερος τρόπος, είναι ο ίδιος ο εκπαιδευτικός να συμμετάσχει στη διαδικασία και να παροτρύνει τα παιδιά να τον ακολουθήσουν. Για αρχή, τα παιδιά κάθονται σε έναν κύκλο μέσα στην τάξη μαζί με τον εκπαιδευτικό. Μοιράζονται οι κάρτες ισάξια σε όλους και ξεκινάει το παιχνίδι. Πρώτος θα αρχίσει ο δάσκαλος της τάξης ο οποίος θα δώσει και το παράδειγμα για να συνεχιστεί η διαδικασία. Οι κάρτες θα περιέχουν γράμματα της Α-Β, όπως προαναφέρθηκε, έτσι ανάλογα με το γράμμα που έχει η κάρτα του καθενός, θα πρέπει να σηκώνεται στο κέντρο του κύκλου και να τη δείξει. Έπειτα πρέπει να πει τρεις λέξεις που να ξεκινάνε από αυτό το γράμμα, αφού πρώτα τις έχει σκεφτεί. Οι υπόλοιποι, πρέπει να σκεφτούν από μία λέξη που να ξεκινάει από το ίδιο γράμμα και να μην την έχει πει κάποιος άλλος. Όταν κάποιο παιδί δυσκολευτεί να βρει λέξη που να ξεκινάει με το αρχικό γράμμα, τότε το παιχνίδι ξεκινάει από την αρχή, αλλά αυτή τη φορά με το γράμμα που έχει η κάρτα που κρατάει στα χέρια του αυτό το παιδί. Αφού το κάθε παιδί πει τις λέξεις που έχει ετοιμάσει, τότε όλα τα παιδιά χτυπώντας τα χέρια τους μπορούν να συλλαβίσουν αυτές τις λέξεις σε έναν ρυθμό που θα ορίζει ο/η εκπαιδευτικός.

Δραστηριότητα 8^η: «Οι σκηνοθέτες»

ΣΤΟΧΟΙ

- Να εμπλουτίζουν το λεξιλόγιό τους (Παιδί και Επικοινωνία – Γλώσσα. ΔΕΠΠΣ, 2023)
- Να παράγουν και να αναδιηγούνται κείμενα (Παιδί και Επικοινωνία – Γλώσσα. ΔΕΠΠΣ, 2023)
- Να εκφράζονται συμμετέχοντας σε θεατρικά δρώμενα και παιχνίδια και να ισχυροποιούν τους δεσμούς τους με την ομάδα (Παιδί και Επικοινωνία – Τέχνες. ΔΕΠΠΣ, 2023)
- Να επιλέγουν τον ρόλο που τους ταιριάζει και να αιτιολογούν τις επιλογές τους (Παιδί, Σώμα, Δημιουργία και Έκφραση – Τέχνες. ΔΕΠΠΣ, 2023)
- Να ανακαλύπτουν και να επεξεργάζονται τις δυνατότητες έκφρασης που τους δίνει το σώμα τους (Παιδί, Σώμα, Δημιουργία και Έκφραση – Τέχνες. ΔΕΠΠΣ, 2023)

-Να περιγράψουν τις ομάδες στις οποίες ανήκουν και να προσδιορίζουν τα χαρακτηριστικά και τη δράση τους (Παιδί, Εαυτός και Κοινωνία – Προσωπική και Κοινωνικο-συναισθηματική ανάπτυξη. ΔΕΠΠΣ, 2023)

-Να ελέγχουν την ταχύτητα του ρυθμού και να εκτελούν συντονισμένα (Παιδί, Σώμα, Δημιουργία και Έκφραση – Τέχνες. ΔΕΠΠΣ, 2023)

ΥΛΙΚΑ/ΜΕΣΑ: Λευκά φύλλα χαρτιού, μουσικά όργανα της τάξης

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ:

Τα παιδιά με δυσλεξία, δυσκολεύονται να μιλήσουν μπροστά σε κοινό, διότι φοβούνται μήπως κάνουν κάποιο λάθος και όλοι γελάνε μαζί τους. Επίσης, ορισμένα από αυτά είναι αρκετά ευρηματικά, αλλά δεν έχουν καλή γνώση της ορθογραφίας, λόγω της ασθενής μνήμης τους. Γι' αυτούς τους λόγους, δεν τους αρέσει να συμμετέχουν ενεργά σε δραστηριότητες που αφορούν ανάγνωση ή γραφή κειμένων.

Μία καλή ιδέα επίσης για να ενθαρρύνουμε αυτά τα παιδιά να γράψουν και να εκφραστούν ελεύθερα, είναι να τα παροτρύνουμε να γράψουμε το δικό τους θεατρικό έργο, στο οποίο φυσικά όλοι θα αφηφούν κάθε είδους ορθογραφικό ή συντακτικό λάθος. Η υπεύθυνη της τάξης λοιπόν, μπορεί να δώσει μία βασική ιδέα για να ξεκινήσουν τα παιδιά να δίνουν ιδέες για ένα θεατρικό το οποίο μπορεί να παιχτεί μόνο μέσα στην τάξη.

Σε συνεργασία με τη δασκάλα θα αρχίσουν να μοιράζουν ρόλους και να συνθέτουν διαλόγους λέγοντας ο καθένας τις ιδέες του. Αφού γραφτεί ένας ικανοποιητικός διάλογος, έπειτα τα παιδιά θα μάθουν το καθένα τις φράσεις που του αναλογεί και θα είναι έτοιμοι να κάνουν την παράσταση μέσα στην τάξη. Αυτό προϋποθέτει ότι οι διάλογοι θα είναι μικροί, έτσι ώστε τα παιδιά να μη χρειαστούν πολύ ώρα να αποστηθίσουν τις φράσεις που τους αναλογούν. Επιπροσθέτως, μπορούν να σκεφτούν κινήσεις για τους διαλόγους τους και να ετοιμάσουν τα σκηνικά με τη βοήθεια της δασκάλας. Όλες οι ιδέες είναι ευπρόσδεκτες. Στο τέλος, όλα τα παιδιά μπορούν να συνεργαστούν για τη δημιουργία ενός μικρού τραγουδιού το οποίο θα χρησιμοποιηθεί για το άνοιγμα και το κλείσιμο της παράστασής τους. Ιδανική είναι και η χρήση μουσικών οργάνων της τάξης.

Για αυτή τη δραστηριότητα μπορούν να μεταφερθούν στην άκρη τα θρανία και οι καρέκλες προκειμένου τα παιδιά να έχουν περισσότερο χώρο να εκφραστούν μέσω του θεατρικού τους έργου.

Δραστηριότητα 9^η: «Οι μικροί μουσικοί»

ΣΤΟΧΟΙ

-Να κατασκευάζουν και να πειραματίζονται με μουσικά όργανα της τάξης τους (Παιδί, Σώμα, Δημιουργία και Έκφραση – Τέχνες. ΔΕΠΠΣ, 2023)

-Να ελέγχουν την ταχύτητα του ρυθμού και να εκτελούν συντονισμένα (Παιδί, Σώμα, Δημιουργία και Έκφραση – Τέχνες, ΔΕΠΠΣ, 2023)

-Να προσδιορίζουν έννοιες που αφορούν τη μουσική εκτέλεση (Παιδί, Σώμα, Δημιουργία και Έκφραση – Τέχνες, ΔΕΠΠΣ, 2023)

-Να ενεργοποιούν κατάλληλα τα άνω και τα κάτω άκρα για να χειρίζονται αντικείμενα (π.χ. ρίψεις, λάκτισμα κλπ.) (Παιδί, Σώμα, Δημιουργία και Έκφραση – Κινητική Αγωγή, ΔΕΠΠΣ, 2023)

-Να χρησιμοποιούν τα δάχτυλα των χεριών με κατάλληλο τρόπο και ασκώντας την κατάλληλη πίεση για την πραγματοποίηση επιδέξιων κινήσεων χειρισμού αντικειμένων (Παιδί, Σώμα, Δημιουργία και Έκφραση – Κινητική Αγωγή, ΔΕΠΠΣ, 2023)

ΥΛΙΚΑ/ΜΕΣΑ: Μεταλλόφωνα

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ:

Τα παιδιά με δυσλεξία είναι καλό από μικρή ηλικία να εξασκούνται στην εκμάθηση ενός μουσικού οργάνου. Μία καλή αρχή είναι το μεταλλόφωνο. Μπορούν όλα τα παιδιά να πάρουν από ένα μεταλλόφωνο και να πειραματιστούν με τους ήχους που βγάζει. Αφού για αρχή μάθουν τις νότες στο μεταλλόφωνο σύμφωνα και με τα χρώματα, έπειτα μπορούν σε συνεργασία με τη δασκάλα να αρχίσουν να παίζουν είτε μελωδίες που υπάρχουν είτε να εμπνευστούν από μία ήδη υπάρχουσα και να ετοιμάσουν μία δικιά τους. Με το μεταλλόφωνο επίσης, τα παιδιά μπορούν να πειραματιστούν πέρα από τους ήχους, με τους ρυθμούς και τις εντάσεις και να αρχίσουν να ξεχωρίζουν το δυνατά από το σιγά, στο οποίο δυσκολεύονται αρκετά δυσλεκτικά παιδιά.

Το μεταλλόφωνο θεωρείται ένα εύκολο μουσικό όργανο ειδικά για τα μικρά παιδιά, διότι το μόνο που έχουν να κάνουν είναι να χτυπάνε με ειδικά ξυλάκια τις πολύχρωμες πλάκες του οργάνου προκειμένου να παράγει ήχους. Ακόμη, έχει λίγες πλάκες, δηλαδή περιέχει περιορισμένο αριθμό από νότες και ήχους, άρα τα παιδιά δεν δυσκολεύονται τόσο πολύ στην εκμάθησή του.

Δραστηριότητα 10^η: «Το παιχνίδι των προτάσεων»

ΣΤΟΧΟΙ

-Να εμπλουτίζουν το λεξιλόγιό τους (Παιδί και Επικοινωνία – Γλώσσα, ΔΕΠΠΣ 2023)

- Να αναγνωρίζουν γράμματα και τα βασικά τυπογραφικά στοιχεία στα γραπτά κείμενα (π.χ. το είδος και το μέγεθος της γραμματοσειράς) (Παιδί και Επικοινωνία – Γλώσσα, ΔΕΠΠΣ, 2023)

-Να ελέγχουν την ταχύτητα του ρυθμού και να εκτελούν συντονισμένα (Παιδί, Σώμα, Δημιουργία και Έκφραση – Τέχνες, ΔΕΠΠΣ, 2023)

-Να έχουν επίγνωση των δυνατοτήτων τους (Παιδί, Εαυτός και Κοινωνία – Προσωπική και κοινωνικο-συναισθηματική ανάπτυξη, ΔΕΠΠΣ, 2023)

-Να αναγνωρίζουν λεξιλόγιο (λειτουργικό λεξιλόγιο, λεξιλόγιο με λέξεις υψηλής συχνότητας χρήσης, ορολογία γνωστικών αντικειμένων) που συναντάται σε προφορικά κείμενα και σε διάφορα επικοινωνιακά πλαίσια. (Παιδί και Επικοινωνία – Γλώσσα. ΔΕΠΠΣ, 2023)

-Να ελέγχουν την ταχύτητα του ρυθμού και να εκτελούν συντονισμένα (Παιδί, Σώμα, Δημιουργία και Έκφραση – Τέχνες. ΔΕΠΠΣ, 2023)

ΥΛΙΚΑ/ΜΕΣΑ: μουσικά όργανα της τάξης

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ:

Η δασκάλα δημιουργεί μία πρόταση. Τα παιδιά, πρέπει ένα-ένα να επαναλαμβάνει την πρόταση αυτή με το ίδιο ύφος και την ίδια χροιά που το άκουσε, με τη συνοδεία ενός μουσικού οργάνου όπως μαράκες. Ο/Η εκπαιδευτικός, μπορεί να αλλάζει τον τόνο και τον ρυθμό που το λέει, μπορεί να αλλάζει τη φωνή της, να λέει την πρόταση σιγανά ή φωναχτά κλπ. ορίζοντας κάθε φορά τον ρυθμό με τη βοήθεια του μουσικού οργάνου.

Τα παιδιά με δυσλεξία, δυσκολεύονται να διαβάσουν μερικές λέξεις και να τις προφέρουν, διότι μπερδεύουν μερικά γράμματα μεταξύ τους ή τα διαβάζουν ανάποδα. Γι' αυτό μία καλή εξάσκηση είναι το να λένε δυνατά ότι ακούνε και να το επαναλαμβάνουν όπως ακριβώς το ακούνε.

Για να δυσκολέψει αυτή η δραστηριότητα, μπορεί η δασκάλα να πει στην αρχή μία πρόταση και μετά το κάθε παιδί θα πρέπει να την αλλάζει, είτε αλλάζοντας σειρά τις ήδη υπάρχουσες λέξεις, είτε προσθέτοντας νέες που να ταιριάζουν φυσικά.

ΣΥΖΗΤΗΣΗ

Το πρόβλημα της δυσλεξίας, απασχολεί πολλούς εκπαιδευτικούς και ειδικούς στις μέρες μας. Ακόμα δεν έχει προσδιοριστεί με ακρίβεια ο ορισμός της καθώς επίσης δεν έχει ερευνηθεί η ακριβής προέλευση του προβλήματος. Για το συγκεκριμένο πρόβλημα έχουν αναμειχθεί πολλές ειδικότητες όπως ψυχολόγοι, ειδικοί ιατροί και συγκεκριμένα νευρολόγοι, εκπαιδευτικοί και άλλοι, όμως η κάθε ειδικότητα δίνει μία δικιά της ξεχωριστή εκτίμηση για τη δυσλεξία, η οποία σχετίζεται με τον κλάδο που ασχολείται ο κάθε ειδικός. Για παράδειγμα, οι ψυχολόγοι δηλώνουν ότι στη δυσλεξία υπάρχει επίδραση ψυχολογικών παραγόντων, ενώ οι ειδικοί ιατροί και νευρολόγοι πιστεύουν πως ευθύνεται κάποια δυσλειτουργία στα νεύρα του εγκεφάλου. Κάπως έτσι εξηγούν το φαινόμενο και οι άλλες ειδικότητες, σύμφωνα με την δικιά τους οπτική στο θέμα.

Άλλος ένας προβληματισμός εκτυλίσσεται γύρω από το θέμα της Δημιουργικής Γραφής, ο όρος της οποίας διαφέρει εξαιτίας της χρήσης της. Ανάλογα με τον κλάδο που χρησιμοποιείται, αποκτά διαφορετικό ορισμό όπως για παράδειγμα στην έκθεση, σημαντική προϋπόθεση αποτελεί το στοιχείο της δημιουργικότητας, ενώ στη Φιλολογία λειτουργεί σαν λογοτεχνική γραφή και για τη συγγραφή. Επίσης, στη διδασκαλία στο σχολείο αποτελεί εκπαιδευτική μέθοδο, ενώ παράλληλα στην Ψυχολογία μπορεί να θεωρηθεί και θεραπευτική μέθοδος. (Βακάλη, Ζωφράφου-Τσαντάκη, & Κωτόπουλος, 2013). Με τη Δημιουργική Γραφή, τα παιδιά με δυσλεξία, μπορούν να εξασκηθούν στη γραφή, χωρίς να δίνουν σημασία σε ορθογραφικούς και συντακτικούς κανόνες. Αυτό μπορεί να τους βοηθήσει στην ανάπτυξη του λεξιλογίου τους και στην ευχέρεια λόγου, με αποτέλεσμα την ομαλή κοινωνικοποίηση τους. Έτσι πλέον δεν θα απομονώνονται και θα μπορούν να συμμετάσχουν σε περισσότερες δραστηριότητες που έχουν επίκεντρο τη Δημιουργική Γραφή αναπτύσσοντας την φαντασία τους και βελτιώνοντας όχι μόνο τη γραφή, αλλά και την ανάγνωσή τους.

Όσον αφορά τη μουσική, σύμφωνα με όσα λέγονται, παρουσιάζει θεραπευτικές ιδιότητες. Αυτό αποδεικνύεται από την αρχαιότητα όπου η μουσική χρησιμοποιούνταν μέχρι και στα νοσοκομεία κατά τη διάρκεια του πολέμου, διότι βοηθούσε στους πόνους και στην ψυχολογία. Το ίδιο βέβαια υποστήριζαν και ορισμένοι φιλόσοφοι όπως ο Πλάτωνας, ο Αριστοτέλης, ο Πυθαγόρας και ο Ιπποκράτης ο πατέρας της ιατρικής. Αυτό οδήγησε και στο συμπέρασμα ότι και το πρόβλημα της δυσλεξίας, είναι πολύ πιθανό να βελτιωθεί με τη βοήθειά της. Γι' αυτό, πραγματοποιήθηκαν πολλές έρευνες που έχουν αποδείξει ότι η ενασχόληση με τη μουσική και πιο συγκεκριμένα η εκμάθηση ενός μουσικού οργάνου όπως το πιάνο, έχει βοηθήσει σημαντικά πολλά δυσλεκτικά παιδιά. Αυτό συμβαίνει, διότι απαιτεί την ενεργοποίηση πολλών λειτουργιών και τον συνδυασμό κινήσεων που αφορά τα χέρια και τα μάτια ταυτόχρονα. Επίσης, διαφέρει στον τρόπο ανάγνωσης και γραφής συγκριτικά με ένα απλό γραπτό κείμενο. Τα παιδιά λοιπόν, μπαίνουν στη διαδικασία να μάθουν νέα σύμβολα και νέους κανόνες, που αν και τους είναι δύσκολο να θυμούνται, μπορούν να συνδυάζουν σύμβολα με έννοιες και να σημειώσουν πολλές επιτυχίες στον τομέα της μουσικής. Έτσι, παίρνουν θάρρος και ενισχύουν την αυτοπεποίθησή τους και στις δραστηριότητες που πραγματοποιούνται εντός σχολείου, βλέποντας βελτίωση και στις επιδόσεις τους.

Όπως είναι φανερό, ο συνδυασμός της Δημιουργικής Γραφής με τη μουσική μέσα από δραστηριότητες, μπορεί να βοηθήσει σε μεγάλο βαθμό τα δυσλεκτικά παιδιά. Πολλές

φορές μάλιστα αποτελεί τρόπο προσέγγισης των παιδιών στη διδασκαλία, διότι μέσα από το παιχνίδι και με ευχάριστες δραστηριότητες μπορούν να βελτιωθούν.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Όπως έχει ήδη αναφερθεί, σκοπός της παρούσας εργασίας ήταν να αποδειχθεί πως μέσα από δραστηριότητες μουσικής και Δημιουργικής Γραφής, μπορούν να βοηθηθούν και να βελτιωθούν τα παιδιά με δυσλεξία. Τα συγκεκριμένα παιδιά, παρουσιάζουν μαθησιακές δυσκολίες όσον αφορά τη γραφή και την ανάγνωση. Αυτό συμβαίνει διότι δεν ενεργοποιούνται ορισμένες λειτουργίες του εγκεφάλου και παρουσιάζει επίσης προβλήματα στη μνήμη του. Άρα, του είναι δύσκολο να συγκρατήσει πολλές πληροφορίες όπως για παράδειγμα κανόνες συντακτικού και ορθογραφίας, μπερδεύει γράμματα και αριθμούς μεταξύ τους κλπ.

Είναι γεγονός ότι η δυσλεξία δεν θεραπεύεται εντελώς, απλά βελτιώνεται και πολλές φορές δεν είναι φανερή καμία μαθησιακή δυσκολία. Αυτό εξαρτάται από το πόσο νωρίς θα γίνει η διάγνωση και ποια θεραπεία θα ακολουθήσει το κάθε παιδί ανάλογα με τη βαρύτητα του προβλήματός του. Η διάγνωση μπορεί να γίνει από ειδικούς μέσα από την παρακολούθηση του παιδιού και έπειτα με τη βοήθεια διαγνωστικών τεστ. Έτσι στη συνέχεια ανάλογα με το πόσο σοβαρό είναι το πρόβλημα του κάθε παιδιού, δίνεται και η κατάλληλη θεραπεία για τη βελτίωσή του.

Φαίνεται πως η Δημιουργική Γραφή με τη βοήθεια του σχολείου μπορεί να αναπτυχθεί η δημιουργικότητα των παιδιών. Υπάρχουν αρκετές περιπτώσεις δυσλεκτικών παιδιών που παρουσιάζουν ταλέντα όπως για παράδειγμα να έχουν φαντασία ή να παρουσιάζουν τάση προς κάποια τέχνη όπως ο χορός, η μουσική ή η ζωγραφική. Αν όμως το παιδί είναι πολύ ντροπαλό, τότε είναι πολύ πιθανό να μην βγάλει το ταλέντο του στην επιφάνεια και να χρειαστεί τη βοήθεια του σχολείου ή κάποιου ειδικού για να το εξελίξει.

Πέρα από τη Δημιουργική Γραφή, η μουσική είναι μία πολύ αρχαία τέχνη η οποία αποδείχτηκε θαυματουργή όχι μόνο από ειδικούς, αλλά και από τους αρχαίους φιλοσόφους. Σύμφωνα με τη ιστορία της, προέρχεται από την εμφάνιση του ανθρώπου στη γη, όπου οι πρωτόγονοι χρησιμοποιούσαν τη φωνή τους και το σώμα τους για να παράγουν ήχους, αλλά στην πορεία ανακάλυψαν και άλλους τρόπους με τους οποίους μπορούσαν να παράγουν μουσική. Από πάντα ακολουθούσε το στυλ της κάθε εποχής, ακόμα και σήμερα που πλέον πατώντας ένα κουμπί μπορούμε να ακούσουμε μουσική και έχει γίνει κομμάτι της καθημερινότητάς μας. Η μουσική, μπορεί να βοηθήσει σε μεγάλο βαθμό τα παιδιά με δυσλεξία και πιο συγκεκριμένα η ενασχόληση με ένα μουσικό όργανο. Αυτό όπως διαπιστώθηκε συμβαίνει διότι, το να παίζει κάποιος ένα μουσικό όργανο απαιτεί πειθαρχία και συντονισμό πολλών και διάφορων κινήσεων και λειτουργιών, όπως για παράδειγμα ο συνδυασμός του ματιού με τα χέρια. Εξαιτίας αυτού, το παιδί μαθαίνει με την πάροδο του χρόνου να χειρίζεται ταυτόχρονα αυτά τα δύο, οπότε αποκτά ευελιξία κινήσεων και εξασκείται στο να επεξεργάζεται πολλές πληροφορίες στην τάξη κατά τη διάρκεια της μάθησης. Έτσι βελτιώνονται οι επιδόσεις του και οι αποδόσεις του όχι μόνο εντός, αλλά και εκτός σχολείου.

Συνοψίζοντας, τα ποσοστά παιδιών με δυσλεξία είναι αρκετά αυξημένα τα τελευταία χρόνια. Γι' αυτό, τα σχολεία καλό θα ήταν να ξεφύγουν από τον τυπικό τρόπο μάθησης και να ακολουθήσουν μία διαφορετική διδακτική πορεία στην οποία θα μπορούν να συμμετάσχουν όλα τα παιδιά ανεξαρτήτως μαθησιακών δυσκολιών. Αυτό σημαίνει ότι η Δημιουργική Γραφή και η μουσική θα εμπεριέχονται περισσότερο στο Πρόγραμμα

Σπουδών του σχολείου και όλο και περισσότερες δραστηριότητες θα έχουν στόχο την ανάπτυξη της δημιουργικότητας, της γραφής και της ανάγνωσης. Με αυτόν τον τρόπο, όλο και περισσότερα παιδιά θα μπορούν να πάρουν γερές βάσεις και να επεξεργάζονται πληροφορίες με τον δικό τους ξεχωριστό τρόπο. Ο εναλλακτικός αυτός τρόπος μάθησης μπορεί να φανεί χρήσιμος όχι μόνο για τα παιδιά με μαθησιακές δυσκολίες, αλλά και για όλα τα παιδιά που ίσως παρουσιάζουν δυσκολίες στο σχολείο όχι λόγω δυσλεξίας, αλλά λόγω αναγνωστικών προβλημάτων.

BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Jamieson, C., & Morgan, E. (2008). *Managing Dyslexia at University (A Resource for Students, Academic and Support Staff)*. Routledge .
- Adams, J. K.-5. (2002). *Η διαδικασία της επικέντρωσης των σπουδαστών πιάνου στη μαθησιακή εμπειρία. Μουσική Εκπαίδευση vol 3 (no 10), .*
- Deutsch, D. S., & Chowdhuri, N. T. (2010). *ΕΙΣΑΓΩΓΗ στην Ειδική Αγωγή και Εκπαίδευση: Φέρνοντας την Αλλαγή.* (Α.-Σ. Αντωνίου, Επιμ., & Α. Γρίβα , Μεταφρ.) Upper Saddle River, New Jersey: Pearson Education.
- Dorance, S. (1998). *Δημιουργικές δραστηριότητες στο νηπιαγωγείο.* Αθήνα: τυποθήτω.
- Lapatas, K. (2016, Φεβρουάριος 4). Ανάκτηση από Σύντομη Ιστορία του Πιάνου: <https://klapatas.medium.com/%CF%83%CF%8D%CE%BD%CF%84%CE%BF%CE%BC%CE%B7-%CE%B9%CF%83%CF%84%CE%BF%CF%81%CE%AF%CE%B1-%CF%84%CE%BF%CF%85-%CF%80%CE%B9%CE%AC%CE%BD%CE%BF%CF%85-fc00092f3fcd>
- Sauer, N. (2015, Απρίλιος 8). How the brain reads music: the evidence for musical dyslexia.
- Schirmacher, R. (1995). *Art and Creative Development for Young Children* (2 εκδ.). (Ρ. Κουλούρη, Επιμ., & Τ. Γαζεριάν, Μεταφρ.) Delmar Publishers.
- Weinberger, N. M. (1998, Νοέμβριος 1). The Music in Our Minds. Ανάκτηση από <https://www.ascd.org/el/articles/the-music-in-our-minds>
- Αγγέλη, Κ. (2017, Νοέμβριος 29). Μπορεί η μουσική να βοηθήσει τα παιδιά με δυσλεξία;. *Ειδικός Παιδαγωγός.*
- Αγερίδου, Β. τ. (2004). Έρευνα και στατιστική μελέτη της δυσλεξίας σε εφήβους και μετεφήβους με μαθησιακές διαταραχές κατά την δημοτική εκπαίδευση. Θράκη, Ελλάδα.
- Βακάλη, Α., Ζωφράφου-Τσαντάκη, Μ., & Κωτόπουλος, Τ. (2013). *Η Δημιουργική Γραφή στο νηπιαγωγείο.* Θεσσαλονίκη: Επίκεντρο.
- Βαμβουκλή, Μ. (2018, Απρίλιος 2). Δυσλεκτικά παιδιά και μουσική διδασκαλία. Ηράκλειο, Ελλάδα/Κρήτη.
- Γιάνναρη, Μ. (2019, Απριλίου 13). Πώς η μουσική μπορεί να βοηθήσει τα παιδιά με δυσλεξία. Αθήνα, Ελλάδα.
- Ζαβογιάννη, Μ. (2013, Νοέμβριος 24). Μουσικός Ορισμός ή ο Ορισμός της Μουσικής (;). Ελλάδα.
- Ζάβρα, Ν. (2020, Ιανουάριος 11). Είναι η δυσλεξία κληρονομική;. *MAXMAG.*
- Η δυσλεξία στα παιδιά.* (χ.χ.). Ανάκτηση από παιχνίδι λόγου: <https://paixnidialogou.gr/cms/i-disleksia-sta-paidia>
- Καραμπά, Α. (2010-2013). *ebook-Pocket cards.* Αθήνα: γραφωνήματα.

- Μαλαπάνη, Α. (2018, Ιούνιος 22). Δημιουργική Γραφή: Η σπουδαιότητα ενός πολύ όμορφου χόμπι! *τοβιβλίο.net*.
- Μαντζίκος, Κ. Ν. (2015). *Η Μουσική Θεραπεία*. Θεσσαλονίκη: iwrite.gr.
- Μαρία. (2022, Απρίλιος 1). Δυσλεξία: Ποιοι είναι οι τύποι δυσλεξίας και οι υποκατηγορίες της. *TESTPAP: Η γυναίκα σε πρώτο πλάνο*.
- Μούσκουρης, Β. (2019, Μάιος 17). Πως διαβάζει τη μουσική ο εγκέφαλός μας. *d-all*.
- Παιδαγωγικό κέντρο*. (2023). Ανάκτηση από ΔΥΣΛΕΞΙΑ - Τεστ Δυσλεξίας, Διάγνωση & Αποκατάσταση: <https://paidagogiko.gr/dyslexia>
- Παπαγαθαγγέλλου, Α. (2014, Ιανουάριος 21). Παρουσίαση με Θέμα: Δυσλεξία και Τρόποι Αντιμετώπισης. Θεσσαλονίκη, Ελλάδα.
- Παπαδόπουλος, Γ., & Παπαδοπούλου, Α. (1991). *Μορφολογία της Μουσικής Τέχνης*. Αθήνα: ΦΙΛΙΠΠΟΣ ΝΑΚΑΣ Μουσικός Οίκος.
- Παπαδόπουλος, Γ., & Παπαδοπούλου, Α. (2007). *Συνοπτική Ιστορία της Μουσικής. Μια προσέγγιση στην τέχνη των ήχων από την αρχαιότητα ως τις μέρες μας*. ΦΙΛΙΠΠΟΣ ΝΑΚΑΣ μουσικός οίκος.
- Παπανικολάου, Ρ. (2003). *Εικαστικές Δραστηριότητες και Γιορτές στο Νηπιαγωγείο*. Θεσσαλονίκη: Μικρός Πρίγκιπας.
- Πολύζου, Ι. (2019, Οκτώβριος 3). Πώς η κλασική μουσική ενισχύει την ψυχοσυναισθηματική ανάπτυξη των νηπίων. *mama365*.
- Πόρποδας, Κ. Δ. (1997). *δυσλεξία Η ειδική διαταραχή στη μάθηση του γραπτού λόγου (ψυχολογική θεώρηση)*. Αθήνα: ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ.
- Στρατοπούλου, Α.-Ι. (2019, Σεπτέμβριος). ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΤΗΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗΣ ΓΡΑΦΗΣ ΜΕ ΜΟΥΣΙΚΗ. Φλώρινα.
- Συμεωνίδου, Χ. (2014). *Οι θεραπευτικές χρήσεις της μουσικής στην Αρχαία Ελλάδα*. Θεσσαλονίκη.
- Σχολή πιάνου, ωδείο όπερα Αθηνών. (2021, Αυγούστου 30). Πιάνο και μαθησιακές δυσκολίες. Αθήνα, Ελλάδα. Ανάκτηση από <https://sites.google.com/site/sxolipianou/piano-kai-mathisiakes-diskolies>
- Τοζακίδης, Α. (2019). *Η δημιουργική γραφή ως μέσο διαμεσολάβησης γραμματισμού σε μαθητές με Μαθησιακές Δυσκολίες*. Θεσσαλονίκη.
- Τσέτσος, Μ. (2012). *Στοιχεία και περιβάλλοντα της μουσικής. Μια φιλοσοφική εισαγωγή στη μουσικολογία*. Αθήνα: fagotto books.
- Φωτόπουλος, Ν., & Κωτόπουλος, Η. (2017). *Μιλώντας για την τέχνη, τον πολιτισμό, τη δημιουργική γραφή... με τον Θάνο Μικρούτσικο*. Αθήνα: Πατάκη.

Φωτόπουλος, Ν., & Κωτόπουλος, Τ. Η. (2017). *Μιλώντας για την τέχνη, τον πολιτισμό, τη Δημιουργική Γραφή... με τον Θάνο Μικρούτσικο*. Αθήνα: Πατάκη.

Χρυσάφη, Ε. (2017). *Βασικές αρχές διδασκαλίας του πιάνου σε μαθητή με δυσλεξία: μία διερευνητική μελέτη*. Θεσσαλονίκη.

Προγράμματα Σπουδών

Διαθεματικό Ενιαίο Πρόγραμμα Σπουδών για το Νηπιαγωγείο (ΔΕΠΠΣ) (2003). Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων. Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Διαθεματικό Ενιαίο Πρόγραμμα Σπουδών για το Νηπιαγωγείο (ΔΕΠΠΣ) (2011). Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων. Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Διαθεματικό Ενιαίο Πρόγραμμα Σπουδών για το Νηπιαγωγείο (ΔΕΠΠΣ) (2014). Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων. Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Διαθεματικό Ενιαίο Πρόγραμμα Σπουδών για το Νηπιαγωγείο (ΔΕΠΠΣ) (2021). Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων. Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Διαθεματικό Ενιαίο Πρόγραμμα Σπουδών για την Προσχολική Εκπαίδευση (ΔΕΠΠΣ) (2022). Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων. Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Διαθεματικό Ενιαίο Πρόγραμμα Σπουδών για την Προσχολική Εκπαίδευση (ΔΕΠΠΣ) (2023). Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων. Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής